

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİNİN TÜRKİYE'YE
ETKİLERİ VE PROJE GÜZERGÂHINDAKİ BÖLGELERİN
MUHASEBE STANDARTLARINA UYUM SÜRECİ

Huiting LIU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Naim Ata ATABEY

Konya-2022

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	HUITING LIU
	Numarası	174227031016
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme/Muhasebe Finansman
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Naim Ata ATABEY
	Tezin Adı	Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Türkiye'ye Etkileri ve Proje Güzergâhındaki Bölgelerin Muhasebe Standartlarına Uyum Süreci

ÖZET

2013 yılında Çin'in önerdiği Bir Kuşak Bir Yol projesi uluslararası çapta büyük ilgi görmüştür. Proje, bir tarafında aktif bir Doğu Asya ekonomik çemberi, diğer tarafında gelişmiş bir Avrupa ekonomik çemberi ile Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını kapsamaktadır. Ortadaki geniş ülkeler büyük ekonomik gelişme potansiyeline sahiptir. Türkiye, üç kıtayı birbirine bağlayan ehemmiyetli bir bölgesel güçtür ve Bir Kuşak Bir Yol projesinin güzergâhında diğer ülkelere kıyasla benzersiz avantajlara sahiptir. Son yıllarda Türkiye ve Çin arasında özellikle ekonomik alandaki iş birliği giderek derinleşmiştir.

Projenin geliştirilmesi ile Bir Kuşak Bir Yol projesi güzergâhındaki ülkelerin ticaret ve yatırım iş birlikleri genişlemeye devam etmektedir. Uluslararası bir dil olan muhasebe, çeşitli ticari alışverişlerin ve iletişimin temelidir. Güzergâh üzerindeki ülkelerin kaynaklarının verimli bir şekilde tahsisini sağlamak ve piyasaya derinlemesine entegrasyonunu teşvik etmek için, bu ülkelerdeki muhasebe standartlarının uyum durumunun incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışma Bir Kuşak Bir Yol projesi güzergâhındaki ülkelerin durumlarını göz önüne alarak, farklı bölgelerin muhasebe standartlarına uyum süreçlerini ve mevcut sorunlarını değerlendirerek, muhasebe uyum sürecinin eğilimini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmada Bir Kuşak Bir Yol projesinin genel içeriği incelenmiş ve bu projenin Türkiye'ye olası etkileri araştırılmıştır. Daha sonra proje güzergâhındaki bölgelerin muhasebe standartlarına uyum sürecine değinilmiştir. Çalışmada Bir Kuşak Bir Yol projesi güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarının nispeten yüksek bir genel uyumlaştırma düzeyine sahip olduğu, ancak bölgesel uyum sürecinde farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir Kuşak Bir Yol projesinin, güzergâhındaki ülkelere belli düzeyde kontrol edilebilir risklerle beraber çeşitli fırsatları da getirebileceği görülmüştür. Ülkelerin bu fırsatları iyi değerlendirebilmeleri için çeşitli araştırmalar yapmaları ve çeşitli yollar bulmaları önerilebilir. Ortak bir dil kullanma adına muhasebe standartlarına uyumun yüksek düzeyde olmasının da bu fırsatlara ulaşılacak bir anahtar olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bir Kuşak Bir Yol Projesi, Çin, Türkiye, Muhasebe Standartları

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	HUITING LIU
	Numarası	174227031016
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme/Muhasebe Finansman
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Naim Ata ATABEY
	Tezin İngilizce Adı	The Impact of One Belt One Road Project on Turkey and The Adaptation Process of Accounting Standards on Regions of the Project

ABSTRACT

One Belt One Road project proposed by China in 2013 attracted great interest from the international community. The project which mainly contains Asia, Europe and Africa, on the one hand is the energetic East Asian economic circle, on the other hand is the prosperous European economic circle with huge opportunities in the vast areas along the way at the same time. Turkey is an important regional power connecting three continents and has unique advantages compared to other countries on the route of the One Belt One Road project. In recent years, cooperation between Turkey and China, especially in the economic field, has gradually deepened.

With the development of the project, the trade and investment cooperation of the countries on the One Belt One Road continues to expand. Accounting as an international business language is the basis of various business exchanges and communications. The harmonization of accounting standards in the countries along the route needs to be examined in order to promote efficient allocation of resources and deep market integration in countries along the route. It is expected to explore the future direction of development of accounting harmonization by understanding the needs of various countries along the One Belt One Road for accounting harmonization and by analyzing the status and current issues of the accounting standards adaptation process in their different regions.

In this study, which consists of three parts, the information of the One Belt One Road project was examined in general and the possible effects of this project on Turkey were investigated. Then, the adaptation process of accounting standards of the regions on the route of the project was mentioned. Thus, the study concluded that the accounting standards of the countries along the One Belt One Road have a relatively high level of overall harmonization, but the regional harmonization process is different. It has been seen that the One Belt One Road project can bring various opportunities along with a certain level of controllable risks to the countries on the project route. In order for countries to make good use of these opportunities, it is advisable to conduct various researches and find various ways. It is thought that a high level of compliance with accounting standards in order to use a common language may be a key to reach these opportunities.

Keywords: One Belt One Road Project, China, Turkey, Accounting Standards

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	
BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİNİN GEÇMİŞİ, BUGÜNÜ VE GELECEĞİ.....	6
1.1. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Ortaya Çıkması.....	6
1.2. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Çerçevesi	8
1.3. BKBY Projesinin Güzergâhı: Altı Ekonomi Koridoru	10
1.3.1. Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomi Koridoru	10
1.3.2. Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomi Koridoru	11
1.3.3. Çin Merkezi Asya-Batı Asya Ekonomi Koridoru	11
1.3.4. Çin-Çin Hindi Yarımadası Ekonomi Koridoru.....	12
1.3.5. Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru	13
1.3.6. Çin-Myanmar-Bangladeş-Hindistan Ekonomi Koridoru	13
1.4. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Ana İş Birliği Alanı	15

1.5.	Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Önemi	16
1.5.1.	Çin'in Bir Kuşak Bir Yol Projesine Bakış Açısı ve Projeyi Başlatmasındaki Ana Sebepler	17
1.5.2.	Bir Kuşak Bir Yol Projesine Katılan Ülkelerin Projeye Bakış Açısı ve Bu Ülkeler İçin Fırsatlar	18
1.6.	Bir Kuşak Bir Yol Projesinde Karşılaşılabilecek Zorluklar.....	20
1.6.1.	Proje Uygulaması Sırasında Karşılaşılabilecek İç Zorluklar.....	20
1.6.2.	Proje Uygulaması Sırasında Karşılaşılabilecek Dış Zorluklar	21
1.7.	Bir Kuşak Bir Yol Projesine Katılan Ülkelerin Projeye İlgili Endişeleri	23

2. BÖLÜM

TÜRKİYE İLE ÇİN ARASINDA YENİ BİR PİVOT: PROJENİN TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....

2.1.	Türkiye-Çin İlişkilerinin Mevcut Durumu.....	26
2.2.	Türkiye'nin BKBY Projesindeki Rolü.....	28
2.2.1.	Türkiye'nin Beş Avantajı	29
2.2.2.	Türkiye'nin Beş Dezavantajı	30
2.3.	Türkiye'de BKBY Projesine Karşı Tutum.....	31
2.3.1.	Hükümet Düzeyinde BKBY Projesine Karşı Tutum.....	31
2.3.2.	Toplumsal Düzeyde BKBY Projesine Karşı Tutum.....	33
2.4.	BKBY Projesi Kapsamında Türkiye – Çin Arasında Devam Eden Projeler	34
2.5.	Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Türkiye Açısından Fırsatları.....	37
2.6.	Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Türkiye Açısından Riskleri.....	39

2.7. Bir Kuşak Bir Yol Projesi Çerçevesinde Türkiye- Çin İşbirliğinin Geleceği	41
--	----

3. BÖLÜM

BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİ GÜZERGAHINDAKİ BÖLGELERİN MUHASEBE STANDARTLARINA UYUM SÜRECİ 44

3.1. Muhasebe Standartları Hakkında Genel Bilgiler	45
3.2. Muhasebe Standartlarına Uyum Sürecinde Mevcut Durum	47
3.2.1. Çin'in Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu	52
3.2.2. ASEAN Ülkelerinin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu...	53
3.2.3. Güney Asya'daki Sekiz Ülkenin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu	58
3.2.4. Rusya ve Moğolistan'ın Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu	60
3.2.5. Orta Asya'daki Beş Ülkenin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu	62
3.2.6. Türkiye'nin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu	64
3.2.7. Avrupa'da Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu	66
3.3. Muhasebe Standartlarına Uyum Sürecinde Karşılaşılabilecek Zorluklar	67
3.4. Bir Kuşak Bir Yol Projesi Çerçevesinde Muhasebe Standartlarında İş Birliği	71
3.5. Muhasebe Standartlarına Uyumun Geleceği.....	72

SONUÇ 76

KAYNAKÇA 82

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
AB GAAP	Amerika Birleşik Devletleri Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
AIIB	Asya Altyapı Geliştirme Bankası (Asian Infrastructure Investment Bank)
BKBY	Bir Kuşak Bir Yol
BTK	Bakü-Tiflis-Kars
CAREC	Orta Asya Bölgesel Ekonomik İş Birliği (Central Asia Regional Economic Cooperation Program)
CAS	Çin Muhasebe Standartları (Chinese Accounting Standards)
FASB	Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards committee)
ICBC	Industrial and Commercial Bank of China
IMF	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
SFRS	Singapur Finansal Raporlama Standartlarını
ŞİÖ	Şanghay İşbirliği Örgütü
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartlarını
UMSK	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
VAS	Vietnam Muhasebe Standartları (Vietnamese Accounting Standards)

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil- 1: Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Çerçevesi	9
Şekil- 2: Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomi Koridoru	10
Şekil- 3: Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomi Koridoru	11
Şekil- 4: Çin Merkezi Asya-Batı Asya Ekonomi Koridoru	12
Şekil- 5: Çin-Çin Hindi Yarımadası Ekonomi Koridoru.....	12
Şekil- 6: Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru	13
Şekil- 7: Çin-Myanmar-Bangladeş-Hindistan Ekonomi Koridoru	14
Şekil- 8: ASEAN Ülkelerinin 2010'dan 2020'ye Kadar Cari Fiyatlarla Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH)	56

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo- 1: Bir Kuşak Bir Yol Projesine Katılan Ülkeler	7
Tablo-2: BKBY Projesi Güzergâhındaki Ülkelerin Muhasebe Standartlarını Belirleyen Kurumlar	48
Tablo-3: BKBY Projesi Güzergâhındaki Ülkelerin UFRS'yi Benimseme Durumu	51
Tablo- 4: ASEAN Ülkelerinin UFRS'ye Uyum Durumları	55
Tablo-5: Güney Asya'daki Sekiz Ülkenin UFRS'ye Uyum Durumu	59
Tablo- 6: Orta Asya'daki Beş Ülkenin UFRS'ye Uyum Durumu	63

GİRİŞ

Günümüzde Çin'in siyasi, ekonomik ve askeri gücü son yıllarda tarihte görülmemiş bir hızla artmaktadır. Bir Kuşak Bir Yol (BKBY) projesi 2013 yılında Çin Halk Cumhuriyeti tarafından ortaya konulmuştur. BKBY projesi tarihe dayanmakta, bir zamanlar Çin'i Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleriyle Avrupa'ya bağlayan ticaret, iletişim ve kültürel alışverişlerin yapıldığı deniz ve kara yolları ağı olan tarihi İpek Yolu'ndan ilham almaktadır. Bu proje, Çin ile Avrupa, Orta Doğu, Orta Asya ve Güney Asya'da toplam 142 ülkeyi kara ve deniz üzerinden İpek Yoluna bağlamak için 6 koridor güzergâhı olarak yapılandırılmıştır. Bu ülkelerin toplam nüfusu 4,4 milyardır ve GSYİH'leri küresel GSYİH'in üçte birine yakındır. BKBY projesi, Çin'in savunduğu yepyeni bir küreselleşme stratejisidir. Bu stratejinin uygulanması, güzergâhtaki katılımcı ülkelere büyük fırsatlar da getirmektedir.

BKBY projesine dair bu çalışmada Türkiye, projenin Avrupa'ya açılan kapısı olarak büyük önem taşımaktadır. Böyle büyük ölçekli bir projenin kesinlikle Türkiye üzerinde de etkileri olacaktır. Çin ve Türkiye'nin ortak ihtiyacı ve sahip olunan deneyimler, İpek Yolu'nun gençleşmesinin temel itici gücüdür. Bu proje ile ticarete, altyapıda, yeni enerjide, telekomünikasyonda, yatırımda, finansa, tarım ve beşeri bilimlerde yeni ilerlemeler kaydedilecektir. Bununla beraber bu proje ile Türkiye-Çin arasındaki ilişkinin daha yüksek düzeye ulaşması beklenmektedir.

BKBY projesi kapsamında, evrensel bir dil olan muhasebe, ekonominin bilgi asimetrisini azaltabilir ve ekonomik kaynakların en uygun şekilde tahsis edilmesini sağlayabilir. Muhasebe, ekonomik kalkınma ve uluslararası değişimler için önemli bir temeldir. Muhasebe, uluslararası bir dil olmakla beraber bütünleşik bir muhasebe sistemi büyük yatırım ve ticari işlemlerde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca siyasi, ekonomik ve kültürel ortamlardaki karmaşık işlemler de muhasebe uygulamalarının standardizasyonu için güçlü bir talep oluşturmaktadır.

Bu çalışmada BKBY projesinin ortaya çıkışının, gelişim sürecinin, mevcut durumunun ve gelecek potansiyelinin değerlendirilmesi, projenin Türkiye'ye mevcut

ve muhtemel etkilerinin daha çok ekonomik açıdan ele alınması ve proje güzergâhındaki ülkelerin ortak bir dili konuşabilmeleri adına muhasebe standartlarına uyum durumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda BKBY projesi güzergâhındaki bölgelerin, ortak bir dil konuşabilmelerinin mümkün olup olmadığı, yani muhasebe standartlarına uyum süreçleri, muhasebe uygulamalarından nasıl etkilendikleri, mevcut muhasebe standartlarının neler olduğu gibi soruların cevapları da aranacaktır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada BKBY projesine katılan ülkelerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (UFRS) benimseme durumları, karşılaşılabilecekleri zorluklar ve muhasebe standartlarına uyumlarının geleceği araştırılmaktadır. Bu sadece muhasebe standartlarının uluslararası kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olmakla kalmayacak, aynı zamanda BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin ekonomik, kültürel, yasal ve finansal yönlerinin anlaşılmasını da sağlayabilecektir.

BKBY projesi konusu uluslararası akademik araştırmalarda büyük öneme sahiptir. Ancak BKBY projesi güzergâhında çok sayıda ülke yer aldığından ve bir kısmının gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke olmamasından kaynaklı, bilgilere erişim yönünden bir sınırlılık söz konusudur. BKBY projesi ve muhasebe standartlarına uyum süreçleriyle ilgili uluslararası literatürde az sayıda da olsa birtakım çalışmalara rastlanılmış ancak Türkiye'deki literatürde bulunan çalışmalarda bu konuya yer verilmediği görülmüştür. Bu nedenle bu çalışmanın, Türkçe literatüre sağlayacağı katkı yönünden önem taşıdığı düşünülmektedir.

Çalışmada “ Bir Kuşak Bir Yol” , “Türkiye-Çin” , “ Muhasebe Standartları” , gibi anahtar kelimelerle literatür taraması yapılmıştır. Çince, İngilizce ve Türkçe olmak üzere üç dil ile Çin milli kütüphanesi elektronik veri tabanları, T.C. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi, Google akademik vb. gibi elektronik kaynaklarda konuyla ilgili kaynaklar araştırılmıştır.

BKBY projesinin ortaya konulduğu tarihten itibaren yani 2013 yılından itibaren literatür incelendiğinde, ilk olarak, bu konu hakkında hem yerel hem de uluslararası literatürde çeşitli çalışmalar bulunduğu görülmektedir (Aoyama, 2016;

Cai, 2018; Doğan, 2019; Du, 2016; Ferdinand, 2016; Hastürk, 2019; Hong, 2016; Huang, 2016; Kaczmariski, 2015; Kutluay-Tutar ve Bahsi-Koçer, 2019; Lim vd., 2016; J. Liu, 2018; W. Liu ve Dunford, 2016; Ntousas, 2016; Pencea, 2017; Pu, 2016; Ripa, 2020; J. Sheng, 2018; L. Sheng ve Nascimento, 2021; Swaine, 2015; Winter, 2016; Wong vd., 2017; Yu, 2017; Yunling, 2015; L. Zeng, 2021).

Keza projenin ilerlemesi ve uygulanması konusu Türkiye’de de ilgi ve tartışma konusu olmuştur. Kutluay-Tutar ve Bahsi-Koçer (2019), BKBY projesinin ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve iş birliğine dayalı projeleri içerdiğini ifade etmişlerdir. Çalışmalarında, BKBY projesinin etkili motivasyonlarını, fırsatlarını ve engellerini incelemek için betimsel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bocutoğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada, kısa vadede ekonomik bir girişim olarak görülmesi mümkün olan projenin, orta ve uzun vadede yerel, bölgesel ve küresel güçler için ciddi jeopolitik kaygıları olan bir projeye dönüşme potansiyeline sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Günay vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada, BKBY projesinin ekonomik açıdan Türkiye’ye getirebileceği gizli güç ele alınmış ve projede kilit bir konumda bulunan Türkiye’nin ekonomi, ticaret, doğalgaz ve enerjiden yararlanabileceğine işaret edilmiştir. Azer ve diğerlerinin (2021) çalışmasında PEST analizi ile Türkiye ve Çin arasındaki Orta Koridor’un mevcut durumu BKBY projesi kapsamında makro bir perspektifle incelenmiştir. Ayrıca BKBY ve Orta Koridorun bağlantısını iyileştirmek için bazı öneriler listelenmiştir. Çin’de yapılan bir çalışmada BKBY projesi iş birliği çerçevesinde Türkiye’nin Avrasya’daki hassas gücüne dikkat edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir (Zan, 2016). Bu çalışmaya göre, BKBY projesinin Türkiye’de ve hatta Orta Doğu’da ilerlemesi, iki taraf arasında uluslararası etkinin artırılmasına ve terörle mücadelede iş birliği olasılığının keşfedilmesine yardımcı olacaktır. Wei (2016) tarafından yapılan çalışmada Çin ve Türkiye’nin İpek Yolu’nun başında ve sonunda yer aldığını ve İpek Yolu’nu canlandırma misyonunu üstlenmeleri gerektiğine işaret edilmiştir. İki ülkenin, siyasi, ekonomik, ticari ve kültürel alışverişlerde iş birliğini güçlendirerek BKBY projesinin inşasını teşvik etmeleri gerektiğine dikkat çekilmiştir.

BKBY projesi ile ilgili çalışmalar son yıllarda artsa da muhasebe ile ilgili hem yerel hem de uluslararası çalışmalar çok yaygın değildir. Çin’de BKBY projesinin ve güzergâh üzerindeki ülkelerin muhasebe koordinasyonu ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda BKBY projesinin uygulanmasının ilgili ülkelerin ekonomik kalkınması üzerindeki etkisine değinilmiş, kalkınma sürecinde ülkeler arasındaki muhasebe koordinasyonu talebi analiz edilmiş ve muhasebe koordinasyonunu teşvik etmek için makul öneriler sunulmuştur (Chen vd., 2019; Kong, 2018; Tian vd., 2020; Wang, 2020; Xia ve Gu, 2017; J. Zeng ve Wu, 2017).

Zheng ve diğerlerinin (2019) çalışmasında, 13 BKBY projesi ülkesindeki finansal raporlama kalitesinin karşılaştırılması için ülkeler arası bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmada finansal raporlama kalitesinin, bir ülkenin yasal kökeni, sermaye başına GSYİH, demokrasi, kanun yaptırımı, borsaya kayıtlı firmaların büyüklüğü ve karlılığı ile pozitif ilişkili olduğu savunulmuştur. BKBY projesinde muhasebe standartlarının uyumlaştırılması için giriş noktası olarak Rusya seçilmiştir. Rusya Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan muhasebe standartları ve muhasebe yönetmelikleri gibi belgelerin tercümesi ve redaksiyonu yoluyla Çin ve Rus standartları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, ulusallaşma yolları, düzenleme modelleri ve standartlardaki farklılıklar ayrıntılı olarak karşılaştırılmıştır. Son olarak, Avrupa Birliği muhasebe standartları denkliği deneyiminden yararlanılarak aşamalı ikili denklik önerileri sunulmuştur (S. Li vd., 2020). Song ve diğerleri (2016) de, Çin ve Orta Asya ülkelerinin bölgesel muhasebe standartlarını koordine etmesi gerektiğine işaret etmişler ve Orta Asya ülkelerine uluslararası muhasebe standartlarını benimseme konusunda BKBY projesinin geliştirilmesine uyum sağlayan bir muhasebe standardı koordinasyon yöntemi önermişlerdir. Çin ve ASEAN ülkeleri arasındaki muhasebe standartlarının farklılıklarının ve yakınsamasının analizi yoluyla, Çin ve ASEAN ülkeleri arasındaki bölgesel muhasebe koordinasyonuna yönelik strateji ve önlemler tartışılmıştır (Xia ve Gu, 2017). Sonuç olarak BKBY projesi kapsamında muhasebe standartlarının uyumlaştırılmasının mevcut durumunu araştıran herhangi bir araştırmaya

Türkiye’deki literatürde rastlanmamıştır. Bu çalışmanın, literatürdeki bu boşluğu doldurması beklenmektedir.

Çalışma toplam üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde BKBY projesi kavramı ile Asya, Avrupa ve Afrika’yı birbirine bağlayan 6 ekonomi koridorunun içeriği açıklanarak projenin genel kapsamına yer verilecektir. BKBY projesinin önemi açısından Çin’in ve katılan ülkelerin projeye bakış açıları incelenecek, projenin getirebileceği fırsatlar ve zorluklar değerlendirilecektir. İkinci bölümde Türkiye-Çin ilişkileri, projenin Türkiye’ye faydaları, riskleri değerlendirilip, bazı iş birliği örnekleri verilerek projenin geleceği değerlendirilecektir. Üçüncü bölümde ise bölge analiz yaklaşımıyla proje güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarına uyum süreci değerlendirilecek ve projede karşılaşılabilecek zorluklar ele alınacaktır. Son kısmında ise proje çerçevesinde muhasebe standartlarında iş birliği konusu ve muhasebe standartlarına uyum sürecinin geleceği açıklanmaya çalışılacaktır.

1. BÖLÜM

BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİNİN GEÇMİŞİ, BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

2013 yılında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından açıklanan BKBY projesi hem deniz hem kara üzerinden Avrupa'ya ve Afrika'ya uzanan bir ağ kurmayı amaçlayan bir stratejidir. Bu projeyle rotanın geçtiği ülkelerde altyapı yatırımlarını artırmak ve komşu ülkelerle karşılıklı bağı kuvvetlendirecek yeni bir ticaret yolu meydana getirmek hedeflenmiştir.

BKBY projesi geniş ölçekli maliyet ve uygulamaları içeren bir girişimdir. Tarihi ticaret güzergâhına yepyeni bir boyut kazandıran bu açılımda ticari, finansal, teknolojik, lojistik, güvenlik ve kültürel gibi çeşitli alanlarda çalışmalar ve uygulamalar yer almaktadır. Liberal 'kazan-kazan' mantığıyla işleyen bu proje, Çin'in ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamakla beraber, güzergâhta bulunan ülkelere de sermaye kazandıran, ülkelerin ham madde talebine yanıt veren bir projedir (Aktaş, 2019, s. 92).

1.1. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Ortaya Çıkması

Eylül 2013'te Kazakistan ziyareti sırasında Çin devlet başkanı Xi, ortaklaşa "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" inşa edilerek yeni bir bölgesel iş birliği modeli kurulması çağrısında bulunmuştur. Bir ay sonra Başkan Xi, Endonezya'da bir kez daha Asya Altyapı Geliştirme Bankası'nın (AIIB) kurulması ve "21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu"nun inşasını savunmuştur (Huang, 2016, s. 314).

Pek çok gözlemciyi şaşırtacak şekilde, Çin devlet başkanının girişimi, Kazakistanlı ev sahibine muhtemelen sadece tarihi İpek Yolu boyunca binlerce yıl öncesine uzanan ortak ticari bağlarının bir hatırlatması gibi gelmiş olmalıdır. Bu konuşma, diplomatik bir vesileyle tipik bir konuşma gibi gelmiş ve bu nedenle uluslararası medyanın yeterince ilgisini çekmeyi başaramamıştır (Du, 2016, s. 31).

İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu kavramları, Asya ve Avrupa pazarlarını birbirine bağlayan ve son derece entegre olan, iş birliğine

dayalı ve karşılıklı fayda sağlayan bir deniz ve kara temelli ekonomi koridorlar kümesinin yaratılmasını öngörmektedir (Swaine, 2015, s. 2).

Bu teklifler kısaca Bir Kuşak Bir Yol projesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve daha sonra resmi adıyla “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu” olarak adlandırılmıştır.

Tablo- 1: Bir Kuşak Bir Yol Projesine Katılan Ülkeler

Kıta	Ülke Sayısı	Katılan Ülkeler
Asya	38	Afganistan, Myanmar, Azerbaycan, Bahreyn, Brunei, Kamboçya, Doğu Timor, Gürcistan, Bangladeş, Singapur, Endonezya, Kazakistan, İran, Irak, Kuveyt, Kırgızistan, Laos, Lübnan, Malezya, Moğolistan, Maldivler, Suriye, Nepal, Kore, Umman, Ermenistan, Pakistan, Filipinler, Katar, Suudi Arabistan, Sri Lanka, Tayland, Türkiye, Tacikistan, BAE, Yemen, Özbekistan, Vietnam,
Avrupa	27	Arnavutluk, Bosna Hersek, Avusturya, Bulgaristan, Belarus, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Moldova, Yunanistan, Estonya, İtalya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Kuzey Karadağ, Makedonya, Polonya, Portekiz, Slovakya, Romanya, Rusya, Sırbistan, Ukrayna Slovenya,
Amerika	19	Antigua ve Barbuda, Barbados, Ekvador, Bolivya, Şili, Kosta Rika, Küba, Dominika, Dominik Cumhuriyeti, Grenada, Salvador, Tobago, Jamaika, Peru, Panama, Surinam, Guyana, Trinidad ve Uruguay, Venezuela
Afrika	46	Cezayir, Botsvana, Angola, Benin, Kamerun, Burundi, Çad, Cape Verde, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Cibuti, Mısır, Etiyopya, Gabon, Gana, Gine, Fildişi Sahili, Kenya, Komorlar, Lesoto, Namibya, Nijerya, Ruanda, Libya, Liberya, Mali, Madagaskar, Moritanya, Fas, Nijer, Kongo Cumhuriyeti, Mozambik, Senegal, Seyşeller, Sierra Leone, Somali, Güney Afrika, Tanzanya, Güney Sudan, Sudan, Gambiya, Tunus, Zambiya, Uganda, Zimbabwe Togo
Okyanusya	11	Fiji, Cook Adaları, Mikronezya Federe Devletleri, Kiribati, Niue, Yeni Zelanda, Samoa, Papua Yeni Gine, Tonga, Solomon Adaları, Vanuatu

Kaynak: https://eng.yidaiyilu.gov.cn/info/iList.jsp?cat_id=10076

Mart 2015’te BKBY projesi hakkında ilk resmi kapsamlı bildirge, Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu, Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı tarafından “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu’nun Ortaklaşa İnşa Edilmesinin Teşvikinde Vizyon ve Faaliyetler” adıyla yayınlanmıştır. Bu bildirge, projenin ilgili çerçevelerinin, ilkelerinin ve eylem

planlarının ana hatlarını çizmiştir. Bildirgede bazı kısımlar çok detaylı olmamakla birlikte BKBY projesinin fikir sürecinden uygulama aşamasına geçtiğinin ve projenin şimdiye kadarki en net genel çerçeveyi sunduğunun resmi bir işaretidir.

Mart 2021 itibariyle 142 ülke ve 32 uluslararası kuruluş, ortaklaşa BKBY projesi inşa etmek için Çin ile iş birliği anlaşmaları imzalamıştır.

1.2. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Çerçevesi

Çin'in BKBY projesi tarihe dayanmaktadır ve bir zamanlar Çin'i Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleriyle Avrupa'ya bağlayan ticaret, iletişim ve kültürel alışverişler için geniş bir deniz ve kara yolu ağı olan tarihi İpek Yolu'ndan esinlenmiştir. Tarihi İpek yolu, görkemli birkaç yüzyıldan sonra 1600'lerde kullanılmaz hale gelmiştir. Bu proje, Güneydoğu Asya'yı deniz İpek Yolu güzergâhı boyunca önemli bir ticaret merkezi olarak tanımlamakta ve Çin'in dış dünya ile dış ticaretini genişletmesinde vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Çin ile bölgedeki komşu kıyı devletleri arasındaki ticaret bağları eski zamanlarda kurulmuştur. Çin artık bu antik İpek Yolu'nun tekrardan canlanmasını sabırsızlıkla beklemektedir.

Özellikle, “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nun Ortaklaşa İnşa Edilmesinin Teşvikinde Vizyon ve Faaliyetler” projenin çerçevesini belirtmektedir. “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı Çin, Orta Asya, Rusya ve Avrupa'yı bir araya getirmeye; Çin'i Orta Asya ve Batı Asya boyunca Basra Körfezi ve Akdeniz'e bağlamaya ve Çin'i Güneydoğu Asya, Güney Asya ve Hint Okyanusu ile bağlamaya odaklanmaktadır. 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nun asıl güzergâhları; bir güzergâhta Güney Çin Denizi ile Hint Okyanusu yoluyla Çin kıyısından Avrupa ve diğer bir güzergâhta Güney Çin Denizi yoluyla Çin kıyısından Güney Pasifik şeklindedir” (Kalkınma Ve Reform Komisyonu, 2015).

Şekil- 1: Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Çerçevesi

Kaynak: <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/brief/belt-and-road-initiative>

BKBY projesi yalnızca bir yol olsaydı, bu geleneksel bir kara gücü stratejisinden biraz daha fazlası olurdu. Ancak BKBY projesi ülkenin kara kütlelerinin engin genişliğiyle desteklenen, Çin kıyılarında ikincil denizcilik gücünü açmaktadır (Wong vd., 2017, s. 36). Bu modern İpek Yolu, Batı Çin'deki eski imparatorluk başkenti ve tarihi İpek Yolu'nun başlangıcı olan Xian'dan başlayıp 142 ülkeyi ve milyarlarca insanı da içine alarak Orta Asya'dan; Orta Doğu, Rusya ve Avrupa'yı birbirine bağlayacaktır. Deniz yolu ise, Güney Çin Denizi'ni Hint Okyanusu, Doğu Afrika, Kızıldeniz ve Akdeniz'e bağlamak için tasarlanmıştır.

Sonuç olarak iki ana bileşenden oluşan proje, kara üzerinde İpek Yolu Ekonomik Kuşağı esas olmak üzere Orta Asya ve Avrupa'yı hedef alırken, Deniz İpek Yolu projesi esas olarak Güneydoğu, Güney ve Kuzey Asya'yı hedef almaktadır. Bu iki projenin merkezi BKBY projesinde Çin olacak şekilde birleştirilmiştir.

1.3. BKBY Projesinin Güzergâhı: Altı Ekonomi Koridoru

BKBY projesi altı büyük kara ulaşım koridoru açmakta ve tarihi İpek Yolu üzerindeki diğer ülkeler ile Çin arasındaki bağlantılara öncelik vermektedir. Proje, karada uluslararası ulaşım güzergâhları aracılığıyla BKBY üzerindeki merkezi şehirlere de uğrayarak, ortaklaşa yeni bir Avrasya Kara Köprüsü inşa etmeye odaklanmaktadır. Ayrıca Çin-Moğolistan-Rusya, Çin-Orta Asya-Batı Asya ve Çin-Hindi Yarımadası ekonomi koridorlarını da geliştirmeyi hedeflemektedir. Denizde ise, güvenli ulaşım güzergâhlarını ortaklaşa inşa etmek için büyük limanları birbirine bağlamayı amaçlamaktadır (L. Sheng ve Nascimento, 2021, s. 98). BKBY projesi aşağıdaki altı uluslararası ekonomi koridoru içermektedir (The State Council Information Office of the People's Republic of China, 2020).

1.3.1. Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomi Koridoru

Koridor iki hatta bölünmüştür. Biri Kuzey Çin'den başlayıp, Hohhot, İç Moğolistan'a uzanmakta, Moğolistan üzerinden Rusya'ya ulaşmaktadır. Diğer koridor ise Kuzeydoğu Çin'den başlamakta, Manzhouli boyunca uzanmakta ve Rusya'nın Chita şehrine ulaşmaktadır. İkisi de Çin'i Avrupa'ya bağlamak için Trans Sibirya Demiryolu'ndan faydalanmaktadır. İki hat toplu olarak Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomi Koridoru adı verilen yeni bir açık kalkınma ekonomik kuşağı oluşturmak için birbirini etkilemekte ve birbirini tamamlamaktadır.

Şekil- 2: Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomi Koridoru

Kaynak: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>

1.3.2. Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomi Koridoru

İkinci Avrasya Kara Köprüsü olarak da bilinen Yeni Avrasya Kara Köprüsü, Çin'in Jiangsu eyaletindeki Lianyungang'dan Xinjiang'daki Alashankou üzerinden Hollanda'daki Rotterdam'a uzanan uluslararası bir demiryolu hattıdır. Lianyungang aracılığıyla Japonya, Güney Kore ve Avrupa'ya bağlanmanın da mümkün olduğu söylenmektedir. İran ve Rusya'dan da Kazakistan üzerinden Macaristan'a ulaşabilmektedir. Toplam 10.900 kilometre uzunluğunda 30'dan fazla ülkeyi kapsamaktadır.

Şekil- 3: Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomi Koridoru

Kaynak: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt>

1.3.3. Çin Merkezi Asya-Batı Asya Ekonomi Koridoru

Bu Koridor Çin'de Sincan'dan geçmekte ve Orta Asya (Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan) ile Batı Asya (İran, Türkiye, vb.) demiryolu ağlarına katılmak için Alashankou üzerinden ülkeyi terk etmektedir.

Şekil- 4: Çin Merkezi Asya-Batı Asya Ekonomi Koridoru

Kaynak: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>

1.3.4. Çin-Çin Hindi Yarımadası Ekonomi Koridoru

Güney Çin’de başlamakta ve Singapur’da bitmektedir. Çin, ASEAN ile bir FTA kurmuş ve Büyük Mekong Alt Bölgesi’nin geliştirilmesi için iş birliği yapmıştır. Ancak Güney Çin Denizi’ndeki mevcut gerilimler yüzünden bu ekonomi koridorun kurulması büyük zorlukları da beraberinde getirmiştir.

Şekil- 5: Çin-Çin Hindi Yarımadası Ekonomi Koridoru

Kaynak: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>

1.3.5. Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru

Kaşgar ve Sincan Uygur Bölgesi'ni Pakistan'daki Gwadar Limanı'na bağlayan, uzunluğu 3000 km olan bir rotadır. Kuzeyde İpek Yolu Ekonomik Kuşağı'na ve güneyde 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nun kilit merkezine bağlıdır. Karayolları, demiryolları, petrol, gaz ve optik kablo kanallarını içeren bir ticaret koridorudur.

Şekil- 6: Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru

Kaynak: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>

1.3.6. Çin-Myanmar-Bangladeş-Hindistan Ekonomi Koridoru

Bangladeş, Hindistan ve Myanmar ile birlikte kurulacaktır. Bu ekonomi koridor sayesinde Çin, tarihsel olarak yakın bağları olmadığı Bangladeş ve Hindistan ile bağlarını geliştirebilir.

Şekil- 7: Çin-Myanmar-Bangladeş-Hindistan Ekonomi Koridoru

Kaynak: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>

Bu köprüler ve koridorlar büyük ölçüde tarihi İpek Yolları'nı takip etmektedir. BKBY, ulaşım ve iletişim koridorlarına atıfta bulunur gibi görünse de bu temelde birkaç koridor değil, ağ konfigürasyonuna sahip açık bir mekânsal sistemdir (W. Liu ve Dunford, 2016, s. 336). Ayrıca, tarihi İpek Yolu alanını kapsayan ancak bununla sınırlı olmayan BKBY projesinin açıklığını ve kapsayıcılığını vurgulamaktadır. Tüm ülkelerin, uluslararası ve bölgesel kuruluşların katılımına açık olan bu proje ile iş birliği içerisinde gerçekleşen gayretlerin sonuçları daha geniş bir kitleye fayda sağlayacaktır. Bu nedenle, BKBY kesinlikle geleneksel anlamda bir bölgesel bütünleşme biçimi olarak tanımlanamayabilir (L. Zeng, 2021, s. 310).

İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nun Ortaklaşa İnşa Edilmesinin Teşvikinde Vizyon ve Faaliyetler, tarihi İpek Yollarını içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan, mekânsal bir sınır olmaksızın açık bir iş birliği ağı önermektedir. Belge Asya, Avrupa ve Afrika'yı listelesen Çin'in dünyanın geri kalanındaki ülkelerle karşılıklı fayda sağlayan iş birliğini güçlendireceğini de söylemektedir. Başkan Xi, yurtiçi ve yurtdışı konuşmalarında, BKBY'nin açık ve kapsayıcı olduğunu birçok kez dile getirmiştir (W. Liu ve Dunford, 2016, s. 337).

142’den fazla ülkenin BKBY projesi güzergâhı üzerinde yer aldığı söylenirken, BKBY proje güzergâhının dışındaki birçok başka ülke de bu projede yer almayı veya BKBY projesine katılmayı düşünmektedir. Nitekim Avrasya bölgesindeki diplomatik girişimlere benzer stratejiler BKBY projesi kapsamına girmeyen Afrika ve Latin Amerika’da da görülmektedir (Cai, 2018, s. 832).

1.4. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Ana İş Birliği Alanı

Kendi kaynaklarına sahip olan BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin ekonomik durumlarının çoğu birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Bu durum, ülkelerin birbiriyle iş birliği yapması için büyük bir potansiyel güç ortaya çıkarmaktadır. Özellikle, “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu’nun Ortaklaşa İnşa Edilmesinin Teşvikinde Vizyon ve Faaliyetler”de beş ana hedef belirtilmiştir. Ana içeriği bu beş ana hedef olan bu proje politika koordinasyonunu, olanakların birbirine bağlanabilirliğini, engelsiz ticareti, finansal bütünlüğü ve insanlar arasında birebir bağların kurulmasını amaçlamakta, bu beş alanda iş birliğini güçlendirmeye odaklanmaktadır (Kalkınma Ve Reform Komisyonu, 2015).

Politika koordinasyonu, projenin uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Hükümetler arasında iş birliğini güçlendirip, çok seviyeli bir hükümetler arası makro politika iletişimi ve değişim mekanizmasını aktif olarak oluşturarak, çıkarların entegrasyonunu derinleştirip, karşılıklı siyasi güveni teşvik etmeyi ve iş birliği konusunda yeni bir fikir birliğine varmayı hedeflemektedir. BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler, ekonomik kalkınma stratejilerini ve karşı önlemleri tam olarak değiştirebilir ve sabitleyebilir, bölgesel iş birliğini teşvik etmek için ortak planlar ve önlemler formüle edebilir, iş birliği sorunlarını müzakere edebilir ve çözülebilir pratik iş birliği ve büyük ölçekli proje uygulaması için ortaklaşa politika desteği sağlayabilirler (Kalkınma Ve Reform Komisyonu, 2015).

Olanakların birbirine bağlanabilirliği, projenin uygulanması için öncelikli bir alandır. Güzergâhtaki ülkeler, altyapı inşaat planlamasının ve teknik standart sistemlerinin yerleştirilmesini güçlendirmeli, uluslararası omurga kanallarının inşasını ortaklaşa desteklemeli ve kademeli olarak Asya, Avrupa ve Afrika

arasındaki çeşitli alt bölgeleri birbirine bağlayan bir altyapı ağı oluşturmalıdır (Kalkınma Ve Reform Komisyonu, 2015).

Engelsiz ticaret, projenin uygulanmasındaki en büyük ve temel görevlerden biridir. Amaç herhangi bir engeli olmayan ve mümkün olduğunca kolaylaştırılmış bir ticaret ağı oluşturmaktır. Bunun için ticaret anlaşmalarında, gümrük tarifelerinde, gümrük prosedürlerinde, serbest ticaret bölgelerinin inşasında, ikili veya çok taraflı görüşmeler ve koordinasyon sağlayacak bir proje meydana getirmek gerekmektedir (Kalkınma Ve Reform Komisyonu, 2015).

Finansal bütünlük, projenin uygulanmasında önemli bir etkidir. BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler, Asya para birimi istikrar sistemlerinin, yatırım ve finansman sistemlerinin ve kredi sistemlerinin inşasını ilerletmek için mali iş birliğini derinleştirmelidir (Kalkınma Ve Reform Komisyonu, 2015).

İnsanlar arasında birebir bağların kurulması, projenin uygulanmasında toplumsal temeldir. BKBY proje güzergâhındaki ülkeler, tabandaki insanlara odaklanarak ve çok çeşitli faaliyetler başlatarak sivil toplum kuruluşlarının değişimlerini ve iş birliğini güçlendirmelidir. Kültürel medya uluslararası alışverişi ve iş birliği güçlendirilmeli, ağ platformları aktif olarak kullanılmalı, uyumlu ve dostane bir kültürel ekoloji ve kamuoyu ortamı yaratmak için yeni medya araçları seçilmelidir.

1.5. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Önemi

BKBY projesinin planlayıcıları, projenin herkesin kazanması gereken daha uyumlu bir Avrasya yaratılmasına katkıda bulunacağına inanmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi, BKBY projesi katılımcılarının önemli bir kısmı gelişmekte, sanayileşmekte ve yetişmekte olup, büyük yatırım ihtiyaçları olan, ancak finansal imkânları kısıtlı olan ülkelerdir. Ek olarak, bu ülkelerden bazıları büyük ölçekli projeleri tasarlama, düzenleme ve yönetme konusunda bilgi ve beceriden yoksun, genellikle yolsuzluk ve hatalı kanun yaptırımlarından rahatsız olan ülkelerdir. Yabancı yatırımlar ve bilgi birikimi, bu ülkelerin çoğu için ya kalkınma çabalarını

ilerletmek ya da kaderlerini değiştirmeye başlamak için hayati önem taşımaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse, Çin'in potansiyel altyapı ve üretim yatırımları son derece cazip olmakla beraber, insanların yaşam standartlarını geliştirme ve iyileştirme şansını somutlaştırmaktadır (Pencea, 2017, s. 148).

Küresel ölçekli olan BKBY projesi beraberinde birtakım fırsatlar getirmekle beraber bazı riskleri de barındırmaktadır. Proje her ülke açısından farklı fırsatlar sunmakta, ülkelerin sergileyeceği rol açısından bu fırsatlar farklılık arz etmektedir. Ancak belirtilmesi gereken ilk şey, projenin küresel düzeyde ekonomik faaliyetleri artırmayı hedeflemesidir (Kutluay-Tutar ve Bahsi-Koçer, 2019, s. 624).

1.5.1. Çin'in Bir Kuşak Bir Yol Projesine Bakış Açısı ve Projeyi Başlatmasındaki Ana Sebepler

Çin, BKBY projesini başlatarak çok sayıda ekonomik, diplomatik ve stratejik hedefe ulaşmayı ümit etmektedir. İlk olarak, Çin'in yeni ortaklarla yeni uluslararası ekonomik iş birliği biçimlerini keşfederek ekonomik büyümesini sürdürmesi açısından BKBY önemli bir projedir. Ekonomik reformun ilk otuz yılında Çin, gelişmiş ülkelere yapılan ihracatın ve bu ülkelere gelen doğrudan yabancı yatırımların genişlemesinden yararlanarak çok hızlı bir ekonomik büyüme elde etmiştir. Son beş yılda büyümenin sürekli olarak yavaşlamasıyla, Çin'in kalkınma modeli darboğaza ulaşmış gibi görünmektedir. Onun için BKBY projesi, Çin'in bir sonraki kalkınma aşamasında ekonomik büyümesini destekleyen yeni ekonomik fırsatları sağlayabilir (Yu, 2017, s. 356).

İkincisi, BKBY projesi aracılığıyla Çin, kendi deneyimlerinden yararlanarak daha fazla uluslararası etki yaratmayı ve uluslararası ekonomik mimariye katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Yükselen bir güç olarak Çin, uluslararası ekonomik yönetimde daha büyük sorumluluklar alma konusunda istekli olduğunu göstermiştir. Ancak, diğer uluslararası kuruluşların reformu yavaş ve zor olmuştur. Önemli olarak, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası uzun yıllardır ekonomik kalkınma için bir ekonomik politika çerçevesi geliştirmiş ancak sınırlı bir başarı elde etmiştir. Çin'in altyapı gelişimi konusundaki deneyimi, diğer gelişmekte olan ülkeler için

faydalı bir ders sunmaktadır. Bu nedenle, Çin hükümeti, yeni oluşturulan Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) ve BKBY projesi aracılığıyla küresel ekonomik sistemi yeniden şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Huang, 2016, s. 315).

Üçüncüsü, altyapı çalışmaları BKBY projesinin çok önemli bir unsuru ve daha kapsamlı bir bölümdür. Çin'in ekonomik kalkınmada özellikle de altyapı konusunda büyük bir atılımı olduğu görülmektedir. Yüksek hızlı demiryolları, telekomünikasyon ve elektrik bağlantıları, petrol ve gaz boru hatları dâhil olmak üzere çeşitli altyapıları birbirine bağlayan çok sayıda proje düşünülmektedir. İpek Yolu Fonu, Çin Kalkınma Bankası ve birçok şirket de dâhil olmak üzere Çin kurumları, AIIB ve BRICS Yeni Kalkınma Bankası gibi uluslararası kuruluşlar ve hatta Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası tarafından sağlanan fonların yanı sıra daha büyük yatırımlar söz konusu olmaktadır (Huang, 2016, s. 315).

Son olarak BKBY projesi hem yeni bir ekonomik sütun yaratma hem de ekonomik kalkınma için yeni politika düşüncelerine katkıda bulunma açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak uluslararası politika koordinasyonu, ülkeler arası projelerin finansal sürdürülebilirliği, jeopolitik riskleri ve diğerleri gibi önemli belirsizlikler ve riskler de içermektedir. Bu yeni Çin projesinin dünyayı dönüştürmeye yardım edip etmeyeceği konusunda hâlâ bir öngörü yoktur. Ancak, Çin'in az gelişmiş bölgelerde ekonomik kalkınmaya yardımcı olma çabaları memnuniyetle karşılanmaktadır. Fakat bu projenin başarılı olması için hem mali hem de siyasi alanlarda ihtiyatlı olunması gerekmektedir (Huang, 2016, s. 314).

1.5.2. Bir Kuşak Bir Yol Projesine Katılan Ülkelerin Projeye Bakış Açısı ve Bu Ülkeler İçin Fırsatlar

Projeyi teşvik ederken Çin, geniş istişare, ortak katkı ve ortak faydalar ilkesini izlemektedir. Geliştirme programları dışlayıcı değil açık ve kapsayıcıdır. Proje, Çin'in kendisi için bir solo değil, güzergâhlar boyunca tüm ülkeleri kapsayan gerçek bir koro olmaktadır. BKBY projesini geliştirmenin amacı, bölgesel iş birliği için mevcut mekanizmaların veya girişimlerin yerini almak değildir. Tam tersine,

Ülkelerin kalkınma stratejilerini hizalamalarına ve tamamlayıcılık oluşturmalarına yardımcı olmak için mevcut temeli inşa etmektir.

Çin'in BKBY ve AIIB projelerini uygulama çabaları hiç şüphesiz, bölgesel ticaret, yatırım ve altyapı geliştirme modelleri dâhil olmak üzere önemli birçok alanda, ekonomik mimari üzerinde önemli bir etkiye sahip olmakta ve bu nedenle bölge ve ötesinde stratejik önem taşıtmaktadır. Genel olarak, BKBY ve AIIB projeleri bölgedeki ekonomi, politika, güvenlik alanlarında ve hatta dünya genelinde birtakım etkilere sahip olmaktadır.

Ekonomi açısından, eğer başarılı bir şekilde uygulanırsa, bölgesel ekonomik büyümenin, kalkınmanın ve entegrasyonun desteklenmesine yardımcı olabilir. BKBY ve AIIB, kaçınılmaz olarak bölgesel altyapı geliştirme ve ekonomik büyümede önemli bir rol oynayacaktır. Ekonomik büyüme ise bölgedeki siyasi kurumların, siyasi ve sosyal istikrarın genmesine yardımcı olur. Onun için BKBY projesinin altyapı programı muazzam ekonomik fırsatlar sunmakta ve dolayısıyla güzergâhındaki ülkelerde ekonomik refah ve siyasi istikrarı öngörmektedir (Hastürk, 2019, s. 25).

Projenin bir diğer etkisi de Asya'nın dünya sanayi zincirindeki statüsünü güçlendirmektir. Asya lkelerinin çoğunluğu gelişmekte olan ülkelerdir ve ekonomik düzeyleri genelde Doğu Asya ve Avrupa'nın gerisindedir. Onun için bu proje sanayi parkları gibi ileri alanlara öncülük eden noktalardaki iş birliği sayesinde, Asya'nın dünya ekonomisindeki varlık statüsünü artırabilir (Swaine, 2015, s. 5).

Güzergâh zerindeki gelişmekte olan ülkeler arasında altyapı geliştirmeye yönelik kritik talep ile Çin'in olgun, güçlü altyapı inşaat yeteneği ve mali gücü arasındaki denge birbirini tamamlar niteliktedir. Bu lkeler, Çin'e ekonomik açıdan kalkınma sağlarken, kendileri aynı anda sermaye ve mühendislik gücünden faydalanma imkânına sahip olma fırsatı yakalamaktadırlar (Swaine, 2015, s. 3).

Finans açısından Çin, bölgesel altyapı projelerini desteklemek için gelişmekte olan ülkelere BKBY projesi kapsamında tek taraflı ve çok taraflı olarak AIIB

aracılığıyla kredi vererek Dünya Bankası'nı atlamıştır. Bu plan, Yeni Kalkınma Bankası (eski adıyla BRICS Kalkınma Bankası) ile birlikte, gelişmekte olan ekonomilerdeki kalkınmayı finanse etmek için tasarlanmıştır (Cai, 2018, s. 845-846).

Ayrıca, BKBY ve AIIB projeleri, Asya ve Afrika pazarlarını daha yakından birbirine bağlamaya da yardımcı olacak ve bu da ürünlerin Batı pazarlarına daha düşük maliyetlerle girmesini sağlayacaktır. Orta ve uzun vadede, projenin başarılı bir şekilde uygulanması, bölgesel ekonomik entegrasyonu teşvik etmeye, BKBY ve AIIB tarafından kapsanan geniş bölgede ticaret ve finansal akışları artırmaya yardımcı olabilir (Cai, 2018, s. 845).

1.6. Bir Kuşak Bir Yol Projesinde Karşılaşılabilecek Zorluklar

Fırsatlar şaşırtıcı olmakla beraber, çoğu durumda zorluklar ve risklerle doludur. Görüldüğü üzere, Çin'in BKBY projesi ile öngördüğü hedefler çok, karmaşık ve geniş kapsamlıdır. Bu gerçek ile beraber, farklı bölgelerdeki zorluklar ve riskler bir araya getirilirse, projenin uygulanması açısından ciddi bir sıkıntı ortaya çıkabilir. Nitekim BKBY projesinin uygulanması kolay bir iş olmayacaktır. Çin, projenin uygulanmasında hem iç hem de dış zorluklarla karşı karşıyadır.

1.6.1. Proje Uygulaması Sırasında Karşılaşılabilecek İç Zorluklar

İç zorluklara bakıldığında, Çin henüz BKBY projesi ile ilgili faaliyetleri koordine etmek için etkili bir merkezi liderlik yapısı kurmamıştır. Çeşitli hükümet birimleri, BKBY tekliflerini yurtdışında uygulamak için birleşik bir strateji geliştirmede başarısız olmuştur. Örneğin, Ticaret Bakanlığı öncelikle ikili ticaret ve yatırım ile ilgilenirken, Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu öncelikle bölgeler arası altyapı inşaatı projeleriyle ilgilenmektedir. Yerel rekabetin yoğunlaşması, Çin için ek bir endişeyi ortaya çıkarmaktadır. Yunnan ve Guangxi, iki güneybatı Çin eyaleti, Çin'in Güneydoğu Asya'ya açılan kapısı olduklarını iddia ederek Çin merkezi hükümetinin tercihli politikaları karşısında yoğun bir rekabet içine girmişlerdir (Yu, 2017, s. 363).

BKBY projesi için bir başka risk ise, iç perspektiften ortaya çıkabilecek kamuoyudur. Çin toplumu genel itibariyle bu konuda yeterli bilgiye sahip değildir veya BKBY projesini anlama noktasında bir çaba sarf etmemektedir. Toplumun geri kalan bilgili kısmı ikiye bölünmüştür. İyimser çoğunluk, BKBY projesinin Çin için faydalı olduğuna inanmakta ve onu desteklemektedir. Geriye kalan ve giderek artan kötümser azınlık, BKBY projesinin Çin için şu anda gerekli olmadığını düşünmektedir. Risklerle dolu bazı gelişmekte olan ülkelerde harcama yapmak yerine, Çin'in çözmesi ve para harcaması gereken birçok sorunu olduğunu düşünmektedir. Çin ile ilgili bir başka risk de Çin'in bu tür büyük ölçekli uluslararası projeler ve çeşitli ülkelerle anlaşmalar konusunda deneyim sahibi olmamasıdır (Wang, 2018, s. 80).

Son olarak, özellikle de henüz başlangıç aşamasında olduğu için büyük ölçekli bölgeler arası altyapı projelerine yatırım yapmak hem politik hem de ekonomik açıdan oldukça riskli bir iştir. Bölgedeki pek çok ülkenin gelişmemiş ve ekonomik olarak geri kalmış olması göz önüne alındığında, bankadan alacakları herhangi bir krediyi geri ödeme kapasitelerini tespit etmek önemlidir. Bölgedeki potansiyel birbirine bağlanabilir olan altyapı projelerinin çoğu, endüstri odaklı olmaktan çok hükümet tarafından yürütülmektedir yani siyasi odaklıdır. Bu nedenle, herhangi bir potansiyel ekonomik geri dönüşün gerçekleşmesi için çok uzun süre geçmesi gerekmekte ve bu durum projelerin mali sürdürülebilirliği konusunda ciddi sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu risk, Çin'in sahip olduğu müthiş kaynakları bölgesel altyapı geliştirmeye kanallı etme kapasitesinin ve istekliliğinin bir testi olacaktır. Örneğin, Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru, hayati önem taşıyan Gwadar Limanı projesi, Pakistan'ın en güvensiz ve değişken bölgelerinden biri olan Belucistan bu riskli yerlerden bazılarıdır. Bu nedenle Çin, BKBY projesinin uygulanmasında Pakistan'da ve terörizmle boğuşan diğer ülkelerde karşılaştığı potansiyel güvenlik sorunlarını hafife almamalıdır (Yu, 2017, s. 367).

1.6.2. Proje Uygulaması Sırasında Karşılaşılabilecek Dış Zorluklar

Dış zorluklar açısından bakıldığında, BKBY projesinin önündeki en büyük zorluklardan biri dışardan kaynaklanan siyasi meselelerdir. Çin, projesine katılan

lkelerle yakın ekonomik iş birliği oluşturmak, altyapı bağlantısını iyileştirip, ticaret ve yatırımları artırarak ekonomik büyümelerini hızlandırmak niyeti taşımaktadır. Ancak, Çin'in gerçek niyetine dair şüpheleri nedeniyle, bazı ülkelerin BKBY projesine tepkileri farklı olmuştur. Bu arada Çin bu ülkeler arasında gerekli stratejik ve siyasi güveni sağlamada başarısız olmuştur. Ayrıca bölgedeki nüfuzunu kaybetmekten korkan veya ekonomik çıkarları etkilenen diğer glerin de direnişi söz konusudur. Örneğin Rusya bu projeyi, BKBY demiryolu ağlarını kendi Trans-Sibirya demiryolu için bir rakip ve tehdit olarak grmştir (Yu, 2017, s. 367).

Bununla beraber, potansiyel ortak ülkelerde siyasi istikrarsızlık riskleri de vardır. Örneğin, daha yüksek profilli bir Çin'in İsrail ile Arap devletleri arasındaki mevcut çatışmalara kapılma veya her halkrda bir tarafı diğerine karşı desteklemeye zorlanma tehlikesi de vardır. Bu, şimdiye kadar ihmal ettiği İslami finans dünyasına çok daha büyük bir katılım demektir (Ferdinand, 2016, s. 952).

BKBY projesinin etkileyici coğrafi kapsamı ve boyutu da artan karmaşıklığa katkıda bulunmaktadır. Coğrafi zellik açısından bakılacak olunursa, bu bölgelerin çoğu doğal kaynaklar açısından zengin ve büyük bir gelişme potansiyeline sahip yerlerdir. Bununla birlikte, onların seyrek nüfuslu olmasına sebep olan, altyapı inşasını ve herhangi bir ekonomik faaliyeti çok daha zor ve pahalı hale getiren sert hava koşullarına sahip zor arazi şekilleridir. BKBY projesi için bu alanların doğal zenginliğinden yararlanmak önemli bir teşvik ve hedefdir. Ancak uzun vadeli inşaat, karmaşık teknik çözümler, gecikmiş ve bazen güvensiz geri dönüşler bu durumu yüksek ve riskli yatırımlar haline getirmektedir (Pencea, 2017, s. 144).

BKBY projesinin büyük ölçekli ve potansiyel olarak genişleyen coğrafi kapsamı, hâlihazırda dünya toplam nüfusunun %62'sini oluşturmakta, bu durum nüfus açısından da projenin karmaşıklığını artırmaktadır.  kıtada yaşayan insanlar, birçok etnik gruba ait olmakla beraber tarihi, dili, kültürü, dini, bölgesel gelenekleri, siyasi organizasyonları, yerel yönetimleri ve yaşam standartları açısından da oldukça farklıdır. Ülkelerin bazıları siyasi olarak istikrarsız, bazıları bitmeyen rekabet ve çatışmalara kapılmış, bazıları ayrılıkçı hareketlerle karşı karşıya ve bazıları savaş

halindedir. Bu nüfusların çoğu çok güvensiz bölgelerde yaşamakta, korsanlık, yağmacılık, kaçakçılık, yasadışı ticaret ve yerel yolsuzluğa, hatta terörist saldırılara ve savaşlara kadar her türlü tehditle karşı karşıyadır. Yatırımcı şirketler ve proje uygulamaları da bu tehdit ve risklerin birçoğuyla karşı karşıyadır (Pencea, 2017, s. 144).

Beraberinde getirdiği sayısız ve çeşitli risklerle ifade edilen proje uygulamasının en büyük zorluğu, farklı büyüklüklere sahip bu ülkeleri son derece düzensiz bir şekilde birbirine bağlamaya çalışmaktır. Asya, Afrika ve Avrupa'yı birbirine bağlamaya çalışmak, yalnızca mesafeyi, zorlu yardım biçimlerini, sert iklimi ve çok sayıda diğer fiziksel engelleri aşmak değil, aynı zamanda tarihsel rekabetlerin, sınır anlaşmazlıklarının, rekabete sebep olan ekonomik çıkarların ve farklı amaçların üstesinden gelmeye çalışmak anlamına da gelmektedir. Ayrıca, bu ülkelerde var olan çok sayıda örgütsel ve düzenleyici çerçeve, ilgili sistemler arasında ortaya çıkabilecek yasal ve bürokratik uyumsuzluklar veya yolsuzluk gibi ortaya çıkabilecek piyasa başarısızlıklarını dikkate almak anlamına gelmektedir (Pencea, 2017, s. 151).

1.7. Bir Kuşak Bir Yol Projesine Katılan Ülkelerin Projeye İlgili Endişeleri

Genel olarak olumlu bakıldığında, karşılıklı fayda sağlayan kalkınma bağları kurma ve derinleştirme çabası olarak değerlendirilirken, bazı gözlemciler için BKBY projesi ve diğer ekonomik politikalar Çin'in siyasi nüfuzunu ve güvenlik durumunu güçlendirmesinin bir yolu olarak görülmektedir. Bu görüşler, Pekin'in artan gücünü, bazı çevrelerde istenmeyen etki alanları oluşturmak veya genel olarak komşularına hâkim olmak için kullanabileceği endişesini derinleştirmektedir (Swaine, 2015, s. 1).

Jeopolitik açıdan bakılırsa, BKBY projesinin Pekin'in Avrasya'nın geniş bölgeleri üzerindeki etkisini artırmaya yardımcı olacağına şüphe yoktur. Çin, BKBY projesinin ekonomik kazan-kazan yapısını vurgulayarak, siyasi sonuçlarını küçümsemeye çalışsa da BKBY projesi ABD ve Japonya da dâhil olmak üzere bölgedeki bir dizi güç için kaçınılmaz olarak önemli dış politika sonuçları

getirecektir. Bölgedeki güçler olarak ABD ve Japonya, özellikle Çin'in Asya-Pasifik'teki artan etkisinden endişe duymaktadır. Hindistan, Çin'in Yeni Delhi'nin arka bahçesi olarak gördüğü Sri Lanka, Bangladeş, Nepal, Butan, Maldivler ve ayrıca Hindistan'ın Güney Asya alt kıtasındaki rakibi olan Pakistan'daki etkisinden endişe duymaktadır. Fakat bununla da kalmayarak Orta Asya'yı kendi etki alanı olarak gören Rusya ve son olarak, bölgesel bir gruplaşma olarak ASEAN, Çin'in üye ülkelerinden bazıları üzerindeki etkisinden endişe duymaktadır. Bu, grubun bölgesel birçok önemli meselede konuşacağı tek sesini ve hatta örgütün birliğini zayıflatacaktır. Bu nedenle, Çin'in BKBY ve AIIB girişimleri kaçınılmaz olarak bölgedeki jeopolitik rekabeti artıracaktır. Böylece bölgedeki zaten karmaşık olan siyasi, güvenlik ve ekonomik sorunlar daha da karmaşık hale gelecektir (Cai, 2018, s. 838).

Geliştirme modeliyle ilgili endişeler de söz konusudur. Gelişmiş altyapı ekonomiyi desteklemekle beraber, ekonomik güç olmadan altyapı projelerinin de gerçekleşmeyeceği aşikârdır. Altyapı, başarılı bir ekonomik kalkınmanın sonucudur ve aynı zamanda ekonomiyi desteklemektedir. Onlar birbirleriyle ilişkili ve birbirlerini talep etmektedir. Dolayısıyla, BKBY projesine katılan ülkelerde altyapı geliştirme çalışmaları ekonomiyi destekleyecekse, o zaman ekonominin de altyapı gelişimini desteklemek için yeterli dinamiğe sahip olması gerekmektedir. Çin'de bu durum, 40 yıllık muhteşem gelişimin neredeyse her sektör için sağlam bir arka plan oluşturmasıyla ancak mümkün olmuştur. Dolayısıyla böylesine canlı ve kârlı bir ekonomide, altyapıya yapılan yatırımlar daha çok sayıda ve daha çok kârlı olacaktır. Ancak Sri Lanka gibi ülkeler ekonomi altyapı yatırımını taşıyamamış ve destekleyememiştir. Çin en sonunda bu limanı harcadığı krediler karşılığında yıllarca kiralamak zorunda kalmıştır. Bu riskin yanı sıra, Çin'in devlete ait şirketlerinin büyük açıklar içinde olduğu ve çöküşünün ölümcül sonuçları olabileceğinden hükümet tarafından ayakta kalmaları için desteklendiği de iyi bilinmektedir. Bu nedenle, Çin'deki altyapı yatırımının başarısı, bu gerçekler göz önünde bulundurularak yeniden analiz edilmelidir. Çin kendi sorunlarını çözemezse altyapı tabanlı geliştirme modeli diğer ülkelerde de başarılı olmayabilir (Wong vd., 2017, s.

44). Bu açıdan bakıldığında, Çin'in deneyimi oldukça benzersizmiş gibi görünmektedir. Kamu iktisadi teşebbüsleri destekleme konusundaki ekonomik gücü nedeniyle, başarısının başka bir ülkede kendini tekrar etme şansı umut verici görünmeyebilir.

Bölge ülkelerinin endişelerinin en başında yer alan diğer bir konu da haksız rekabettir. Çin, ihracat endüstrilerini çeşitli şekillerde sübvansiyon etmeye devam ederse, bu pazarlardaki rekabet haksızlığı artacaktır. Çin ihracatı, diğer ihracatçıların pazardan çıkışını ve yerel üreticiler arasında iflasları tetikleyecek, ardından bunu iş kayıpları ve kötü yaşam standartları izleyecektir. Gittikçe bu ülkelerin ithalat bağımlılığının artması, ödemeler dengesini ve cari hesapları olumsuz etkileyecektir (Pencea, 2017, s. 149).

Öte yandan, Çin'in de pazarlarını açıp açmadığı ve ne ölçüde açtığı da hâlâ net değildir. Çin, altyapı yatırımlarına karşı yalnızca tercihli fiyat ve koşullarda uzun vadeli mal ithalatını müzakere edecekse, bu Çin'in ihtiyaçlarını çok iyi karşılayacaktır. Ancak diğer ortak ülkeler, bir kısmından faydalanacak olsalar bile zenginleşmeyecektir. Dahası, proje uygulaması için gerekli olan yeni işlerin ve tedariklerin çoğu Çin'den gelmektedir. Bu ülkelerin gelişmesine yardımcı olmak için, projelerin uygulama ve satın alma işlemlerinin bazı kısımları bu ülkelere emanet edilmelidir. Ayrıca Çin, emtia ithalatının yanı sıra bu ülkelere ithalatını sürekli artırmalı ve çeşitlendirmelidir. Ek olarak, strateji için dış desteği en üst düzeye çıkarmak adına piyasanın kaynakları tahsis etmesine izin vermelidir. Çin liderliğindeki yatırım ve finansman programları yabancı müteahhitlere de açık olmalıdır (Pencea, 2017, s. 149).

Bazı gözlemcilere göre, bu ülkelere gerçekten kalkınmaları ve borçlarını geri ödeyebilmeleri için yardım edilecekse, ülkelerin Çin'e artan borçluluk durumundan, ödemeler dengesi ve cari hesaplarındaki açığın büyümesinden kaçınmaları gerekmektedir. Dengeli bir ticaret ilişkisi oluşturmak, ülkeler arasındaki gerilimi azaltmak için kritik öneme sahiptir (Pencea, 2017, s. 149).

2. BÖLÜM

TÜRKİYE İLE ÇİN ARASINDA YENİ BİR PİVOT: PROJENİN TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dünya muazzam değişimlerin ortasında yeniden dengelenirken, Avrasya ekonomik ve stratejik olarak daha önemli hale gelmektedir. Hem Türkiye hem de Çin BKBY projesinde ortak olarak daha fazla iş birliği için yeni yollar keşfederek ve yeni yöntemler izleyerek muazzam bir kazanç elde edebilecektir.

Türkiye ve Çin benzer kalkınma istekleri olan, dünyanın yükselen ekonomileridir. BKBY projesi onları müreffeh bir ortak gelecek inşa etmek için bir araya getirebilir. Ancak her iki ülkenin de farklı özellikleri vardır. Bu iş birliği, mevcut fırsatları değerlendirerek ve ilgili zorlukları aşarak daha uyumlu bir şekilde sürdürülebilir. Bu bölümde BKBY projesi kapsamında Türkiye-Çin ekonomik iş birliğinin analizine odaklanılacak ve Türkiye'deki BKBY projesinde kaydedilen ilerleme gözden geçirilecektir.

2.1. Türkiye-Çin İlişkilerinin Mevcut Durumu

Türkiye ve Çin'in ilişkileri binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Türkiye ve Çin ilişkilerinde, devlet politikalarının gerçekleştirilmesi, çıkarların çokluğu ve karşılıklı algılarla sınırlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, özellikle 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren niyetini netleştirmiştir. Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan'ın sırasıyla 2009 ve 2011 yıllarında gerçekleştirdiği üst düzey ziyaretler, Çin ile ilişkileri geliştirme yönündeki siyasi iradenin en üst düzeyde olduğunu göstermektedir. 2009 anlaşması, Türkiye ile Çin arasındaki gelişmiş ilişkilerin yasal dayanağını oluşturmuştur. İlişkiler 2000'li yıllardan sonra Stratejik Ortaklık düzeyine yükselmiş ve 2015 yılında Türkiye'nin BKBY projesine katılmasıyla yeni bir devrim yapmıştır. Türkiye'nin BKBY projesindeki ana hedefi Çin ve diğer katılımcı ülkelerle daha yakın ilişkiler geliştirmektir. Türkiye, Doğu ve Batı'nın hem ekonomileri hem kültürleri arasında köprü kurarken Avrupa, Asya ve Afrika ile de bağlantı kurmaktadır. BKBY projesi, Türkiye'nin Doğu ile Batı arasındaki enerji, karayolu ve demiryolu bağlantıları açısından bir merkez olma önemini artırmıştır (Ergenc, 2015, s. 306).

Siyasi alanda, kamuoyuna egemen olan, görünüşte birbiriyle çelişen iki eğilim vardır. Mevcut hükümet yeni bir dış politika yönelimini güçlü bir şekilde dile getirmiştir. Türkiye'ye 2012 yılında Şangay İş birliği Teşkilatı'nda (ŞİÖ) gözlemci statüsü verilmiş ve o zamandan beri Başbakan Erdoğan ŞİÖ'ye tam üye olma niyetini dile getirmiştir. Avrupa Birliği yerine ŞİÖ üyeliği gerçekleşirse, bu Türkiye-Çin ilişkilerinde yeni bir dönem anlamına gelecektir (Contessi, 2019, s. 95).

Ancak üst düzey liderlik Çin ile ilişkileri geliştirme kararlılığını gösterse de bu hedefin gerçekleştirilmesine vesile olacak hükümet kurumları farklı kurumsal ve siyasi motivasyonlara sahip olmaktadır. Farklı gündemlere sahip çok sayıda devlet dairesi vardır. Çin'in yükselişi, pek çok ülkeyi, özellikle de Asya'nın kenarında bulunanları, Avustralya'nın 2012 Asya Beyaz Kitabı gibi, Çin ile ilişkilerini nasıl geliştireceklerini özetleyen kapsamlı politikalar formüle etmeye motive etmiştir. Ancak Türkiye'de bu derece tutarlı bir devlet politikası yoktur. Dahası, Sincan'daki artan gerilimler, Uygur diasporası ve Türkiye'deki destekçileri Çin karşıtı duyguları beslemektedir (Ergenc, 2015, s. 305).

Askeri operasyon alanında Türkiye-Çin askeri ilişkileri, 1990'ların ikinci yarısında azımsanamayacak sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Türkiye, askeri iş birliği konusunda 2000'li yılların başından beri Çin ile temas halindedir (Ersoy, 2008, s. 141).

Ekonomik alanda, 2010 Stratejik Ortaklığı'nın ekonomik ayağı, kısa vadeli kârlara dayanan bu onlarca yıllık ekonomik ilişkiler mirası nedeniyle olması gereken potansiyelin gerisinde kalmaktadır. Türkiye'nin Çin'le olan ticaret açığı, 1990'lardan bu yana büyüme eğilimi göstermektedir. Şu anda Türkiye'nin ithalatında ilk sırada yer alan ülkenin Çin olduğu görülmektedir. Türkiye ile Çin arasındaki toplam ticaret hacmi 2019 yılında 21,08 milyar ABD dolardır. Türkiye'nin cari açığı ise 15,9 milyar ABD dolarıdır. Çin, düşük maliyetleri göz önüne aldığı anda ticaret hacminde aşılmaz bir avantaja sahiptir. Türkiye'deki artan Çin yatırımını, Türkiye'nin Çin'e karşı açığını daraltmaya yardımcı olacak hoş bir gelişme olarak görmektedir (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021).

Yukarıda da görüldüğü gibi, Türkiye-Çin ilişkilerinde ihtilaflı alanlar olmasına rağmen, özellikle karşılıklı hedefler nedeniyle ilişkiler yüksek gelişme potansiyeli taşımaktadır. Türkiye Çin ile siyasi ve ekonomik iş birliği açısından daha güçlü ilişkiler kurma konusunda ciddiyetini ortaya koymuştur. Pekin’de düzenlenen BKBY zirvesinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Dışişleri Bakanı’nın hazır bulunması, Türkiye’nin girişime dâhil olma isteğinin önemli bir işaretidir. Bu projenin stratejik öneminin ve rolünün farkında olan Türk yetkililer BKBY projesine daha fazla ilgi göstermeye başlamakta ve Batı ile ilişkilerinin bozulması nedeniyle de Çin’e yakınlaşmaya çalışmaktadır (Kadılar ve Ergüney, 2017, s. 90).

Duara’nın (2010) belirttiği gibi, bir bölge önceden belirlenmiş kimlikler ve sınırlar dizisi değil, bir etkileşimler ağıdır. Türkiye ile Çin arasındaki ilişkiler, uluslararası dengelerin ve ideolojik söylemlerin yanı sıra elit düzeydeki politika girişimlerinin de ağır etkisi altındadır. Asya’nın iki ucunun birleşmesi, ancak Çin ve Türk halklarının bir bölge oluşturmak için sürdürdüğü sürekli etkileşim sonucunda mümkündür.

2.2. Türkiye’nin BKBY Projesindeki Rolü

Küreselleşme çağında Türkiye’nin coğrafi avantajı giderek daha belirgin hale gelmiştir. Türkiye, Avrasya’da bulunan, son derece benzersiz bir konuma sahip bölgesel bir güçtür. BKBY projesinin güzergâhına bakıldığında zaman Türkiye’nin konumunun ne kadar önemli olduğu görülebilir ve bu proje için Türkiye’nin varlığının ne kadar gerekli olduğu anlaşılabilir. Türkiye’nin özel bölgesel konumu, ona birkaç sahada eşzamanlı olarak manevra yapma yeteneği kazandırmaktadır. Bunun için yakın çevresinde etkili bir kontrol alanına sahip olmaktadır. Ayrıca Türkiye’nin son yıllardaki güçlü yükselişi, Avrasya’nın merkezindeki konumunu güçlendirmiştir.

Türkiye’nin sahip olduğu avantaj, Türkiye- Çin iş birliği ve yatırımı için büyük bir önem arz etmektedir. Gerçekten de Türkiye’nin sorunları, özellikle bölgesel durum, ikili ilişkilerdeki karmaşık halleri ve hassas konulardaki tutumu iş birliği

risklerini potansiyel olarak artırmaktadır. Bu nedenle, iki ülke iş birliğine başladığında, dikkate alınması gereken bazı artılar ve eksiler vardır.

2.2.1. Türkiye'nin Beş Avantajı

Öncelikle Türkiye'nin coğrafi avantajına dikkat edilmesi gerekir. Türkiye, Avrupa, Asya ve Afrika'nın bazı bölgelerine bağlanmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu Rusya'nın güneyi, Kafkasya'nın batısı, Orta Asya ve İran'ın batısı ve Avrupa'nın doğusudur. Arap Kuzey Afrika bölgesi, güney ve güneydoğu kanatlarında yer almaktadır. Türkiye ayrıca Karadeniz ile Akdeniz'i birbirine bağlayan Boğaz'ı da kontrol etmektedir. Böylesine eşsiz bir coğrafi avantaj, Türkiye'yi Doğu ve Batı arasında ekonomi ve kültür iletişimi için bir köprü haline getirmektedir (Zan, 2016, s. 57).

Ekonomik açıdan bakılırsa, Türkiye şu anda ekonomik yavaşlamanın zorluklarıyla karşı karşıya olmasına rağmen, son on yıl gözden geçirilecek olursa, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmada büyük ilerleme kaydettiği görülmüştür. Türkiye 83 milyon nüfusa sahip ve yaş ortalaması 32 olan çok genç ve dinamik bir potansiyele sahiptir. Türkiye enerji zengini bir ülke değildir. Bugünkü başarıyı yakalayabilmesi, ekonomik kalkınma modelinin ve endüstriyel yapısının, ana gelir kaynağı olarak enerjiye güvenen ülkelere göre daha sağlıklı olduğunu göstermektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021).

Siyasi açıdan bakılırsa, Türkiye, demokrasiye geçişi çoktan tamamlamış nispeten istikrarlı bir devlettir. Sistem ortamı açısından, Türkiye'nin siyaseti, Avrupa standardını tam olarak karşılamamış olmasına rağmen ekonomisi, yatırımları, sosyal refahı, kültürü, medyası ve diğer yönlerinin tümü Avrupa standartlarına ulaşmış seviyededir (Zan, 2016, s. 64).

Türkiye, kültür ve sistem açısından laik bir devlettir. Kemalist laik sistem doktrini Türkiye'deki tüm partiler tarafından kabul edilmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin İslam versiyonu da daha ılımlı ve kapsayıcıdır. Basit bir ifadeyle, içe dönük mistisizm geleneğine daha fazla vurgu yapan ve daha az dogmatik bir anlayışa

sahiptir. Aynı zamanda aktif bir rol oynamakta ve etkisini İslam aracılığıyla genişletmektedir (Zan, 2016, s. 64-65).

Eğitimde, Türkiye nispeten gelişmiş kaynaklara sahiptir. Türkiye göreceli yüksek bir ortaöğretime sahiptir ve seçkin üniversitelerin çoğu İngilizce öğretim yapmaktadır. Türkiye, Çin'in üniversiteye giriş sınavı puanlarını tanımıştır. Bu nedenle Çinli öğrencilerin kabul edilmesinde kurumsal engeller bulunmamaktadır. İlgili alanlarda, Çin ve Türkiye arasında gelecekteki iş birliği için çok sayıda imkân mevcuttur (Zan, 2016, s. 65).

2.2.2. Türkiye'nin Beş Dezavantajı

Türkiye, karmaşık bölgesel bir modelin parçasıdır. Orta Doğu'daki durum uzun süredir istikrarlı değildir. Son yıllarda Irak ve Suriye'deki durum kötüleşmiş, bu durum komşusu olarak Türkiye'yi de etkilemiştir. Şu anda IŞİD sorunları, Kürt sorunları, Türkiye'de kalan 2 milyondan fazla mülteci, ABD ve AB ile ilişkilerin bozulması vb. sorunlarla karşı karşıyadır (Zan, 2016, s. 65).

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın iç ve dış krizlerin tedavisinde izlediği politika çok sayıda tartışmaya sebep olmuştur. Bu konularla ilgili tartışmalar Türk liderliğinin prestijine ve güvenilirliğine zarar vermiştir. Erdoğan'ın önerdiği başkanlık sistemi de eleştirmenler arasında endişelere yol açmıştır (Zan, 2016, s. 66).

Türkiye ekonomide yavaş bir büyüme gerçekleştirmiş, büyüyen bir güç eksikliği göstermeye başlamış ve orta gelir tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'nin kişi başına GSYİH'si 10.000 doları aşmış ve orta ve yüksek gelirli ülkelerden biri haline gelmiştir. Orta gelir tehlikesinin üstesinden gelmenin çaresi ise çok fazla yetenek gerektiren ve kısa vadeli bir politikayla çözülemeyen endüstriyel iyileştirme ve teknolojik yeniliktir (Zan, 2016, s. 66).

Türkiye'nin uzun vadeli istikrarı ile beraber, dini ve laik güçler arasında gittikçe artan ciddi bir çatışma da söz konusudur. AKP'nin göz ardı edilemeyecek bir İslamcı geçmişi vardır. AKP, iktidara geldiği 2002 yılından bu yana önemli başarılar elde etmesiyle beraber Türkiye'nin muhafazakâr güçlerini temsil etmek ve bu

nedenle İslami değerleri canlandırmak istemektedir. Bu durum, Türkiye’de laik gruplar arasında istikrarsızlığın kaynağı yönünde endişelere yol açmıştır (Zan, 2016, s. 66-67).

Türkiye, aşırı milliyetçilik sorunu nedeniyle uzun vadeli zorluklarla karşı karşıyadır. Terörizm ve Kürt ayrımcılığı korkusu, ana akım Türk toplumunda milliyetçiliğin yükselmesine neden olmuştur. Aşırı milliyetçilik aynı zamanda Çin’in Sincan sorunu hakkında mantıksız görüşlere ve faaliyetlere yol açmıştır. Temmuz 2015’te yaşanan “Anti-Çin” olayı, iki ülke arasında kitle iletişim araçlarına kadar sıçrayan, iki ülke arasındaki ilişkileri ve insanların duygularını farklı derecelerde etkileyen hassas konuları ele almıştır. Sonuç olarak Çin kamuoyundaki Türkiye’nin imajı da kötüleşmiştir. İki ülke arasındaki ikili ilişkilerin normal gelişimi, hiç şüphesiz kamuoyundan, olumsuz izlenim ve ruh halinden etkilenecektir (Zan, 2016, s. 64-65).

Çin bu konular hakkında ciddi araştırmalara ihtiyaç duymakta ve bu nedenle rasyonel bir tutum sergilemektedir. Kısacası, Türkiye’nin stratejik konumu, kapsamlı gücü, ekonomik, siyasi ve kültürel açılardan Çin ile ilişkisi göz ardı edilemez. BKBY projesinin çerçevesi altında ikili ilişkilerde ilerleme için hâlâ büyük imkânlar yer almaktadır.

2.3. Türkiye’de BKBY Projesine Karşı Tutum

BKBY projesi güzergâhına baktığımızda, Türkiye’nin konumunun ne kadar önemli olduğunu ve bu proje için Türkiye’nin varlığının çok önemli olduğunu görmek mümkündür. Bu projenin stratejik öneminin ve Türkiye’nin rolünün farkında olan Türk subaylar, BKBY projesine daha fazla ilgi göstermeye başlamış ve son yıllarda batı ile ilişkilerin bozulması nedeniyle Çin’e yakınlaşmaya çalışmışlardır.

2.3.1. Hükümet Düzeyinde BKBY Projesine Karşı Tutum

Türkiye, son zamanlarda Çin ve Rusya ile yakınlaşmaktadır. Türkiye ve Çin, 2015 yılında Bir Kuşak Bir Yol ve Orta Koridor Girişimi’nin uyumlaştırılmasına ilişkin Mutabakat Zaptı’nı imzalamıştır. Özellikle Türkiye, 15 Mayıs 2017’de

Çin'deki Kuşak ve Yol Forumu'na ana aktörleriyle katılarak bu projeye olan ilgisini göstermiştir. Bu görüşmede Türkiye'yi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Türkiye Enerji Bakanı Berat Albayrak ve üst düzey Türk yetkililer temsil etmiştir. Türkiye hükümetinin katılımı gerçekten önemlidir çünkü bu katılım Türkiye'nin Çin ile iş birliği yaparak Asya'daki ekonomik payını artırmak istediğini göstermiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği, 2019).

Forumun açılış töreninde Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan bir açılış konuşması yapmıştır. Erdoğan konuşmasında, BKBY'nin barış ve istikrara hizmet edecek bir kazan-kazan projesi olduğunu vurgulamıştır. Türkiye'nin Çin ile stratejik bir ortaklık kurmak, bunu sürdürmek ve geliştirmek için ciddi anlamda gayret gösterdiğini vurgulamış, BKBY projesini desteklemeye hazır olduğunu ifade etmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2017).

Öte yandan Türkiye Enerji Bakanı Berat Albayrak, BKBY projesini Coğrafi Keşifler ile karşılaştırmıştır. Geleceğin Gücü Girişimciler Forum 2016'da Albayrak, bu projenin yüksek hızlı demiryolu altyapısı ile Pekin'den Londra'ya uzanan modern İpek Yolu'nu yeniden inşa ettiğini ifade etmiştir (T.C. Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2016).

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan, 826 kilometrelik bu projenin BKBY Orta Koridoru'nun önemli bir bağlayıcısı olacağını ifade etmiştir. Bu projenin Türkiye'nin demiryolu taşıma kapasitesini de ikiye katlaması muhtemeldir. Hazar Denizi, Ortadoğu, Akdeniz ve Avrupa'nın kavşağında bulunan Türkiye, bu proje sayesinde orta koridorda bir merkez olmayı hedeflemektedir. Böyle bir ulaşım altyapısı, Türkiye'nin Avrasya ülkeleriyle bağlarını güçlendirmesini sağlayacaktır (Amighini, 2017, s. 90).

2.3.2. Toplumsal Düzeyde BKBY Projesine Karşı Tutum

Türk hükümeti BKBY projesi konusunda genel olarak olumlu bir tutum sergilerken, Türklerin BKBY ile ilgili spesifik görüşleri kısaca şu şekilde sınıflandırılabilir:

İlk olarak Türkiye, BKBY projesinde çok büyük avantajlara sahiptir. Türkiye'nin mevcut ekonomisi, ekonomik krizin bazı sonuçlarını yansıtmaktadır. Türk lirasının hızla değer kaybetmesi ve enflasyondaki yükseklik toplumu büyük ölçüde endişelendirmektedir. Bu nedenle, yeni ekonomik fırsatların araştırılması acil bir ihtiyaç haline gelmiştir. BKBY projesi Türkiye için yeni fırsatlar demektir (Zan, 2016, s. 62).

İkinci olarak, İpek Yolu Ekonomik Bölgesi iyi bir fikir olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye, son durağı İstanbul olan İpek Yolu'nun geleneksel bir kanalı olarak kabul edilmektedir. Türkiye topraklarında çok sayıda tarihî İpek Yolu kalıntısı vardır. Türkiye'nin geleneksel İpek Yolu ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Tarih felsefesinin böylesine dikkat çekici bir şekilde yeniden canlanması ve Çin'in BKBY projesi ile kenetlenmesiyle çağdaş Türkiye'nin ekonomik ve kültürel refahı için yeni fikirler bulmayı arzulaması ve istemesi kaçınılmazdır (Zan, 2016, s. 62).

Üçüncü olarak, bazıları BKBY projesi ile ilgili endişelerini dile getirmiştir. Türkiye'nin ekonomik yapısı Çin'inkiyle büyük benzerlik göstermekte ve iki ülkenin ekonomik kalkınma modelleri birbirine benzemektedir. Dolayısıyla bazı Türkler, İpek Yolu Ekonomik Kuşağı konusunda Çin ile ilgili şüphelerini dile getirmiştir (Zan, 2016, s. 62).

Dördüncü olarak, Türkler BKBY projesinin sadece ekonomik bir proje değil, aynı zamanda bir kültür ve güvenlik planı olduğunun farkındadır. Türkler, Sincan ile BKBY projesi arasındaki ilişkiden dolayı çok endişe duymaktadır. Dahası, Sincan'daki artan gerilim, Uygur diasporası ve Türkiye'deki destekçileri arasındaki ilişkiler Çin karşıtı duyguları körükleyebilir ve bu da halkın görüşlerini etkileyebilir (Okur, 2017, s. 50-53).

Kaynakların çoğu, Türk kamuoyunun Çin algısını şekillendirmektedir. Medya, resmî açıklamalar, ders kitapları ve akran etkileşimleri kamuoyunu şekillendirmektedir. Bu faktörler, fikir oluştururken bilgi yorumlama şemalarını çerçeveler. İki ülkenin dış politikaları uyumlu görünürken, Türk iç siyasal dinamikleri ve kamuoyu bu yeni İpek Yolu'nun iki ucu arasında daha fazla angajmana engel olmaktadır. Çin'e yönelik olumsuz tepkiler medyada yer almakta, protestolar ve lobicilik şeklinde kendini göstermekte ve bu durum bazen ikili ilişkileri bozmaktadır (Ergenc, 2015, s. 302).

Sonuç olarak, Türk medyasının ve siyasetçilerinin söylemlerine genel olarak bakıldığında, Türkiye'ye ekonomik, siyasi, ticari, sosyal vb. açıdan fayda sağlayabilecek olan BKBY projesine karşı iyimser bir bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Ancak bazı gazeteler bu projenin 'Türkiye'nin ticaret açığının artması, Çin'in sömürgeci amaçları, Türkiye'nin by-pass'ı ve sürecin zorluğu gibi bazı dezavantajlar getirebileceğinden bahsetmiştir. Dolayısıyla bir çelişki vardır. Türk kamuoyunun Çin'e yönelik algısında, Çin'e yönelik genel tutum olumlu görünürken, daha spesifik sorulara yanıt veren Türk halkının bazı kesimleri projeye olumsuz tavır göstermektedir.

2.4. BKBY Projesi Kapsamında Türkiye – Çin Arasında Devam Eden Projeler

Kasım 2015'te Çin Devlet Başkanı Xi'nin de katıldığı G20 Zirvesi Türkiye'nin Antalya kentinde yapılmıştır. Zirve öncesi Xi, Erdoğan ile görüşmüştür. Xi, her iki ülkenin de stratejik iletişimi güçlendirmesi ve kalkınma stratejileri oluşturması gerektiğini vurgulamıştır. İki taraf, İpek Yolu Fonu ve AIIB gibi platformları aktif olarak kullanmalı ve ortak gelişme ve ortak refah elde etmek için yenilikçi iş birliği kanalları ve modelleri keşfetmelidir. Erdoğan, Türk-Çin ilişkilerini önemsemek ve farklı alanlarda iş birliği gerçekleştirmek için Çin ile birlikte çalışmayı arzu ettiğini dile getirmiştir. Türkiye, BKBY çerçevesindeki iş birliğine aktif olarak katılacak, Çinli şirketleri altyapıya ve Türkiye'nin diğer alanlarına yatırımlarını artırmaya davet edecektir. Çin ve Türkiye, proje çerçevesindeki çeşitli alanlarda iş birliğini teşvik etmek, her iki tarafa da önemli politika desteği sağlayan BKBY projesinin inşasını

ortaklaşa gerçekleştirmek için hükümetin mutabakat anlaşmasını imzalamıştır. Artık her iki ülke de BKBY çerçevesinde iş birliğini güçlendirmeyi hedeflediğini açıkça ortaya koymuştur (Xinhua, 2015).

Türk hükümeti Çin'in Türkiye'deki imalat yatırımını artırmasını teşvik etmektedir. Şu anda Türkiye'de faaliyet gösteren çeşitli Çinli şirket bulunmaktadır. Bu şirketler özellikle BKBY projesinin başlatılmasının ardından işlerini genişletmiş ve ülkedeki faaliyetlerini artırmıştır. Şirketler faaliyetlerini ağırlıklı olarak elektronik, enerji, ulaştırma, lojistik, finansman turizm ve diğer sektörlerde göstermektedirler.

Bunlar arasında elektronik sektöründe önemli bir paya sahip olan Huawei, Xiaomi, Oppo, Lenovo ve ZTE gibi iletişim şirketleri bulunmaktadır. Huawei Türkiye Ar-Ge Merkezi kurulduğu 2010 yılından bu yana toplam 184 milyon ABD Doları yatırım yapmıştır. 900 Türk mühendisin yurt içi ve yurt dışı pazarlara yönelik çözümler geliştirdiği Ar-Ge merkezinde, Türkiye'nin bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü için bugüne kadar 5.000'den fazla yetenek yetiştirilmiştir. Bu şirket ayrıca Türkiye'nin 5G telekomünikasyon ağını da geliştirmektedir. Türkiye Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, Huawei gibi Türkiye'de araştırma ve geliştirmeye yatırım yapan tüm şirketlere destek ve yardım sağlamaya devam edeceğini belirtmiştir. Son yıllarda Çinli akıllı telefon üreticileri Xiaomi ve Oppo da Türkiye'deki üretim tesislerine yatırım yapmaya başlamıştır. Ayrıca Xiaomi Türkiye'de televizyon üretimi için de çalıştıklarını açıklamıştır (Habibi, 2021, s. 6).

Enerji açısından, Çin'in Türkiye'de doğrudan yatırımı olan en büyük projesi olan Hunutlu Termik Santrali, Adana ilinde resmi olarak inşaatına 22 Eylül 2019'da başlamıştır. Toplam yatırım tutarı 1,7 milyar ABD doları olan proje, Çin'in önerdiği BKBY projesi ile Türkiye'nin Orta Koridor vizyonunu birleştiren amiral gemisi projesidir. Santral inşaatı ve kömür taşımacılığı için özel tasarlanmış limanların yer aldığı proje tamamlandıktan sonra santral 1.320 megavat üretim kapasitesine sahip olacaktır. Ayrıca, Türkiye genelinde tüm elektrik arzının tahmini olarak yüzde 3'ünü

oluşturacak şekilde, tam olarak faaliyete geçtikten sonra her yıl 9 milyar kilovat/saat üretmesi beklenmektedir (T.C. Adana Valiliği, 2019).

Ulaştırma açısından Çinli firmalar tarafından inşa edilen Ankara ile İstanbul'u birbirine bağlayan hızlı demiryolunun ikinci etabı Temmuz 2014 sonunda tamamlanmış ve yol başarıyla trafiğe açılmıştır. 533 kilometre uzunluğundaki hızlı tren yolu, Ankara'dan İstanbul'a tren sefer süresini 9 saatten 4 saate indirmiştir. Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansına göre, Türkiye ile Çin'in 2012 yılında Edirne ile Kars arasında hızlı demiryolu hattı inşa etme konusunda anlaşmalarını bildirmiştir. Demiryolu hattı, Türkiye'nin doğu ve batısını birbirine bağlayacak 29 ilden geçecek şekilde tasarlanmıştır. Bu proje sayesinde seyahat süresi 36 saatten 12 saate düşmektedir. Çin İnşaat Mühendisliği İnşaat İş Birliği ile yapılan anlaşmanın bir parçası olarak Çin tarafından 30 milyar ABD doları yatırım yapıldığı projenin maliyetinin 35 milyar ABD Doları olacağı tahmin edilmektedir. Trans-Asya Demiryolu Ağı ile entegre edilerek dönüşümün hızlanması sağlanmaktadır. Ayrıca Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu Projesi ile Türk Demiryollarına yaklaşık 22 milyar ABD doları yatırım yapılmıştır. BTK demiryolu ve Trans-Hazar Ulaşım Koridoru ile Çin ve Türkiye arasındaki navlun süresi bir aydan 12 güne indirilmektedir (Kopuk ve Bayraç, 2021, s. 1361).

Finansman açısından Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi'ne göre, 2015'te hisse alımını tamamlayan Industrial and Commercial Bank of China (ICBC), Tekstilbank'ta %92,84 hisse sahibidir. Borsa İstanbul'da işlem gören ICBC Türkiye Bankası toplam 44 şubeye sahip olmakla beraber, bir menkul kıymetler şirketine ve bir varlık yönetimi şirketine sahiptir. Bir Kuşak Bir Yol ve Orta Koridor girişimlerinin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynayan ICBC, Türkiye ekonomisinin ilerlemesine büyük ölçüde katkı sağlamayı hedeflemektedir. Mayıs 2016'da Bank of China, başlangıç sermayesi 300 milyon ABD Doları olan Türkiye piyasasına giriş hakkı verilen ve kredi veren ikinci Çinli şirket olmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi).

Ayrıca Haziran 2020’de Türkiye ile Çin Merkez Bankası arasında yenilenen takas anlaşması çerçevesinde ilk kez RMB (Çin parası) fonları kullanılmıştır. Anlaşmaya göre, muhtelif sektörlerde bulunan Türk şirketleri Çin’den yapılan ithalat karşılığını RMB olarak ödeyebilecektir. Böylece üçüncü para biriminin kullanım maliyetini azaltarak, Türkiye ile Çin arasındaki ticaretin de daha elverişli hale gelmesi beklenmektedir (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2020).

Turizm sektöründe, Çinli turistler artık harcamalarda dünyanın en üstünde yer almaktadır. Türkiye, geliştirilmiş pazarlama, iyileştirilmiş ulaşım ve otel tesisleri ve daha fazla Çin dostu hizmetin yanı sıra daha yaratıcı paketler aracılığıyla daha fazla Çinli turist çekme şansına sahip olmaktadır. Örneğin, 2020 yılında Türkiye’nin İstanbul Havalimanı, “Çin Dostu Havalimanı” belgesi alarak dünyada bunu başaran ilk havalimanı olmuştur. Havalimanında gerçekleştirilen uçuş bilgi ekranları, duyuruları ve bilet işlem ekranlarındaki Çince tercüme gibi bir takım yenilikler Çinli turistlere kolaylık sağlamıştır (Kadılar ve Leung, 2013, s. 136).

2.5. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Türkiye Açısından Fırsatları

Türkiye, özellikle bölgedeki gelişmeler üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olmak istediği için, bu projeden çeşitli şekillerde faydalanabilir. Türkiye’nin komşu ülkeleri ticaret ve bağlantı yollarıyla Türkiye’ye daha fazla bağımlı hale geleceği için, BKBY projesi ile Türkiye daha uzlaşmacı bir moda sahip olacak, bölgesel rolünü geliştirme fırsatı sağlayabilecektir. Askerileştirilmiş ve son olarak kapatılmış sınırların hâlâ var olduğu bir bölgede, BKBY projesi bölge ülkeleri arasındaki ilişkileri güçlendirmede ve muhtemel farklılıkları barışçıl bir şekilde çözmede yeni fırsatları ortaya koyacaktır (Kadılar ve Ergüney, 2017, s. 88).

Özellikle, BKBY projesinin ilk aşamalarında Türkiye, nispeten istikrarsız bölgede sermaye ve mallar için güvenli bir liman görevi görebilir. Türkiye’nin Irak, Lübnan, Suriye veya bölgedeki diğer ülkelerden daha güçlü bir para birimine sahip olması ve İran’ın aksine hiçbir ekonomik yaptırımla karşılaşmaması, bölgede kalkınma için itici bir güç olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle Türkiye projeye karşı daha yapıcı bir tavır takınmaktadır (Kadılar ve Ergüney, 2017, s. 86).

Kuşkusuz en gelişmiş Avrasya projesine katılmanın faydaları, jeopolitik açıdan hayati önem taşıyan birbirine bağlılığı artıran durumu ve bölgesel nüfuzuyla sınırlı değildir. BKBY projesine üye olmak, bir ülkenin, Pekin'in projesiyle bağlantılı, sürekli büyüyen kalkınma bankalarından ve fonlarından yararlanmasına olanak tanımak ve bu nedenle, Türkiye'nin altyapısının önemli parçalarını ve daha düşük dereceli üretim tesislerini yükseltmesini sağlamak demektir. Özellikle demiryolları olmak üzere altyapının iyileştirilmesine yaptığı vurgu nedeniyle BKBY, iki ana nedenden dolayı Türkiye'de özellikle önemlidir. Birincisi, yeni yüksek hızlı hatlar getirerek Türkiye'nin iç demiryolu ağını modernize etmesine yardımcı olması, ikincisi, Türkiye'nin Orta Asya'daki ve hatta Doğu'daki ihracat pazarlarına ulaşma kabiliyetini büyük ölçüde kolaylaştırmasıdır. Suriye ve Irak'taki savaş ve istikrarsızlık, İran'la karayolu taşımacılığı konusundaki anlaşmazlıklar ve Mısır'la siyasi sorunlar nedeniyle Ortadoğu'ya ihracat yolları büyük ölçüde sakatlandığından, bu proje Türkiye'nin ticaret ekonomisi için büyük önem taşımaktadır. BKBY hattının Hazar Denizi'nden geçmesiyle lojistik verimliliği artıktıkça nakliye maliyetleri düşecektir. Bu bakış açısıyla, BKBY projesi, Türkiye'nin erişim kısıtlamaları nedeniyle daha önce başarısız olan hedeflerine ulaşması için hayati bir önem arz etmektedir. BKBY projesi, Orta Asya pazarına Türk ihraç ürünlerinin tedarikinde de yardımcı olacaktır (Kadılar ve Ergüney, 2017, s. 87-88).

Bununla beraber BKBY projesi, projeye birden fazla aktörü dâhil ederek Türkiye ve bölgedeki güç dengelerini olumlu yönde etkileme potansiyeline sahiptir. Demiryolları sürekliliğe değer vermektedir. Trenler, ancak demiryolunun kesintisiz devam etmesi halinde hedeflerine ulaşmaktadır. Böylece, bir demiryolu bağlantısından faydalanacak herkesin, potansiyel olarak malların hareketini geciktirebilecek veya durdurabilecek bir çatışmaya karşı çıkacağı sonucuna varılabilir. Bu, daha güçlü bir karşılıklı bağımlılıkla sonuçlanacak ve demiryolu hattı boyunca ticareti aksatacağı için bir çatışma veya savaşın meydana gelmesi olasılığını en aza indirecektir. Bölgesel aktörler arasındaki artan ticari faaliyet ve uluslararası güçlerin katılımı, ticaret bakımından bölgeyi daha istikrarlı hale getirecektir (Van Der Putten vd., 2016, s. 41-42).

BKBY projesi, yatırım ve istihdam sağlayarak Türkiye’de sürdürülebilir büyümeyi sağlayacaktır. Örneğin, Huawei’nin Türk mobil telekomünikasyon altyapısının büyük bir bölümünü sağlaması ve İstanbul’u 1500’den fazla yerel araştırmacıyı istihdam eden Orta Asya işletmesi için bölgesel merkez olarak kullanmadaki son başarısı, her iki ülkenin şirketinin de iş birliğinden çok faydalandığının açık bir göstergesidir (Kadılar ve Leung, 2013, s. 133).

Mayıs 2017’de düzenlenen BKBY için Pekin Zirvesi’nde Türkiye Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’ın “ BKBY projesi ve benzeri altyapı inşa eden projelerin terörizme son vereceğini” belirtmesi de önemlidir. Türkiye’nin Avrasya’daki yumuşak gücüne özellikle dikkat gösterilmesi gerekmektedir. Türkiye’de ve hatta Orta Doğu’da BKBY projesinin ilerlemesi, her iki tarafın uluslararası etkisinin geliştirilmesi ve terörizmle mücadelede iş birliği olasılığının artmasına fayda sağlayacaktır (Zan, 2016, s. 66).

2.6. Bir Kuşak Bir Yol Projesinin Türkiye Açısından Riskleri

BKBY projesi Türkiye’ye Çin ve Orta Asya ülkeleriyle ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkileri yakınlaştırma, AB ve ABD ile alternatif ittifaklar kurma fırsatı verdiği için önemli bir etkiye sahiptir. Türkiye’nin stratejik konumu sayesinde bu projeden pek çok avantaj elde edileceği ortadadır. Böylesine büyük fırsatların bol olduğu bir ortamda, Türkiye’nin farkında olması gereken şey ise projeye dâhil olmanın birçok riskinin olmasıdır (Van Der Putten vd., 2016, s. 44)

Zaten var olan ticari açığın yükselişi de Türk tarafının endişeleri arasında yer almaktadır. Türkiye’nin Çin’e ihracatta ürün yelpazesini genişletmesi, Çin pazarına odaklanması, ilgili stratejiler geliştirmesi ve Çin’den yabancı yatırımcı çekmesi gerekmektedir. 1990’larda ve 2000’lerin başında olduğu gibi Türk sektörlerinde ucuz Çin ürünlerinin başka bir yayılma dalgası olmamalıdır (Van Der Putten vd., 2016, s. 43)

Çin, diğer hükümetlere uygun koşullarda cömertçe borç vermekte, bu da teoride daha sorunsuz işlem yapılmasını sağlamakta ve Çin’in yurtdışındaki imajını

güçlendirmektedir. Bununla birlikte, Çin'in söz konusu hükümetten zımnen bir karşılık beklediği ve hatta Çinli şirketler için iş sözleşmeleri beklediği bilinmektedir. Bu, BKBY projesinin arkasındaki niyetleri değerlendirmede bir kıyas teşkil etmektedir. Çin, BKBY projesinin uluslararası arenada refah ve iş birliğini yaymak olduğunu iddia etse de sözleşmeler ve krediler yoluyla yeni bir tür emperyalizmi kucaklamakla suçlanmaktadır. Bunun tipik bir örneği, Sri Lanka' limanının 99 yıllığına Çin'e kiralanması gibi Asya'daki daha küçük ülkelerin içine düştüğü borç tuzaklarıdır. Türkiye BKBY projesinden yararlanmaya çalışacaksa, bu ağın bir parçası olmanın stratejik sonuçlarının ve projedeki rolünü tamamen stratejik çıkarlar üzerine sürdürmek için genel zorunluluğun tam olarak farkında olmalıdır. Türkiye, BKBY projesini yalnızca başka bir bileşen olmak için değil, kendi çıkarlarını ilerletmek için bir sıçrama tahtası olarak kullanılmalıdır. Türkiye, en büyük ticaret ortağını temsil eden AB'ye bağımlılıktan uzak ticaretini çeşitlendirmeye devam etmeli, ancak aynı zamanda bu bağımlılığı Çin'e çevirmekten de kaçınmalıdır (Akçay, 2017, s. 78)

Çin'den gelen yatırımlar memnuniyetle karşılandığında, göz ardı edilemeyecek şey, Çinli şirketlerin çoğunun, ev sahibi ülkelerin geleneklerini, kültürlerini ve dini inançlarını bilmedikleri için sorun yaratabilecek yerel halk yerine Çinli işçileri istihdam etmeyi tercih etmesidir. BKBY projesinin devamlılığı için, ilgili ülkelerin iç sorunları ve ülkelerdeki bölgesel sorunlardan kaynaklanan olası riskler dikkate alınarak olumsuz sonuçları en aza indirmek için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (Kadırlar ve Ergüney, 2017, s. 87).

Türkiye, BKBY projesine karşı yapıcı bir tutum takınmazsa, Türkiye rotasının' atlanılması riski vardır. Karadeniz kıyısında, malların Avrasya çevresindeki hareketini yönlendirebilecek Anaklia, Gürcistan ve Köstence, Romanya olmak üzere iki liman vardır. Türkiye'yi atlayarak Mısır ve Çin arasında imzalanan Mutabakat Zaptı da kayda değerdir, çünkü Süveyş Kanalı üzerinden deniz ulaşımı, Kanal'ın Çin'in mali yardımı ile olası genişlemesiyle daha da önemli olması beklenmektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin malların hareketindeki tarihsel önemini korumak için

lojistik seçeneklerini çeşitlendirmesi mantıklı olacaktır (Kadılar ve Ergüney, 2017, s. 89)

Ortadoğu dışında, tarihsel veya siyasi nedenlerle BKBY projesinin güzergâhı üzerindeki diğer bölgelerde çeşitli yerel anlaşmazlıklar yer almaktadır. Hindistan ile Pakistan arasındaki Keşmir anlaşmazlığı, Çin-Hindistan sınır anlaşmazlığı, İsrail-Filistin toprak anlaşmazlıkları bazı örneklerdir. Bu ülkelerdeki yollar istikrarsız politik ortamlara sahiptir ve ekonomik kalkınma için yetersizdir. Projenin yüksek yatırım maliyeti bölgesel ve uluslararası destek gerektirmektedir. Türkiye'nin projenin bir üyesi olarak, ekonomik yükümlülüklerin sorumluluğunu ilgili ülkelerin üstlenip üstlenmeyeceklerine dair ciddi şüpheleri vardır (Durdular, 2016, s. 88).

Türkiye bir NATO üyesidir. Çin-Türkiye iş birliği, Türkiye'nin stratejik yönünü Batı'dan Doğu'ya değiştirip değiştirmeyeceği konusunda Batı medyasında tartışmaya sebep olmuştur. Türkiye'nin Doğu ile gittikçe artan yakın iş birliği Batı ile gerilimleri hızlandırmaktadır. Batı'nın bu artan endişeleri Türkiye-Çin iş birliğinde engeller yaratmaktadır (Durdular, 2016, s. 92).

Ayrıca bazıları bu projeyi Çin'in büyüyen ekonomik gücü aracılığıyla diğer ülkeler üzerindeki hâkimiyetini gerçekleştirmenin bir aracı olduğuna inanmaktadır. Bazıları projeyi Çin'in genişleme politikasının bir parçası olarak görmekte ve bunu kendi iç işlerine müdahale olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla iki ülke arasındaki derin iş birliğini etkileyen proje hakkında birtakım endişeler vardır. Ayrıca Türkler ve Çinliler genellikle birbirlerini çok iyi tanımıyorlar, bu nedenle birbirine karşı önyargılar taşımaktadırlar. İnsanları birbirine yakınlaştırarak, halklar arasındaki bağları güçlendirmek, birbirlerini karşılıklı daha iyi anlayabilmek açısından büyük bir önem arz etmektedir (İkiz, 2019, s. 1694).

2.7. Bir Kuşak Bir Yol Projesi Çerçevesinde Türkiye- Çin İşbirliğinin Geleceği

Çin'in BKBY projesi, katılımcı ülkeler arasındaki ekonomik bağları güçlendirecek ve 21. yüzyılın en büyük altyapı yatırımı olacak şekilde şekillenmektedir. Türkiye'nin bariz coğrafi avantajları var, ancak kilit nokta bu

avantajı gerçek ekonomik yansımalara dönüştürmektir. İki ülke arasındaki iş birliğinin daha da geliştirilmesi için geniş bir alan söz konusudur. Bu bakımdan, Çin, Türkiye'nin hem avantajlarını hem de sorunlarını objektif bir şekilde anlayarak, BKBY projesine kenetlenmeli ve Türkiye'ye, kazan-kazan ve ortak refah için fayda sağlamalıdır (Durdular, 2016, s. 94-95).

Türkiye'nin projeye verdiği destek, Türk-Çin ekonomik ve ticari bağlarına önemli ölçüde katkıda bulunabileceği gibi, Ankara ile Pekin arasındaki diplomatik ilişkileri de geliştirebilir. Türk hükümeti tüm süreçte yapıcı bir yaklaşıma sahip olmalı ve gerekirse bölgede liderlik etme isteğini göstermelidir. Türkiye'nin eşsiz bir coğrafi konumda yer aldığı, dolayısıyla Türkiye'yi üç kıta arasında bir köprü yaptığı iyi bilinmektedir. Ayrıca Türkiye'nin demokratik sistemi, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda açıklığı ve kapsayıcılığı, BKBY için diğer bölge ülkeleri arasında Türkiye'yi parlatmaktadır (Kadılar ve Ergüney, 2017, s. 97).

Türkiye, BKBY projesi aracılığıyla dış ticaret, enerji ve yatırım alanlarında önemli kazanımlar elde edebilecek ve BKBY ülkelerini birbirine bağlayan mega projeler, Türkiye'yi bir transit ülke olarak güçlendirecektir. Ayrıca Türkiye, BKBY kapsamındaki anlaşmalarla ihracat tabanını çeşitlendirebilecek ve ürünlerini Uzak Doğu pazarlarına ekonomik ve hızlı bir şekilde girdirebilecektir. Çin, birçok fırsat sunan büyük bir pazardır. Türkiye'nin Çin'e ihracatta ürün yelpazesini genişletmesi, Çin pazarına odaklanması ve ilgili stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Türkiye ile Çin arasındaki ikili anlaşmalar, Türk mallarının Çin pazarlarına akışını kolaylaştırarak Türkiye'nin Çin'e karşı ticari açığının azalmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca ikili serbest ticaret anlaşmaları, her iki tarafın da yüksek ticaret maliyetlerini düşürecektir. Projedeki ekonomi koridor tam anlamıyla faaliyete geçtiğinde, Çin'in yüksek alım gücü nedeniyle Türkiye'nin Çin'e karşı ticaret açığının azalması beklenmektedir (İkiz, 2019, s. 1697-1698).

Öte yandan Türkiye, teşviklerle daha fazla Çin yatırımı çekerek ticaret açığını dengeleyebilir. Ayrıca, Türk Lirası ve Çin parası cinsinden ticari işlemler yapmak, iki ülkenin finansal entegrasyonunu sağlayabilecektir (Kulaksız, 2019, s. 59)

BKBY temelde ekonomik kazanımlara dayandığından, Türkiye bu proje nedeniyle Batı ile Çin'in müttefiki olmak arasında bir dış politika ikileminde olmamalıdır. Sonuç olarak, Türkiye'nin amacı kendi bağımsızlığını güvence altına almak olmalı ve bir bağımlılığı diğeriyle değiştirmemelidir.

3. BÖLÜM

BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİ GÜZERGAHINDAKİ BÖLGELERİN MUHASEBE STANDARTLARINA UYUM SÜRECİ

2020 yılında Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı tarafından yayınlanan Çin'in "Dış Yatırım ve Ekonomi İşbirliğinin Geliştirilmesi Raporu"na göre Çin, 2013-2019 yılları arasında BKBY projesi üzerindeki ülkelerde toplam 179,47 milyar ABD doları tutarında doğrudan yatırım yapmıştır. Yıllar geçtikçe Çin, ticaret ve yatırımı serbestleştirme ve kolaylaştırma düzeyini artırmak için BKBY projesi üzerindeki ülkelerle ekonomik ve ticari iş birliğini derinleştirmeye devam etmiştir. Çin hükümeti BKBY projesinin yatırım ve inşasına katılmakla kalmamış aynı zamanda birçok uluslararası finans kurumunun ve yatırımcının BKBY projesindeki inşaat ve yatırımlara katılmasını sağlamıştır (Ministry of Commerce, 2020a).

BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler arasındaki ekonomik ve ticari alışverişler her geçen gün artmaktadır. Ülkelerin ticari iş birliği sürecinde ortak bir iletişim yöntemi olan muhasebe, bu ekonomi iş birliğinde de önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla muhasebe uygulamaları da ekonomik ve ticari işlemlere paralel olarak gelişmiş, son çeyrek asır içinde ortaya çıkan uygulamalar arasında ortak bir dil kullanılmaya başlanmıştır. Muhasebe uygulamaları ekonominin bilgi asimetrisini azaltmakta, ekonomik kaynakların optimum tahsisini gerçekleştirmekte, ekonomik kalkınma ve uluslararası alışverişler için önemli bir temel oluşturmaktadır. Çok sayıda yatırım ve ticaret faaliyetinin yanı sıra politik, ekonomik ve kültürel çevrelerdeki karmaşık işlemler de muhasebe işlemlerinin standardizasyonu için güçlü bir talep oluşturmaktadır (Güneş vd., 2012, s. 64).

Farklı ülkelerdeki farklı ekonomik gelişme düzeyleri ve sosyal ortamlar nedeniyle, kullanılan muhasebe standartlarında da farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum, finansal raporların anlaşılabilirliği ve karşılaştırılabilir olma düzeyinin giderek azalmasına neden olmuş ve uluslararası ticaret sürecinde muhasebe kullanıcılarının önünde engel oluşturmaya başlamıştır. Muhasebe standartları uyum, bu sorunu çözenin etkili bir yoludur. Muhasebe uyumu yoluyla BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler, muhasebe bilgilerinin şeffaflığını artırabilir, bilgi asimetrisini azaltabilir ve mali tablolarının kullanım değerini yükseltebilirler. Böylece ekonomi iş birliği

güçlendirilebilir, karşılıklı alışveriş ve uluslararası ticaretin gelişimi teşvik edilebilir (Shang, 2018, s. 110).

BKBY projesi esas olarak Asya, Avrupa ve Afrika'da yani üç kıtada 142 ülkeyi ve birçok bölgeyi kapsamaktadır. Proje güzergâhındaki bölgelerin muhasebe standartlarına uyumunun geliştirilmesini teşvik etmek için öncelikle Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) uygulamalarını araştırmak ve incelemek gerekmektedir. Bu, sadece muhasebe standartlarının uluslararası kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin ekonomik, kültürel, yasal ve mali yönlerinin anlaşılmasını da sağlayabilir.

Bu bölümde, BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerde UFRS'nin benimsenmesinin mevcut durumu ve ortak sorunları incelenerek, muhasebe standartlarına uyum süreçleri değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, proje güzergâhındaki bölgelerin muhasebe standartlarına uyum durumu ve rolü tartışılmakta, muhasebe standartlarına uyumu teşvik etmek için makul öneriler öne sürülmektedir.

3.1. Muhasebe Standartları Hakkında Genel Bilgiler

Muhasebe standartları, muhasebe uygulamalarının yöntemini belirlemektedir. Bu sayede önemli olan finansal bilgilerin hem uygulayıcılar hem de finansal tablo kullanıcıları için doğru, güvenilir, gerçeğe uygun ve karşılaştırılabilir olması sağlanmaktadır (Yılmaz, 2007, s. 139).

Muhasebe standardı bir tür kurallar birliğidir. Muhasebe konularında uygulama birliğini sağlamak için, muhasebe konusunda belirlenmiş evrensel terim, kural, ilke, yasa ve yöntemlere uygun olarak oluşturulmuş kendi içinde tutarlı muhasebe işlemleri bütünüdür (Yazıcı, 2003, s. 35).

Uluslararası sermaye piyasalarında yatırım için gerekli olan finansal bilgiler, raporlanma ve açıklanma sürecinde bazı uyum sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Bu durum muhasebe bilgilerinin karşılaştırılabilir olması gerekliliğini ortaya

çıkarmıştır. Bunun için uluslararası alanda ilgili tarafların sahip olduğu hakları korumaya yönelik, herkes tarafından kabul edilebilir muhasebe standartları oluşturma çalışmaları başlamıştır (Yılmaz, 2007, s. 151).

Haziran 1973'te, dünya sermaye piyasalarının hızlı küreselleşmesinin farkında olarak, Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri dâhil olmak üzere dokuz ülkedeki profesyonel muhasebe kuruluşları Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi'ni (UMSK) kurmuştur. UMSK'nin belirtilen misyonu, kamu yararına denetlenen hesapların ve mali tabloların sunumunda uyulması gereken temel standartları formüle etmek ve yayınlamaktır. Bu profesyonel muhasebe kuruluşları, yeni başlatılan Uluslararası Muhasebe Standartları'nın (UMS) kendi ülkelerinde kabul edilmesini sağlamışlar ve bunların dünya çapında kabulünü ve uygulanmasını teşvik etmek için ellerinden gelenin en iyisini yapacaklarını yazılı olarak taahhüt etmişlerdir (Pacter, 2014, s. 26).

Avrupa Komisyonu'nun borsada işlem gören şirketlerin UFRS'yi benimsemesi gerektiğini ön gören kararı, muhasebe uygulamalarının uyumlaştırmasına yönelik önemli bir kilometre taşıdır. 2002 yılında Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi, bankalar ve sigorta şirketleri de dâhil olmak üzere borsada işlem gören tüm şirketlerin konsolide mali tablolarını 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren UFRS'ye göre hazırlamalarını gerektiren bir düzenlemeyi onaylamıştır (Bahadır vd., 2016, s. 196).

Küresel çapta muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılması ile ilgili bir diğer önemli gelişme de Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) ile Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) arasındaki Norwalk Anlaşması olmuştur. Bu anlaşmada kurullar, yüksek kaliteli ve uyumlu muhasebe standartlarının geliştirilmesi için, Amerika Birleşik Devletleri Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP) ile UFRS arasındaki çeşitli farklılıkları ortadan kaldırmaya yönelik taahhütleri kabul etmişlerdir (Aysan, 2008, s. 49).

2001 yılına kadar UMS adıyla yayımlanan standartların dünya genelinde uygulanmasıyla halka açık işletmelerin finansal durumlarının yatırımcılar ve diğer finansal tablo kullanıcıları tarafından karşılaştırılabilmesine olanak sağlaması

hedeflenmektedir. Standartlar daha sonra Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) adıyla yayımlanmaya başlamıştır. Dünya genelinde toplam 150 ülke tarafından kabul gören UFRS'ler günümüzdeki tek evrensel muhasebe standartlarıdır (T.C. Kamu Gözetimi Kurumu).

3.2. Muhasebe Standartlarına Uyum Sürecinde Mevcut Durum

Muhasebe standartlarının uluslararası uyum süreci, dünya ülkelerinin genel bir eğilimidir. Çeşitli ülkelerin tarihsel ve kültürel gelenekleri ile ekonomik gelişmelerindeki farklılıklar nedeniyle, UFRS'nin uygulanmasının kapsamı ve yoğunluğu, UFRS'nin bazı özel hükümlerinin anlaşılması ve uygulama yöntemleri açısından tutarsızlıklar meydana çıkmaktadır. Bu nedenle, BKBY güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarının koordineli gelişimini teşvik etmek için, öncelikle UFRS standartlarının benimsenme durumunu araştırmak ve incelemek gerekmektedir.

BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar, niteliğine göre esas olarak devlet kurumları, profesyonel muhasebe kuruluşları ve ikisinin ortak kuruluşu olarak ayrılmaktadır (Tablo 2).

Tablo-2: BKBY Projesi Güzergâhındaki Ülkelerin Muhasebe Standartlarını Belirleyen Kurumlar

Muhasebe Standartlarını Belirleyen Kurumlar		Ülkeler
Devlet Kurumları (49)	Merkez Bankası veya diğer finans düzenleyici kurumlar (6)	Afganistan, Angola, Mısır, Fas, Mozambik, Katar
	Ekonomi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı veya diğer devlet kurumları (43)	Cezayir, Madagaskar, Ermenistan, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Gürcistan, Kuveyt, Maldivler, Myanmar, Umman, Kırgız Cumhuriyeti, Doğu Timor, Türkiye, Özbekistan, Vietnam, Çin, Tacikistan, Avusturya, Beyaz Rusya, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Macaristan, Letonya, Litvanya, Portekiz, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Ukrayna, Moldova, Polonya, Makedonya, Avustralya, Yeni Zelanda, Papua Yeni Gine, Ekvador, Uruguay, Küba, Kamboçya, Kazakistan
Profesyonel Muhasebe Kuruluşları (42)	Muhasebe Meslek Kuruluşu Derneği (42)	Botsvana, Gana, Kenya, Lesoto, Liberya, Namibya, Ruanda, Güney Afrika, Uganda, Zambiya, Zimbabve, Brunei, Endonezya, İran, Irak, Malezya, Filipinler, Nepal, Pakistan, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Kore, Sri Lanka, Tayland, Yemen, Bosna ve Hersek Federasyonu, İtalya, Malta, Fiji, Barbados, Bolivya, Şili, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, Guyana, Jamaika, Panama, Trinidad ve Tobago, Venezuela, Antigua ve Barbuda, Dominika, Grenada
İkisinin Ortak Kuruluşu (26)	Devlet Kurumlarının Ortak Meslek Kuruluşları (26)	Arnavutluk, Benin, Kamerun, Çad, Komorlar, Ekvator Gine'si, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Gabon, Gine, Fildişi Sahili, Mali, Nijer, Kongo Cumhuriyeti, Senegal, Togo, Nijerya, Sierra Leone, Tanzanya, Gambia, Moğolistan, Estonya, Lüksemburg, Slovenya, Karadağ, El Salvador, Peru
Muhasebe standartlarını belirleme kurumları olmayan ülkeler (4)		Surinam, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri, Kıbrıs
Bilgilere erişilmeyen ülkeler (21)		Burundi, Yeşil Burun, Cibuti, Etiyopya, Libya, Moritanya, Seyşeller, Somali, Güney Sudan, Sudan, Tunus, Laos, Lübnan, Cook Adaları, Kiribati, Kiribati, Mikronezya Federal Devletleri, Niue, Samoa Asya, Solomon Adaları, Tonga, Vanuatu

Kaynak: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction>

Tablo 2'ye göre, BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin %35'inin muhasebe standartları devlet kurumları tarafından oluşturulmaktadır. %29'u profesyonel muhasebe kuruluşları tarafından, kalan %18'i ise devlet kurumlarının ortak profesyonel muhasebe kuruluşları tarafından düzenlenmiştir. Ek olarak, ülkelerin %3'ünde standart belirleyen bir kuruluş yoktur. Yerel profesyonel muhasebe kuruluşları, temel olarak UFRS'yi yerel dillere çevirmekten veya yasama makamlarına muhasebe ve denetim standartları konusunda tavsiye vermekten sorumludur. Örneğin Kıbrıs, UFRS'nin AB versiyonunu kullanmaktadır ve ek muhasebe standartları oluşturmamıştır. Ülkelerin %15'inde ilgili bilgi mevcut olmadığından derinlemesine tartışılamamaktadır.

Muhasebe standartlarını belirleyen kurumların niteliği, standartların yetki ve etkinliğini etkilemektedir. Devlet kurumları, profesyonel muhasebe kuruluşları ve ikisinin ortak kuruluşları arasındaki farklar, yetki, bağımsızlık ve düzenleme verimliliğine yansımaktadır (J. Zeng ve Wu, 2017, s. 114).

Devlet bir standart belirleyici olarak hareket ettiği zaman, dış çıkar grupları tarafından daha az müdahale edilir ve muhasebe standartlarını formüle etme, standartların revizyonunu belirleme ve şirketlerden standartları kendi anlayışına göre uygulamalarını isteme hakkına sahip olmaktadır. Bu nedenle, devlet kurumlarının bu standartları oluşturması, kılavuzların ortak biçimliliğini ve bilgilerin karşılaştırılabilirliğini daha olası bir hale getirmektedir. Muhasebe standartları, nispeten zayıf yetkiye sahip profesyonel muhasebe kuruluşları tarafından da formüle edilmektedir. Profesyonel muhasebe kuruluşları her kesimden tanınırlık kazanabilmek için sürekli bağımsız ve tarafsız bir imaj oluşturmalıdır. Muhasebe standartlarının etkin işleyişini sağlamak için de devletin gücüne güvenmeleri gerekmektedir. Bazı ulusal devlet kurumlarının ve profesyonel muhasebe kuruluşlarının ortaklaşa standart oluşturmasının sebeplerinden biri budur (Tian vd., 2020, s. 25-26).

Maliye Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı gibi devlet daireleri hem standart belirleyiciler hem de bilgi kullanıcılarıdır. Bu, muhasebe meslek kuruluşları modeli

altında standart belirlemeye doğrudan katılan bilgi kullanıcılarından çok farklıdır. Başka bir deyişle, muhasebe meslek örgütü belirli bir derecede bağımsızlığa sahipken, devlet kurumlarının bağımsızlığı daha azdır (Tian vd., 2020, s. 26).

Devlet kurumlarının, rehberlerin uygulanmasında olası anlaşmazlıkları önleyebilecek ve verimliliği artırmaya yardımcı olabilecek şekilde, kendi anlayışlarına göre yönergeler oluşturma hakkı vardır. Profesyonel muhasebe kuruluşları tarafından düzenlenen birçok standart, taraflar arasında zorlu müzakereler yoluyla genellikle zaman alıcı ve yoğun emeklerin sarf edildiği, farklı çıkar gruplarının çıkarlarının uzlaştırılmasının ürünüdür. Muhasebe meslek kuruluşları ve hükümetin birleşimi, tüm tarafların çıkarlarının dengelenmesi için temel verimliliği artırabilir (Tian vd., 2020, s. 26).

Özetle, standart belirleyen bir kurumun uygunluğu, yalnızca kurumun niteliğine göre değerlendirilemez. Standartları belirleyen kurum aynı zamanda bir ülkenin muhasebe ortamına uygun olmalı ve insanların büyük çoğunluğunun çıkarlarını korumalıdır. Çeşitli ülkelerde standart belirleyen kurumların seçimi muhasebe ortamı tarafından kısıtlanmakta, hepsi kendi ulusal koşullarına uygun ve uluslararası ilerlemeyi sürdüren bir düzenleme modeli oluşturmaya çalışmaktadır (J. Zeng ve Wu, 2017, s. 114).

İkincisi, tüm UFRS'ler doğrudan yerel ürün olarak benimsenmez. UFRS'nin yerel ve genel kabul görmüş bir muhasebe standardı olarak benimsenmesi için genellikle bir bekleme süresi vardır. Dil engelleri, farklı kültürel, dini, siyasi çevreler ve eksik bilgiler nedeniyle, bu çalışmada BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarını ve UFRS'lerini ayrıntılı olarak karşılaştırmak biraz zordur (Shang, 2018, s. 105). Bu nedenle, bu bölüm sadece BKBY projesi güzergâhındaki yargılarında UFRS'nin doğrudan kullanımı hakkında bilgi vermektedir. Doğrudan kullanım, yargılarının sermaye piyasalarında çoğu yerli halk olan, herkese açık kuruluşlar, yani borsaya kayıtlı şirketler ve finansal kurumlar için UFRS'yi zorunlu kıldığı veya buna izin verdiği anlamına gelmektedir

Proje güzergâhındaki 142 ülkede temel araştırma, UFRS ve UMS'nin resmî web sitelerinden elde edilen UFRS'yi benimseme kararına ilişkin yetki alanlarının konumları hakkındaki ayrıntılı bilgilerden yapılmıştır. Bunların arasındaki 20 ülke hakkında ayrıntılı ve yeterli bilgi olmadığı için bu araştırmaya dâhil edilmemiştir. Kalan 122 ülke, Tablo 3'te gösterildiği gibi, UFRS'yi benimseyenler ve UFRS'yi benimsemeyenler olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır.

Tablo-3: BKBY Projesi Güzergâhındaki Ülkelerin UFRS'yi Benimseme Durumu

UFRS'yi Benimseyen Ülkeler (toplam 116 ülke)	Angola, Botsvana, Kamerun, Ekvator Ginesi, Kongo, Demokratik Cumhuriyeti, Sahili, Komorlar, Gabon, Çad, Gana, Gine, Fildişi Kenya, Lesoto, Liberya, Madagaskar, Benin, Mali, Kongo Cumhuriyeti, Fas, Mozambik, Güney Afrika, Nijer, Namibya, Nijerya, Ruanda, Sierra Leone, Tanzania, Gambiya, Togo, Uganda, Zambiya, Senegal, Zimbabwe, Bangladeş, Afganistan, Ermenistan, Azerbaycan, Bahreyn, Brunei, Kuveyt, Kamboçya, Doğu Timor, Malezya, Gürcistan, İran, Irak, Kazakistan, Kırgızistan, Maldivler, Moğolistan, Myanmar, Singapur, Kore, Umman, Pakistan, Filipinler, Katar, Suudi Arabistan, Nepal, Sri Lanka, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri, Bosna Hersek, Yemen, Tacikistan, Avusturya, Türkiye, Özbekistan, İtalya, Çek Cumhuriyeti, Arnavutluk, Bulgaristan, Çin, Belarus, Kıbrıs, Hırvatistan, Estonya, Litvanya, Yunanistan, Macaristan, Polonya, Letonya, Malta, Lüksemburg, Moldova Karadağ, Kuzey Makedonya, Portekiz, Romanya, Slovenya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Fiji, Vanuatu, Antigua ve Barbuda, Papua Yeni Gine, Ukrayna, Avustralya, Yeni Zelanda, Barbados, Şili, Kosta Rika, Dominika, Jamaika, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Salvador, Uruguay, Grenada, Guyana, Panama, Peru, Surinam, Trinidad ve Tobago, Venezuela
UFRS'yi Benimsemeyen Ülkeler (toplam 6 ülke)	Mısır, Endonezya, Tayland, Vietnam, Bolivya, Küba
Bilgilere Erişilmeyen Ülkeler (toplam 20 ülke)	Burundi, Sudan, Cape Verde, Cibuti, Somali, Etiyopya, Libya, Moritanya, Seyşeller, Güney Sudan, Laos, Tunus, Lübnan, Solomon Adaları, Cook Adaları, Kiribati, Mikronezya Federal Devletleri, Niue, Samoa, Tonga

Kaynak: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/>

BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin %82'sini oluşturan 116 ülke UFRS'yi kabul etmiştir. Bu ülkeler, borsaya kayıtlı yerli şirketlerin ve finans kuruluşlarının tamamının veya çoğunun UFRS'ye uygun mali tablolar hazırlamasını zorunlu kılmış

veya buna izin vermiştir. Bunların arasında başta Afrika, Asya ve Amerika’da olmak üzere, UFRS’yi benimsemeyen toplam 6 ülke vardır. BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarının benzer olduğu, yani güzergâhtaki bölgelerin %82’sinin karşılaştırılabilir imkâna sahip olduğu görülmektedir. Uluslararası muhasebe ile farklılıkları kademeli olarak daraltmak mümkündür. Böylece UFRS’nin temelini oluşturmak ve ülkeler arası muhasebe uyumunu gerçekleştirmek daha kolay olacaktır.

Bu nedenle, UFRS’yi benimseyen bölgeler için muhasebe standartlarının uyumlaştırılması konusunda araştırma yapılması gerekmektedir. Bölgesel ayrıştırma yöntemiyle BKBY projesi güzergâhındaki önemli bölgelerin muhasebe standartlarına uyumu konusunda mevcut durumunu anlamak, BKBY projesi çerçevesinde muhasebe standartlarına uyum sürecinin gelişim yönünü belirlemek için uygun bir yaklaşım olabilir.

3.2.1. Çin’in Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu

Çin Maliye Bakanlığı (MOF), 2005 yılında Çin Muhasebe Standartları (CAS)’ı UFRS ile birleştirme niyetini ilan etmiştir. Yeni standartlar, 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren halka açık şirketler tarafından zorunlu olarak uygulanmak üzere 2006 yılında yayınlanmıştır. Yeni standartlar, CAS’ı UFRS ile birleştirmek için tasarlanmıştır. Bu, UFRS ve CAS arasındaki mevcut farklılıkların ortadan kaldırılmasını ve gelecekte ortaya çıkabilecek farklılıkların önlenmesini ifade etmektedir (Hussey ve Ong, 2005, s. 229). Yerel Çin ortamına uyum sağlamak için tasarlanmış birkaç değişiklik dışında, yeni standartların büyük ölçüde UFRS’ye eşdeğer olduğuna dair genel bir anlaşma vardır. Yeni CAS, ülkenin eski muhasebe sistemini önemli ölçüde değiştirmekte ve genel olarak mevcut UFRS’de yer alan tüm konuları kapsamaktadır (Peng ve Van Der Laan Smith, 2010, s. 16-34).

1978 ekonomi reformundan sonra, planlı bir ekonomiye olan güvenin yerini sınırlı bir serbest pazar ekonomisi almıştır. Ekonomik reform, sosyalist üretim için çeşitli mülkiyet biçimlerine izin vermiştir. Sonuç olarak, özel teşebbüsler, kooperatifler ve yabancı ortak girişimler KİT’lerle birlikte var olmuş ve ülke

ekonomisinde önemli bir paya sahip olmuştur. Hisseli mülkiyet sistemindeki reformlar ve organize borsaların gelişimi hız kazanmıştır. Sırasıyla Aralık 1990'da Şanghay'da ve Temmuz 1991'de Shenzhen'da olmak üzere ülke çapında iki borsa kurulmuştur. Mülkiyet değişikliği, Batı muhasebe kavramlarını destekleyen söylemlerin dolaşmasına zemin hazırlamıştır. Sermaye piyasasının yeniden ortaya çıkışı ve geleneksel Çin muhasebesindeki zorluklar, piyasa odaklı finansal açıklama için doğrudan teşvikler ve baskılar meydana getirmiştir. 1992'de Ticari İşletmeler için Muhasebe Standartları'nın ve on üç yeni sektöre yönelik özel muhasebe düzenlemesinin duyurulmasından bu yana, Çin Maliye Bakanlığı, Çin'deki muhasebe uygulamalarını standartlaştırmayı amaçlayan bir dizi muhasebe düzenlemesi yayınlamıştır. 2006'da ilan edilen yeni CAS, uluslararası muhasebe standartlarına yakınlaşmaya yönelik önemli bir adımdır (Jun ve Tweedie, 2006, s. 2).

Muhasebe standartlarının hâlihazırda UFRS ile büyük ölçüde uyumlu olduğu Çin'de, artık ulusal standartları UFRS ile daha da uyumlu hale getirme eğilimi vardır. Çin'de UFRS'nin uyumlaştırılması, devam eden sosyo-ekonomik reformların, iç ve dış faktörlerin çapraz gübrelediği gelişmelerin bir sonucu olmuştur (Zhang vd., 2007, s. 3).

3.2.2. ASEAN Ülkelerinin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu

Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği, ASEAN olarak anılan Güneydoğu Asya bölgesindeki ülkeleri bir araya getiren uluslararası bir hükümet kuruluşudur. Bu kuruluşta yaklaşık şu anda 10 üye devlet bulunmaktadır: Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland, Singapur, Brunei, Kamboçya, Laos, Myanmar ve Vietnam. 2018 itibarıyla günümüz ASEAN ülkeleri toplam yaklaşık 4,49 milyon kilometre kare alana ve 654 milyon nüfusa sahiptir. Çin, tüm ASEAN üye devletlerinin hükümetleriyle BKBY projesi ile ilgili iş birliği belgeleri imzalamış ve ASEAN ülkelerinin kalkınma stratejileri veya planlarıyla aktif olarak bağlantı kurmayı teklif etmiştir. Coğrafi olarak, ASEAN ülkeleri Çin-Çin Hindi Yarımadası Ekonomi Koridoru ve İpek Yolu Ekonomik Kuşağı'ndaki Deniz İpek Yolu içinde yer almaktadır. BKBY projesinin ortaya konulmasından bu yana, ASEAN ülkeleri ve

Çin, Kuşak ve Yol iş birliğinde verimli sonuçlar elde etmiştir (He ve Xia, 2020, s. 32).

ASEAN ülkelerindeki muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartlarına uyum durumu incelendikten sonra, bu ülkelerde muhasebe standartlarının uygulanma sürecinin oldukça farklı olduğu görülmüştür. Tablo 4, ASEAN ülkelerinde UFRS'nin kullanım durumunu göstermektedir.

Farklı ülkelerin ulusal koşulları da farklıdır. Onun için farklı ülkelerin muhasebe standartlarını belirleyen kurumlarında da benzerlikler ve farklılıklar vardır. Malezya, Kamboçya, Myanmar ve Filipinler'deki muhasebe standardı belirleme kurumlarının tümü sivil toplum kuruluşlarıdır, ancak bunlar ülke tarafından oldukça değerlidir. Buralarda UFRS standartları yasalara veya düzenlemelere dâhil edilmiştir. Diğer ülkelerin hükümetleri, UFRS'yi benimseme konusunda güçlü bir şekilde destek verdiklerini ifade etmiştir. UFRS Standartlarının yasaya dâhil edilmesi, şu anda sadece Brunei Sultanlığı Muhasebe Standartları Konseyi tarafından geliştirilmekte olan resmi UFRS'yi benimseme planının bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarının uluslararası standartlarla birleştirilmesi hükümetler tarafından mümkün ve desteklenebilir niteliktedir (Xia ve Gu, 2017, s. 125-126).

Singapur, uzun yıllardır Singapur Finansal Raporlama Standartlarını (SFRS), Singapur'da borsada işlem gören şirketler için UFRS ile bir araya getirme yolunu izlemektedir. Zaman zaman farklı geçerlilik tarihleri ve geçiş gereklilikleri olsa da temelde IASB tarafından SFRS olarak yayınlanan tüm UFRS'leri kabul etmiştir. Tam kabul edilebilirlik için, Singapur kuruluşları için önemli olan gelir tahakkuku, mali araçlar ve değer düşüklüğü kaybı modeli ile ilgili büyük projelerde gelişmeleri beklemek gerekmektedir.

Endonezya, Vietnam ve Tayland UFRS'yi benimsememiştir. Endonezya'nın UFRS'yi benimseme yaklaşımı, Endonezya Finansal Muhasebe Standartlarını sürdürmek ve bunu mümkün olduğunca UFRS'ye kademeli olarak yakınlaştırmaktır. Şu anda UFRS'lerin tam olarak benimsenmesine yönelik bir plan bulunmamaktadır.

Tablo- 4: ASEAN Ülkelerinin UFRS'ye Uyum Durumları

Ülke	UFRS'yi Benimseme Durumu		Muhasebe Standartlarını Belirleyen Kurumlar	UFRS'nin yasalara veya düzenlemelere dâhil edilip edilmediği
Singapur	Evet	Singapur'da borsaya kayıtlı şirketlerin, UFRS ile büyük ölçüde uyumlu olan Singapur Finansal Raporlama Standartlarını (SFRS) kullanmaları gerekmektedir. Ancak, menkul kıymetler düzenleyicisinin izniyle, borsaya kote şirketler, Kurul tarafından yayınlanan UFRS'yi kullanabilir.	Singapur Muhasebe Standartları Konseyi	Hayır
Endonezya	Hayır	Endonezya, UFRS'yi benimsememiştir. UFRS'lerin tam olarak benimsenmesine yönelik bir plan bulunmamaktadır.	Endonezya Finansal Muhasebe Standartları Kurulu	Hayır
Vietnam	Hayır	Vietnam, UFRS'yi benimsememiştir. Bazı Vietnam şirketleri, yabancı yatırımcılara raporlama amacıyla UFRS'yi kullanarak mali tablolar hazırlamaktadır.	Maliye Bakanlığı	Hayır
Tayland	Hayır	Tayland'daki yerli halka açık şirketler için UFRS gerekli değildir.	Tayland Muhasebe Meslekleri Federasyonu	Hayır
Malezya	Evet	Malezya halihazırda tüm şirketler için UFRS'yi kabul etmiştir.	Malezya Muhasebe Standartları Kurulu	Evet
Kamboçya	Evet	Kamboçya Uluslararası Finansal Raporlama Standartları olarak değiştirilmeden kabul edilen UFRS, yerli halka açık şirketler için zorunludur.	Ulusal Muhasebe Konseyi	Evet
Brunei	Evet	Brunei'de borsa yoktur. Bankalar, finansal kuruluşlar, sigorta şirketleri ve tekafül şirketleri gibi kamuya hesap verme sorumluluğu bulunan kuruluşlar için UFRS zorunludur.	Brunei Sultanlığı Muhasebe Standartları Konseyi (BDASC)	Niyetinde
Myanmar	Evet	Myanmar UFRS'yi benimsemiştir. Temmuz 2018'de, 2022-2023 mali yılı içinde veya sonrasında başlayan mali raporlama dönemleri için UFRS'nin en son sürümlerinin benimseneceğini duyurmuştur.	Myanmar Muhasebe Konseyi	Evet
Filipinler	Evet	Filipinler Finansal Raporlama Standartları olarak UFRS'yi benimsemiştir.	Filipin Finansal Raporlama Standartları Konseyi	Evet
Laos	Bilgilere erişilmemiştir.			

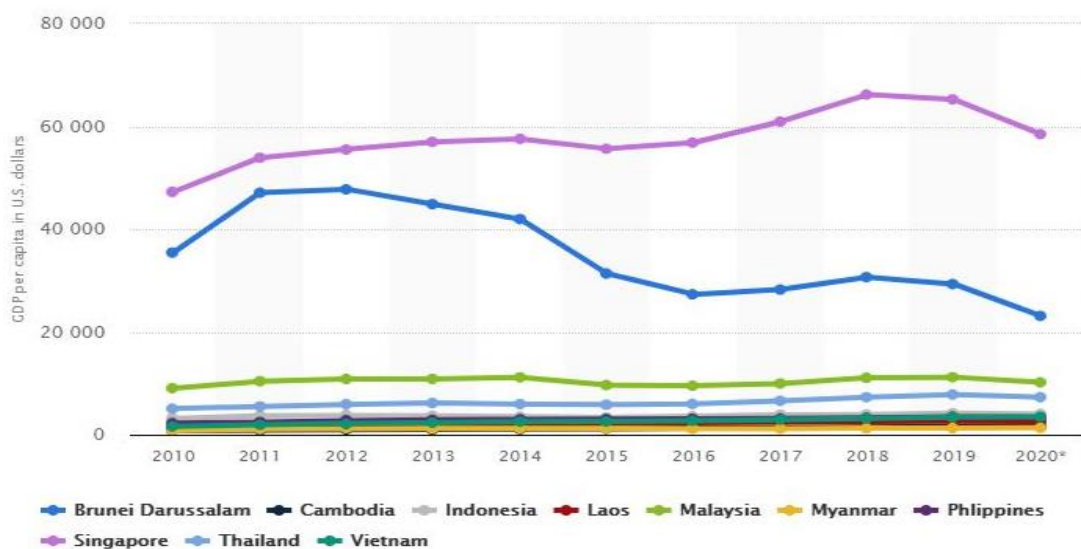
Kaynak: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/>

Bazı Vietnam şirketleri, yabancı yatırımcılara raporlama amacıyla UFRS kullanarak mali tablolar hazırlamaktadır. Ancak, bu UFRS mali tabloları, Vietnam Muhasebe Standartları (VAS) kullanılarak hazırlanan mali tabloların yerine kullanılan tablolar değil, ek olarak yayımlanan tamamlayıcı mali tablolardır. VAS mali tabloları yasal ve birincil mali tablolardır. Tayland Muhasebe Standartları, UFRS'nin bir parçası olan finansal araçlar Standartları henüz kabul edilmemiş olsa da önemli ölçüde UFRS ile yakınlaştırılmıştır. Tayland Muhasebe Standartları, UFRS'den farklılık gösteren birkaç ulusal finansal araç standardı içermektedir.

Malezya'da kayıtlı şirketlerin, IFRS Standartları ile aynı olan onaylanmış muhasebe standartlarına uygun, yasal mali tablolar hazırlamaları gerekmektedir. Malezya'da bir borsaya kote olan yabancı şirketler, finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlayabilirler.

Filipinler, SEC tarafından sağlanan yardımdan yararlanan gayrimenkul şirketleri için IFRS 15 kapsamında gelirin tanınması yönü dışında, Finansal Raporlama Standartları olarak UFRS'yi benimsemiştir.

Şekil- 8: ASEAN Ülkelerinin 2010'dan 2020'ye Kadar Cari Fiyatlarla Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH)

Kaynak: <https://www.statista.com/statistics/804307/gross-domestic-product-gdp-per-capita-in-the-asean-countries/>

Tablo 4 ve Şekil 8’de görüldüğü üzere, muhasebe standartlarına uyum sürecinin ekonomik kalkınmadan büyük ölçüde etkilendiği görülmektedir. Singapur, ASEAN ülkelerindeki en gelişmiş ülke ve aynı zamanda uluslararası finansal raporlama standartlarının güçlü bir şekilde uygulandığı bir yerdir. Çin’in Yabancı Yatırım ve İşbirliğinin Gelişmesine İlişkin Raporu’na göre, Çin’in Singapur’daki yatırımı 52,64 milyar ABD doları olması hasebiyle, Singapur BKBY de yer alan ülkeler arasında birinci sırada yer almakta ve toplamın %29,3’ünü oluşturmaktadır. Singapur haricinde, diğer ASEAN ülkelerinin ekonomik gücü nispeten zayıftır ve uyum süreci hâlâ emekleme aşamasındadır. Görünüşte, birçok ülke uluslararası muhasebe standartlarına yakınlık elde etmiştir. Ancak fiili kullanımda birçok sorunlar vardır (Ministry of Commerce, 2020b).

Küresel ekonomik entegrasyon bağlamında, ASEAN ülkeleri, ekonomik kalkınmayı teşvik etmede muhasebenin rolünün derinden farkındadır ve çeşitli derecelerde kendi muhasebe standartlarını UFRS standartlarına uydurmak için yoğun çaba göstermektedirler (He ve Xia, 2020, s. 32).

Genel olarak, ASEAN ülkelerindeki muhasebe standartlarına uyum süreci henüz emekleme aşamasında ve hâlâ birçok sorun yer almaktadır. Bu duruma neden olan başlıca nedenler şu şekildedir; birincisi, on ASEAN ülkesinde bölgesel ekonomik entegrasyon hâlâ düşük seviyededir ve bu ülkelerin yüksek teknoloji endüstrilerinin desteğinden yoksun olması sebebiyle ekonomik gelişme seviyesi ileri düzeyde değildir. Düşük kaliteli endüstrilerdeki rekabet ciddidir. Bu nedenle muhasebenin koordineli gelişimini teşvik edecek etkili bir itici güç yoktur. İkinci olarak, ASEAN ülkeleri, aralarındaki bölgesel ekonomi iş birliğini sağlayacak gücün kurumsal desteğinden yoksun ve ASEAN ülkelerinde birleşik bir muhasebe organizasyonu mevcut değildir. Bununla birlikte, ASEAN ülkeleri arasında muhasebe organizasyonlarının gelişim seviyeleri eşitsiz, uygulama kapasiteleri yetersizdir, bu da anlaşmazlıkların zamanında çözülememesine ve denetimin yapılamamasına neden olmaktadır. Üçüncüsü, on ASEAN ülkesindeki iç muhasebe ortamı karmaşık bir yapıya sahiptir. Muhasebe sistemi, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri’ndeki farklı sistemlerden, ekonomik gelişme seviyelerinden ve siyasi

sistemlerden etkilenmektedir. Pek çok ülke uluslararası muhasebe standartlarına doğrudan uymayı seçse de bu süreçte karşılaşılan sorunlar ve çözümleri hâlâ bilinmemektedir (He ve Xia, 2020, s. 32).

3.2.3. Güney Asya'daki Sekiz Ülkenin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu

Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru ve Bangladeş-Çin-Hindistan-Myanmar Ekonomi Koridoru içinde Afganistan, Bangladeş, Butan, Hindistan (BKBY projesinin üyesi değil), Maldivler, Nepal, Pakistan ve Sri Lanka'yı kapsayan Güney Asya yer almaktadır. Dünya nüfusunun beşte birinden fazlasına sahip olan bu sekiz ülke, dünyanın en yoğun nüfuslu bölgesidir. Siyasi ve dini nedenlerden dolayı, yerel siyasi istikrarsızlık ekonomik gerilemeye yol açmaktadır. Dünyanın en fakir yerlerinden olan bu bölgelerde muhasebe standartlarına uyum süreci ekonomik sebeplerden dolayı yavaş ilerlemektedir (He ve Xia, 2020, s. 32).

Muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar açısından bakıldığında, beş ülkedeki, yani Hindistan, Bangladeş, Sri Lanka, Nepal ve Butan'daki muhasebe standartları, bağımsız bir muhasebe mesleği organizasyon sistemi tarafından düzenlenmektedir. Ancak geri kalan üç ülkenin durumu daha özeldir. Maldivler'de muhasebe standardı, Sermaye Piyasası Geliştirme Kurumu tarafından eyalet konseyi kurallarına göre düzenlenmektedir. Afganistan'da muhasebe standardı merkez bankası tarafından belirlenmektedir. Pakistan'da ise, muhasebe standardı birden fazla devlet kurumları veya kuruluş tarafından ortaklaşa formüle edilmektedir. Ayrıca, Bhutan, Nepal ve Hindistan dışında, diğer Güney Asya ülkeleri de UFRS standartlarını yasalara veya düzenlemelere dâhil etmiştir.

Tablo-5: Güney Asya'daki Sekiz Ülkenin UFRS'ye Uyum Durumu

Ülke	UFRS'yi Benimseme Durumu		Muhasebe Standartlarını Belirleyen Kurumlar	UFRS'nin yasalara veya düzenlemelere dâhil edilip edilmediği
Afganistan	Evet	Afganistan'da şu anda borsa bulunmamaktadır. Afganistan, mikro ölçekli şirketler dışındaki tüm şirketler ve tüm bankalar için UFRS'yi benimsemiştir.	Afganistan Merkez Bankası	Evet
Bangladeş	Evet	Bangladeş, UFRS'yi benimsemiştir. Menkul kıymetleri bir kamu piyasasında ticaret yapan yerli şirketler ve diğer büyük halka açık hesap verebilirlik şirketleri UFRS Standartlarını kullanmak zorundadır.	Finansal Raporlama Konseyi	Evet
Butan	Evet	UFRS, 2021 yılına kadar aşamalı olarak uygulanmıştır ve bu tarihte halka açık tüm şirketler için UFRS zorunlu olmuştur.	Bhutan Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu	Hayır
Maldivler	Evet	Şirketler Yasası kapsamında kayıtlı tüm şirketler, yasal mali tablolarını hazırlarken ve sunarken UFRS'yi kullanmak zorundadır.	Sermaye Piyasası Geliştirme Kurumu	Evet
Nepal	Evet	Nepal Finansal Raporlama Standartları (NFRS) olarak kabul edilen UFRS zorunludur. NFRS'nin tam uygulaması 2016 yılında tamamlanmıştır.	Muhasebe Standartları Kurulu	Hayır
Pakistan	Evet	Pakistan, UFRS 1 Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması ve UFRS 14 Düzenleyici Erteleme Hesapları dışında genel olarak UFRS'yi benimsemiştir.	Pakistan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü	Evet
Sri Lanka	Evet	Borsaya kayıtlı tüm yerel şirketler, finansal kuruluşlar ve diğer bazılarının, bazı değişikliklerle birlikte UFRS olan Sri Lanka Finansal Raporlama Standartlarını kullanmaları gerekmektedir.	Sri Lanka Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü	Evet
Hindistan	Hayır	Yerel şirketler tarafından raporlama için UFRS'yi benimsememiştir ve henüz resmi olarak UFRS'yi benimsemeyi taahhüt etmemiştir.	Hindistan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü	Hayır

Kaynak: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction>

Ülkelerdeki standartları belirleyen kurumların farklılığı, UFRS'nin farklı uygulanmasına ve farklı etkilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Örneğin, Bangladeş, UFRS'yi benimsemesine rağmen bankalar, sigorta şirketleri ve bankacılık dışı finans kuruluşları, mali tablolarını kendi yönetmeliklerine ve yönergelerine uygun olarak hazırlamaktadır ve hâlihazırda UFRS'den bazı sapmalar söz konusu olmaktadır. Yani sadece uluslararası muhasebe standartlarının bazı hükümlerini yerine getirip, ilgili hükümlerin 39. maddesini, finansal araçların tanınması ve ölçülmesi konusunu yerine getirmemiştir. Pakistan uluslararası mali raporlama standartları madde 1'i uygulamamaktadır. Sri Lanka'nın muhasebe standartları yalnızca uluslararası standartları içermeyip, aynı zamanda bazı enstitü raporu kılavuzuna ve diğer ilgili tavsiyelere de atıfta bulunmaktadır. Çin'e benzer şekilde, Hindistan da özel ulusal koşullarını dikkate almış ve doğrudan UFRS'yi kabul etmemiştir. Öte yandan, muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar, uluslararası finansal raporlama standartlarının yerel yasal statüsünü daha da etkilemektedir. Hindistan, Nepal ve Butan gibi ülkelerde, UFRS yasal sistem kısıtlamalarından yoksundur ve uygulama sürecinde sorunlarla karşılaşmaktadır (International Financial Reporting Standards 2021).

3.2.4. Rusya ve Moğolistan'ın Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu

Çin-Rusya-Moğolistan Ekonomi Koridoru, bir ara bağlantı modeli oluşturmak için Çin'in İpek Yolu Ekonomik Kuşağı, Rusya'nın Trans-Avrasya Kalkınma Kuşağı ve Moğolistan'ın Çayır Yolu ideal bir taşıyıcı ve önemli bir omurga görevi görmektedir.

Rusya, konsolide finansal tablolar için ve bazı durumlarda ayrı finansal tablolar için UFRS'yi zaten benimsemiştir. 1998'den beri, Rusya Federasyonu Maliye Bakanlığı 20 yeni standart yayınlamış ve ulusal muhasebe standartlarını IAS/IFRS ile uyumlu hale getirmeye başlamıştır. Devletin belirlediği rota Rusya Muhasebe Standartlarının UFRS ile bütünleşmesi şeklindedir (S. Li vd., 2020, s. 33).

Ayrıca AB tarafından Rusya'da UFRS uygulamalarının yaygınlaştırılması için bir proje sunulmuştur. Rusya Federasyonu'nda 2005 Aralık ayında başlanan ve iki

yıllık bir proje olan Muhasebe Reform Uygulaması, muhasebe firmaları ve Rusya profesyonel ticaret kuruluşlarını da içermektedir. 2004 yılından itibaren bütün ticari bankaların mali tablolarını hem uluslararası muhasebe standartları hem de ulusal muhasebe standartlarına uygun olacak şekilde hazırlamaları gerekmektedir. UFRS, 2011 sonunda Rusya Federasyonu'nda kullanılmak üzere onaylanmış ve Konsolide Mali Tablolara İlişkin 208-FZ Federal Yasası uyarınca 2012'den itibaren zorunlu hale gelmiştir (Satybaldieva, 2010, s. 26).

Son yıllarda raporlarını UFRS'ye göre hazırlayan Rus şirketlerinin sayısı giderek artmaktadır. Böylece, Rus şirketlerinde raporlama bilgilerinin oluşturulmasında uluslararası standartların önemli bir etkiye sahip olduğu artık açıktır. Ulusal muhasebe standartları üzerindeki etkileri ve ayrıca Rusya Merkez Bankası tarafından yükümlü kılınan kredi kuruluşları da dâhil olmak üzere bazı Rus şirketlerinin UFRS'ye göre doğrudan raporlama yapmasıyla uygulama başarılı bir şekilde yürütülmektedir (Generalova vd., 2016, s. 4).

Moğolistan hâlihazırda tüm veya bazı şirketler için UFRS standartlarını benimsemiştir. 1993 yılında Parlamento tarafından onaylanan Muhasebe Kanunu, tüm kuruluşların mali raporlarını UMS'ye uygun olarak hazırlaması gerektiğini duyurmuştur. Bununla birlikte, uygulamada, borsaya kayıtlı şirketlerin UFRS'yi tam olarak kullanmaya başlaması ancak 2000 sonlarında mümkün olmuştur. Uluslararası denetim firmaları tarafından yapılan denetim raporlarının çoğu, halka açık şirketlerin mali tablolarını UFRS'ye uygun olarak hazırladığını göstermektedir. Moğolistan'da, UFRS standartları yasalara veya düzenlemelere dâhil edilmiş ve yerel dillere çevrilmiştir (Jargalsaikhan, 2014, s. 58).

Genel olarak, yıllarca süren muhasebe reformlarından sonra, Rusya ve Moğolistan'da UFRS'yi benimseme durumu gittikçe daha iyi hale gelmiştir. Ulusal ekonomik kalkınmanın ihtiyaçlarına uyum sağlama temelinde, Uluslararası Muhasebe Standartlarının ilgili politikaları çekincelerle özümsemiştir. UMS ile UFRS Standartları arasındaki boşluk giderek daralmakta ve muhasebe bilgilerinin kalitesi önemli ölçüde iyileşmekte, bu da şirketlerin uluslararası ortama hızlı bir

şekilde entegre olmalarını sağlamış ve pazar ihtiyaçlarına uyum sağlama sorununu nispeten ortadan kaldırmıştır. Bu kademeli muhasebe reform modeli, işletmelerin yeni standartlara uyum sağlamaları ve ulusal muhasebe sistemini iyileştirmeleri için yeterli geçiş süresi ayırmıştır. Aynı zamanda, uluslararası finansman ihtiyacı olan borsaya kayıtlı şirketler için daha fazla fırsat yaratmakta ve ülke ekonomisinin gelişimini desteklemektedir.

3.2.5. Orta Asya'daki Beş Ülkenin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu

Orta Asya ülkeleri, Asya'nın hinterlandında yer alır, enerji ve mineral kaynakları bakımından zengin yerlerdir. 2017 yılı istatistiklerine göre bölge 4 milyon kilometrekarelik bir alanı kaplamaktadır, yaklaşık 68 milyon nüfusa sahiptir ve kişi başına düşen Gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) 5,100 ABD dolarına yakındır. Orta Asya ülkeleri bağımsızlıktan sonra uzun bir ekonomik toparlanma dönemi yaşamışlardır. 2014 yılı itibarıyla Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan'ın kişi başına düşen GSYİH'si halen yaklaşık 2.000 ABD doları ve altı düzeyindedir. Yerli sanayinin zayıflığı ve fon kıtlığı nedeniyle, ekonomik gelişme düzeyi de nispeten sınırlıdır ve bu da muhasebe sistemini etkilemektedir (Song vd., 2016, s. 16).

Orta Asya ülkelerindeki muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar esas olarak Maliye Bakanlığına bağlıdır. Maliye Bakanlığı'nın UFRS'ye dayalı standartlara geçiş için attığı temeller sağlam görünmektedir. Bununla birlikte, UFRS'nin benimsenmesi sırasında bazı zorluklar da söz konusudur. Çoğu gelişmekte olan ülke karar vermede yukarıdan aşağıya bir yaklaşıma sahip olduğundan, bu ülkelerdeki çoğu hükümetin bu standartları benimsemesi muhtemeldir. Ancak bu standartların uygulanacağı anlamına gelmez. Karar vermeye yönelik, yukarıdan aşağıya olan bu yaklaşımda, bu reformları onaylayan hükümet yetkilileri ve işletme yöneticileri, uygulamaların sonuçları hakkında çok az bilgiye sahip olabilir veya hiç bilgiye sahip olmayabilirler (Mcgee, 2006, s. 201-223).

Tablo- 6: Orta Asya'daki Beş Ülkenin UFRS'ye Uyum Durumu

Ülke	UFRS'yi Benimseme Durumu		Muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar	UFRS'nin yasalara veya düzenlemelere dâhil edilip edilmediği
Kazakistan	Evet	Borsada işlem gören tüm şirketler, finans kurumları ve listeye alınmamış büyük şirketler için UFRS zorunludur.	Maliye Bakanlığı	Evet
Kırgızistan	Evet	Bankalar ve limited şirketler için UFRS zorunludur.	Ekonomi ve Maliye Bakanlığı	Evet
Tacikistan	Evet	Borsaya kayıtlı tüm şirketler, bankalar ve sigorta şirketleri için UFRS zorunludur.	Maliye Bakanlığı	Bilgilere erişilmemektedir.
Özbekistan	Evet	Borsaya kayıtlı şirketler için Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen muhasebe standartları zorunludur. Ancak, bankalar için bazı değişikliklerle birlikte UFRS zorunludur.	Maliye Bakanlığı	Evet
Türkmenistan	BKBY projesinin üyesi değil ve bilgilere erişilmemiştir.			

Kaynak: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction>

Orta Asya ülkeleri de UFRS'ye yaklaşma sağlasa da bu ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi daha geri, ekonomik yapıları daha basit, sermaye piyasaları daha az gelişmiş ve uluslararası ekonomik faaliyetlere katılımları da düşüktür. Bu nedenle, UFRS'ye uyum talebi daha düşük, motivasyon olarak daha zayıftır. UFRS'ye uyum sağlamak için büyük bir maliyet ödense bile, küçük ölçekli uluslararası ticaret ve kusurlu sermaye piyasaları nispeten düşük getiriler sağlayabilmektedir. Ayrıca, mevcut bölgesel muhasebe standartları koordinasyon yöntemi esas olarak Avrupa Birliği gibi ekonomileri daha gelişmiş ve daha iyi muhasebe sistemlerine sahip ülke ve bölgelerde daha rahat uygulanırken, Orta Asya ülkeleri gibi ekonomik gelişme düzeyi düşük yerlerde, muhasebe sistemleri nispeten kusurlu, daha zayıf ve uygulanması daha zordur (Song vd., 2016, s. 16).

Aynı zamanda, özellikle buradaki terminolojilerin yerel dillere çevrilmesi ve yorumlanmasında da bazı zorluklar yer almaktadır. Uzmanların ve eğitmenlerin eksikliği de bu süreçte bir dezavantaj olarak gösterilmektedir. Uluslararası Para

Fonu'na göre, UFRS ilkelerinin İngilizce'den Kazakça ve Rusça'ya çevrilmesi, Kazakistan'da UFRS'nin benimsenmesi için en büyük zorluğu oluşturmaktadır. IMF, İngilizce'den Kazakça'ya yapılan çevirinin resmi olarak onaylanmış bir çeviri olmadığını bildirmiştir. Buna ek olarak, UFRS'nin İngilizce'den Kazakça'ya çevrilmiş olmasına rağmen, tercümelerde UFRS'de yeni değişiklikler yapılmadığı görülmektedir. İngilizce belgeleri yerel dillere çevirebilen çok sayıda çevirmen olmasına rağmen, batı muhasebesini derinlemesine anlayan bu tür çevirmenlerin sayısı azdır (Fund ve Bank, 2004).

Ancak, UFRS'nin benimsenmesiyle karşılaştırılabilir olmasının ve şeffaflığının bazı faydaları uluslararası yatırımı teşvik edebilir. Bu kesinlikle o ülkelerin ekonomisine büyük bir destek olacaktır. Uluslararası standartların uygulanması, bu şirketleri uluslararası ekonomi radarına sokabilir, yatırımcıların ilerlemelerini takip etmelerini ve nereye yatırım yapacaklarını seçmelerini kolaylaştırabilir (Song vd., 2016, s. 16).

Orta Asya ülkelerinin ekonomik kalkınması dış fonların desteğine ihtiyaç duymakta ve BKBY projesi onlara bir fırsat sağlamaktadır. Orta Asya ülkeleri bu proje ile kendi coğrafi dezavantajlarını ekonomik kalkınma için avantaja dönüştürebilir. Ancak, bu ülkelerin hareketsiz durmaması, sürekli hedefe doğru hareket etmesi, UFRS'yi benimsemesi, bunların uygulanması için en uygun şartlarda hazırlanması gerekmektedir (Tyrrall vd., 2007, s. 94).

3.2.6. Türkiye'nin Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu

Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu, neredeyse tüm UFRS'leri içeren bir tebliğ yayınlamıştır. Bu tebliğin yayımlanmasıyla birlikte, Türkiye'de borsaya kote şirketler 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren mali tablolarını UFRS'ye göre sunmaya başlamışlardır (Balsari ve Varan, 2014, s. 378).

Türkiye'de UFRS'ye duyulan ihtiyaç, gelişmekte olan bir ülke ve yükselen bir pazar olarak aynı nedenlerle gündeme gelmiştir. Ekonomik büyümesini finanse etmek için yabancı sermayeye ve yabancı yatırımlara ihtiyaç duyan gelişmekte olan

bir ülke açısından, yüksek kaliteli finansal bilgiye olan ihtiyaç hayati önem taşımaktadır. Sermaye piyasalarının uluslararasılaşması ve uluslararası yatırımların hacminin artmasıyla birlikte Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin finansal kaynaklara erişmek için yüksek kaliteli finansal bilgiler sağlaması gerekmektedir. Ayrıca yurt içi firmaların yurt dışı müşterileri için de uluslararası kabul görmüş ve güvenilir finansal bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır (Alp ve Ustundag, 2009, s. 680).

Yabancı yatırımları çekme ve şirketlerin güvenilirliğini artırma ihtiyacı Türkiye’nin UFRS’yi benimsemesini ve uygulamasını gerektirmektedir. UFRS’nin uygulanmasında önemli rol oynayan bir diğer faktör de Türkiye’nin AB üyeliği başvurusudur. 2005 yılı başından itibaren, merkezi AB sınırları içinde olan ve borsaya kayıtlı tüm kuruluşların UFRS’ye başvurması zorunlu hale gelmiştir. AB üyesi olmayan birçok ülke de bu standartları kabul etmiştir ve Türkiye, düzenleyici uygulamalarını AB’de mevcut olanlarla uyumlu hale getirmeye çalışan bu ülkelerden biridir (Yalkın vd., 2008, s. 279).

UFRS uygulamasındaki önemli olaylardan biri de 2002 yılında yasal düzenleme ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun (TMSK) kurulması olmuştur. TMSK, Türkiye Muhasebe Standartlarını (TMS) belirleme ve Türkiye’deki tüm şirketler için yaptırım yetkisine sahiptir. TMSK, UMS ve UFRS’lere tam uyumlu muhasebe standartlarını yayınlamaya başlamış ve UMS / UFRS uyumlu standartların tek yayıncısı olmuştur. Ayrıca TMSK, uluslararası kabulü sağlamak için UFRS ile bir uyum kabul etmiştir (Balsari ve Varan, 2014, s. 379).

Ayrıca, UFRS’nin daha geniş çapta benimsenmesi ve uygulanmasına ilişkin en önemli gelişme, tüm şirketlerin finansal tablolarını Türkiye Finansal Raporlama Standartları’na (TFRS) göre hazırlamalarını ve sunmalarını zorunlu kılan yeni Türk Ticaret Kanunu’dur. Böylece gelişmiş ülkelerde de görüldüğü gibi Türkiye’de vergi muhasebesi yerine bilgi amaçlı muhasebe tercih edilmeye başlanmıştır. Bu düzenleme sonucunda, TFRS, yerel mevzuatın yerini almış ve UFRS’ye tam geçiş sağlanmıştır (Bahadır vd., 2016, s. 9).

UFRS'nin özel ve kamu şirketlerine, bankalara ve diğer finansal kuruluşlara uygulanması konusunda bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Türkiye, benimsenme sürecinde uluslararası standartların karmaşık yapısı, potansiyel bilgi eksiklikleri, uygulama ve yaptırım konularındaki zorluklar gibi çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorluklar, sadece standartların ülke mevzuatına uygun hale getirilmesi aşamasında değil, aynı zamanda uygulama aşamasında da ortaya çıkmaktadır (Alp ve Ustundag, 2009, s. 697). Ancak BKBY proje güzergâhındaki diğer bölgelere göre Türkiye'nin UFRS'yi benimseme durumu daha uyumlu görünmektedir.

3.2.7. Avrupa'da Muhasebe Standartlarına Uyum Durumu

Avrupa Birliği (AB), kurulduğu 1993 yılından bu yana dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi örgütü olmayı hedeflemiştir. 2001'de Euro'nun resmi lansmanı, birleşik bir Avrupa sermaye piyasasının oluşumuna işaret etmiştir. Şu anda, destekleyici standart bir kurumsal muhasebe sistemi oluşturmaya acil bir ihtiyaç vardır. 2002'de Avrupa Birliği, Avrupa Birliği'ndeki borsaya kayıtlı şirketlerin 1 Ocak 2005'ten itibaren konsolide mali tablolar hazırlamak için AB onaylı UFRS'yi kullanmasını gerektiren 1606 sayılı Kararı kabul etmiştir (Y. Li ve Li, 2019, s. 26).

UFRS'nin benimsenmesini tanıyan ilk bölgesel ekonomi olan Avrupa Birliği, on yıldan fazla bir süredir UFRS'nin en güçlü destekçisi olmuştur. Ancak 2008'den bu yana, mali kriz, Brexit ve diğer uluslararası siyasi ve ekonomik dalgalanmalar nedeniyle AB, UMSK ile defalarca fikir ayrılığına düşmüştür. İki taraf arasındaki çatışma, özellikle finansal araçlarla ilgili muhasebe standartlarının tanınması konusunda daha belirgin olarak gözükmemektedir. Gelecekte AB'nin, belirli UFRS kılavuzlarını oluşturması, AB'de kılavuzların benimsenmesi, uygulanması ve diğer konularda UMSK ile yakın iletişim ve iş birliğini sürdürmesi beklenmektedir. Öte yandan, AB üye devletleri, çıkarlarını maksimize etme perspektifinden ilerlemeye devam edecek ve UFRS'nin oluşumu, benimsenmesi ve uygulanması konusunda inisiyatif ve tercihini sürdürecektir (Y. Li ve Li, 2019, s. 29).

Çok uluslu uluslararası bir organizasyon olarak AB, muhasebe standartları ile koordineli olarak iç sermaye piyasası likiditesini iyileştirmeyi ve böylece uluslararası operasyonel verimliliği artırmayı dört gözle beklemektedir. BKBY projesine katılan ülke sayısı yıldan yıla artarken, bugüne kadar Avrupa’da toplam 27 ülke yer almaktadır. Bunlar ya AB üyesi ya da AB’ye katılmaya hazırlanan ülkelerdir. Bu nedenle, muhasebe standartlarının uluslararası uyum seviyesi ülkeler arasında BKBY projesinde lider durumdadır. Örneğin Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan ele alınırsa, bu ülkeler kendi borsalarında işlem gören şirketler ve yabancı şirketler ile ilgilenmek için tüm piyasa düzenlemelerinde, konsolide mali tablolar hazırlarken uluslararası mali raporlama standartlarını kullanmaktadırlar. Ancak AB, şirket tarafından benimsenen finansal raporlama standartları, yabancı bölgeler tarafından oluşturulan standartların uluslararası finansal raporlama standartlarıyla bağdaştırılmasını kabul ettiğinde, şirketler kendi finansal raporlama standartlarını da kullanabilirler. Genel olarak, Avrupa’daki BKBY üzerindeki ülkeler yüksek düzeyde muhasebe standartlarına uyum sağlamış durumdadırlar (Yuan, 2018, s. 25-26).

3.3. Muhasebe Standartlarına Uyum Sürecinde Karşılaşılabilecek Zorluklar

BKBY projesinin derinlemesine geliştirilmesi, proje güzergâhındaki ülkeler arasındaki ekonomik alışverişi güçlendirmektedir. Ülkeler arasındaki ekonomik uçurum nedeniyle, işletmelerin bileşimi farklılık göstermekte ve bu da muhasebe gelişiminde önemli bir boşluğa neden olmaktadır. Aynı zamanda, muhasebe farklılıklarından kaynaklanan sorunlar giderek ön plana çıkacak ve bu da proje boyunca ülkelerin iş birliğine engel teşkil edecektir.

İlk olarak, güçlü ekonomik güce sahip ülkeler, kendi ekonomik özelliklerini kendi çıkarlarının talepleriyle birleştirmekte, değiştirilmiş UFRS’yi uygulamakta ve ulusal koşulların temelinde kullanıma sokmaktadırlar. Zayıf ekonomik güce sahip ülkelere gelince, genellikle doğrudan uluslararası muhasebe standartlarını kullanmaktadırlar. Bu durum uluslararası standartların etkisinin zayıflamasına yol açmakta ve yerel ekonomik kalkınmanın karşılaştırmalı analizi aşamasında çok fazla soruna neden olmaktadır (He ve Xia, 2020, s. 35).

Spesifik olarak, BKBY projesi güzergâhında yer alan ve UFRS'yi kullanan ülkeler arasında farklı yöntemler vardır. Mesela bazıları UFRS'yi kullanmadan önce teknik değerlendirmeden geçirip, ulusal kanun ve yönetmeliklere uyum sorunlarını çözdükten sonra benimseyerek uygulamaktadırlar. Rusya, Pakistan, Suudi Arabistan, Makedonya, Sırbistan, Doğu Timor ve Avrupa Birliği ülkeleri gibi ülkeler bu duruma örnek verilebilir. UFRS'nin doğrudan benimsenmesi ve uygulanmasının diğer türü ise, UFRS'yi ulusal dile çevirdikten sonra devlet kurumları tarafından doğrudan benimsenmesi ve uygulanmasıdır. Örneğin Belarus, Romanya, Kuveyt, Grenada, Antigua ve Barbuda, Ürdün ve Suriye gibi ülkeler ise bu duruma örnek ülkelerdir. Kendi ulusal muhasebe standartlarını kullanan BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler, kendi ekonomik ve sosyal kalkınma ihtiyaçlarına göre yeni muhasebe standartları yayınlayıp yayınlamamaya karar vermektedir. Yeni standartlar düzenleyen, Çin, Filipinler, Endonezya, Nepal, Hindistan ve Yeni Zelanda gibi ülkelerin en son standartlarındaki proje oluşturma taslak hazırlama, görüş talep etme, inceleme ve yayınlama aşamaları temelde UFRS'ninkiyle aynıdır. Malezya, Myanmar, Singapur, Bangladeş ve Sri Lanka gibi ülkeler kendi standartlarını en son UFRS'ye göre revize etmişlerdir (Tian vd., 2020, s. 27).

Farklı ülkeler ve bölgeler arasındaki güç farkı göz ardı edilecek olursa, birçok ülke UFRS'nin doğrudan benimsenmesi yoluyla muhasebe uyum sürecini hızlandırmayı hedeflemiştir. AB gibi güçlü ekonomiler, kuralların AB muhasebe gerçeklerini ve görüşlerini dikkate almayı ve böylece AB'nin çıkarlarını koruyabilmeyi sağlamak için UMSK ile kapsamlı temaslar yoluyla UFRS'nin oluşturulmasına katılmışlardır. Buna karşılık UFRS'nin, Bir Kuşak Bir Yol projesi güzergâhındaki ülkelerin ekonomik farklılığını ve özelliklerini yansıtmaması zordur. UFRS'nin doğrudan uygulanması, bir takım sorunlara ve yanlış raporlamaya neden olabilir (He ve Xia, 2020, s. 35).

İkincisi, muhasebe standartlarının UFRS'ye uyumlaştırılması bariz yerel ve bölgesel özelliklere sahiptir. Avrupa Birliği, Orta Doğu, Orta Asya, Güneydoğu Asya ve diğer bölgelerde muhasebe standartlarının UFRS'ye yaklaşım farklıdır. AB ülkelerinde muhasebe standartlarının gelişme düzeyinin temelde aynı olması ve

UFRS'ye uyumlaştırma sürecinin her zaman aynı hızda olması diğer faktörlerden daha az etkilendiklerini göstermektedir. Orta Doğu'da siyasi ve askeri çatışmaların varlığı nedeniyle muhasebe standartlarının uluslararası uyum süreci nispeten yavaştır. Örneğin, ABD hükümetinin güçlü baskısı altında, dört büyük uluslararası muhasebe firması, 2010'dan önce ve sonra İran ile tüm ticari ilişkilerini kesintiye uğratmış ve bu nedenle muhasebe standartlarının uluslararası uyum süreci çıkmaza girmiştir. Singapur hariç Güneydoğu Asya ülkelerinin muhasebe gelişim düzeyleri çok zayıftır. Eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa gibi planlı ekonomilerden geçiş yapan Orta Asya ülkelerinde, muhasebe standartları temel olarak hükümetin Maliye Bakanlığı tarafından doğrudan düzenlenmektedir. Bu durum siyasi müdahale faktörlerinin hesaba katılmasına yol açmıştır. Bu da farklı ülkelerin farklı muhasebe koordinasyon düzeyine sahip olmasına ve muhasebe uygulamalarında bariz farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (J. Zeng ve Wu, 2017, s. 115-116).

Ulusal ekonomik gücün muhasebe standartlarına uyumu üzerindeki etkisine ek olarak, işletmelerin farklı nitelikleri, muhasebe uyum sürecinde farklı taleplerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Çok uluslu şirketlerin, ilgili mali verilerin gerçekliğini ve karşılaştırılabilir olma ilkesini esas alarak konsolide mali tablolar ve raporlar hazırlaması gerekir. Bu nedenle muhasebe uyumlamasına olan talep yüksek düzeydedir. Bununla birlikte, kamu kurumları iç ekonomik piyasaya odaklandığından, muhasebe, politik, kültürel ve diğer çevresel faktörlerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Muhasebe standartlarına uyum, diğer ülkelerdeki şirketlerin ekonomik gücünü daha iyi anlamada yardımcı olmaktadır, ancak bu zor bir taleptir. Bu nedenle muhasebe koordinasyonunun finansal tablo kullanımları üzerindeki etkisi sınırlıdır. Zayıf güce sahip küçük ve orta ölçekli işletmeler için, muhasebe standartlarına uyumun önemi henüz belirginleşmemiştir. Şirketler hâlâ iş geliştirmeye odaklanmakta, muhasebe geliştirmeye çok az önem vermektedir (Chen vd., 2019, s. 122).

BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler arasında UFRS'ye uyum kapsamında da farklılıklar vardır. Projenin güzergâhındaki çoğu ülke, borsaya kayıtlı yerli şirketlerin tamamının veya çoğunun UFRS uygulamasını şart koşturmaktadır. Ancak UFRS

düzenlemelerinin uygulama kapsamı ülkeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Bazıları yerli borsa şirketlerinin UFRS'yi benimsemesini şart koşarken, bazıları da yerli borsa şirketlerinin UFRS'yi benimsemesine izin vermekte, ancak zorunlu bir gereklilik olarak görmemektedir. Örneğin, İsrail, finans kuruluşları dışındaki borsaya kayıtlı yerli şirketlerin UFRS'yi benimsemesini şart koşturmaktadır. Yemen, yerel finans kuruluşlarının UFRS'yi benimsemesini şart koşturmakta, diğer şirketler için UFRS'ye izin vermektedir. Suudi Arabistan yalnızca yerel finans kuruluşlarının UFRS'yi uygulamasına izin vermektedir. İkinci olarak, yerli borsada işlem gören yabancı şirketler için, BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin çoğu UFRS'nin uygulanmasını istemektedir. Ancak Hindistan ve Malezya gibi ülkelerde zorunluluk yoktur, bu da yabancı şirketlerin UFRS ile ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları arasında işlem yapmasına izin vermektedir. Genel olarak bakıldığında, BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler borsaya kayıtlı olmayan yerli şirketlere ilişkin katı şartlara sahip değillerdir. Bu şirketler uygun muhasebe standartlarını seçmekte özgürdürler (Kong, 2018, s. 17-18).

Son olarak, BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerde muhasebe gelişmişliğinin düzeyi çok farklıdır. Yerleşik muhasebe sistemlerine ve kanunlarına sahip gelişmiş kapitalist ülkeler olduğu gibi, henüz tam bir muhasebe sistemi kurmamış olan tarımsal ekonomilerin hâkim olduğu ülkeler de bulunmaktadır. Singapur gibi ülkelerde yeminli muhasebeci kısılanacak bir meslektir, ancak Laos gibi ülkelerde muhasebe, bağımsız bir iş oluşturan diğer yönetim işlevlerinden bile ayrılmamıştır. Tabii ki, UFRS'nin küresel olarak güçlü bir şekilde teşvik edilmesiyle, geriye dönük muhasebe sistemlerine sahip ülkelerin UFRS'yi tek adımda uygulayabilmeleri muhtemeldir. Ancak muhasebe kültürünün ekimi ve geliştirilmesi, sıçramalı bir gelişme sağlayamamaktadır. Dil sorunu farklı ülkeler arasındaki iletişimi kısıtlayan bir diğer önemli engeldir. BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerde kullanılan 50 farklı resmi dil vardır. Mevcut aşama açısından bakıldığında, muhasebe uzmanları kısa bir süre içinde yeni dönem muhasebe gerekliliklerine uyum sağlayamamaktadır. Bu nedenle, kısa bir süre içinde BKBY projesi ile ilgili ülkeler için birleşik bir

muhasabe organizasyonunun nasıl kurulacağı ve muhasabe koordinasyon sürecinin nasıl hızlandırılacağı şu anda önemli bir konudur (J. Zeng ve Wu, 2017, s. 115-116).

3.4. Bir Kuşak Bir Yol Projesi Çerçevesinde Muhasebe Standartlarında İş Birliği

25 Nisan 2019 tarihinde, İkinci Bir Kuşak Bir Yol Uluslararası İş birliği Zirvesi Forumu Mali İletişim Alt Forumu sırasında, Çin Maliye Bakanlığı ve Yeni Zelanda, Rusya, Pakistan, Suudi Arabistan, Moğolistan, Vietnam, Laos, Nepal ve Suriye gibi ülkelerin muhasabe standardı belirleme kurumları ortaklaşa Muhasebe Standartlarında İşbirliğini Güçlendirmeye Yönelik Bir Kuşak Bir Yol Girişimi'ni başlatmıştır. Bu, BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler tarafından muhasabe standartlarının değişimi ve iş birliği konusunda başlatılan ilk çok taraflı iş birliği girişimidir. Değişim açısından BKBY projesi, projenin yüksek kalitede gelişimini teşvik etmekte ve muhasabe standartları iş birliği için büyük önem taşımaktadır (Foreign Affairs Office of Beijing Municipal Government, 2019).

7-8 Kasım 2019'da Çin'in Xiamen kentinde ilk Bir Kuşak Bir Yol Ulusal Muhasebe Standartları İş birliği Forumu düzenlenmiştir. Bu iş birliği forumuna Çin, Kamboçya, Moğolistan, Nepal, Yeni Zelanda, Pakistan, Rusya ve Suudi Arabistan dâhil olmak üzere 8 ulusal muhasabe standardı belirleme kuruluşundan temsilciler katılmıştır. Katılımcılar, muhasabe standartları sistemlerinin ve gelecek planlarının inşasındaki deneyimlerini paylaşmışlar, karşılaştıkları temel zorlukları tartışmışlar ve iş birliği forumunun çalışma mekanizması hakkında derinlemesine bilgi alışverişinde bulunmuşlardır. Katılımcılar oybirliğiyle, muhasabe standartları konusundaki değişimleri ve iş birliğini güçlendirerek standart uygulama, kapasite geliştirme ve muhasabe denetimi gibi konuları ortaklaşa ele alabileceklerine dair umutlarını dile getirmişlerdir. Bu, karşılıklı yarar ve kazan-kazan sonuçları elde etmek için uluslararası ekonomik ve ticari değiş tokuşlar ve sermaye akışları için iyi bir muhasabe ortamı yaratacaktır. Korona virüs hastalığı (COVID-19) salgınının etkisiyle yüz yüze görüşmeler yapılamamış, 2020 ve 2021 forumları video konferans şeklinde gerçekleştirilmiştir. Forum, BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin zorlukların üstesinden gelmek, muhasabe standartları hakkında derinlemesine

tartışmalar yürütmek, muhasebe standartlarının uluslararası uyum yolunu araştırmak, keşfetmek ve temel rolünü daha iyi oynamak için birlikte çalışma konusundaki olumlu atılımları somutlaştırmaktadır. Tüm katılımcılar, BKBY projesi ülkelerindeki muhasebe iş birliğini ve alışverişini ortaklaşa teşvik etmektedirler (Ministry of Finance of the People's Republic of China, 2019).

Aralık 2019'da Çin-Orta Asya Muhasebe Elit Değişim Projesi'nin ilk semineri başarıyla gerçekleştirilmiştir. Orta Asya Bölgesel Ekonomik İş Birliği (CAREC) mekanizmasının 11 üye ülkesi özel konferanslar düzenlemiş, çeşitli ülkelerden deneyimler paylaşılmış, işletmeler tarafından eğitimler, çevrimiçi borsalar ve diğer faaliyetler yapılmıştır. Bu faaliyetler, muhasebe altyapısının inşası, muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve koordinasyonu gibi konularda derinlemesine, sürekli değiş tokuşlar yapılarak ve tartışmalar yürütülerek gerçekleştirilmiştir. Bu proje, Çin için muhasebe temelini daha da güçlendirmiştir. Orta Asya ülkelerinin muhasebe ile ilgili alanlarda “Kuşak ve Yol” inşa edecek karşılıklı alışverişleri teşvik etmesi olumlu bir öneme sahiptir (Carec Institute, 2019).

Özetle, BKBY projesinin çerçevesinde muhasebe standartlarıyla ilgili iş birliğinin geliştirilmesi henüz emekleme aşamasındadır. Özellikle COVID-19 salgınından sonra ilgili alanlarda iş birliği durmuştur. BKBY proje güzergâhındaki ülkelerin ekonomik ve ticari alışverişler yapmak, sermaye akışları için iyi bir iş ortamı yaratmak, karşılıklı fayda ve kazan-kazan sonuçları elde etmek için uluslararası muhasebe standartlarında iş birliğini güçlendirmelerinin yerinde bir davranış olacağı beklenmektedir.

3.5. Muhasebe Standartlarına Uyumun Geleceği

BKBY projesinin gelişmesiyle, proje güzergâhındaki her ülkenin ekonomik pazarına büyük miktarda sermaye akmaktadır. Bir ülkenin sermaye piyasası iyi düzenlenebilirse, ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynayabilir. Bu, aynı zamanda sermaye piyasasının denetimi için daha yüksek gereklilikler ortaya koymaktadır. Bu nedenle, ülkeler ulusal sermaye piyasasının standartlaştırılmış yönetimini güçlendirmeli, sermaye piyasası bilgilerinin şeffaflığını artırmalı, muhasebe

bilgilerinin kullanım değerini artırmalı, ulusal ekonomik yapının iyileştirilmesini teşvik etmelidir. Ayrıca, bu standartlar ülkelerin daha bol kaynak kazanmasına ve muhasebe koordinasyonunu teşvik etme deneyimini geliştirmesine yardımcı olabilmektedir. Bunun için yapılması gerekenler aşağıdaki gibi ele alınabilir.

İlk olarak, birleşik bir muhasebe standartlarına uyum organizasyonu kurulmalıdır. Ülkeler arasındaki siyasi, kültürel ve diğer farklılıklar nedeniyle, muhasebe misyonu oldukça farklıdır. Muhasebe uyumlamasını sorunsuz bir şekilde ilerletmek için, farklı ülkeler karşılıklı koordinasyona dayanmalı ve bir fikir birliğine varmak için koordinasyon ve iş birliği yoluyla bir seçim ve ayarlama yapmalıdır.

BKBY projesi inşasına katılan ülkelerin çoğu, ekonomik ve ticari iş birliğinde coğrafi olarak bitişik, birbirini tamamlayan, gelişmekte olan ülkelerdir. Birincisi, uluslararası muhasebe standartlarının uyumunu koordine etme sürecinde Çin, UMSK, Uluslararası Finansal Yönetim Birliği, İpek Yolu Fonu, Asya Altyapı Yatırım Bankası ve diğer kurumlarla aktif olarak ilişki kurulmalıdır. Bir Kuşak Bir Yol Mali Koordinasyon Komitesi'ni kurmak, güzergâh üzerindeki ülkelerin muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar ile birleştirmek, muhasebe sistemlerini ortaklaşa tartışmak ve çeşitli deneyimleri paylaşmak için düzenli değişim toplantıları ve forumlar düzenlemek, BKBY projesinin bölgesinde yeni bir muhasebe standardı koordinasyon mekanizması kurmak anlamına gelmektedir. Ayrıca, hükümet dışı akademik grupların ve çeşitli üniversite araştırma kurumlarının tam katılımıyla özel bir muhasebe standartları araştırma komitesi kurmak gerekir. Bunun için, devlet kurumları, üniversiteler, işletmeler ve muhasebe firmalarından muhasebe mesleğini anlayan ve uluslararası muhasebe standartlarını koordine edebilen bir grup uzman seçilebilir. BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerde muhasebe standartlarının uyumunu teşvik etmek için güncel konulara odaklanmak ve çeşitli çözümler önermek gerekmektedir(Wang, 2020, s. 120).

İkinci olarak, Avrupa Birliği'ndeki muhasebe standartlarının uluslararası koordinasyon deneyiminden istifade edilebilir. 1970'lerde AB, üye ülkelerde muhasebe standartlarının uyumunu teşvik etmek ve muhasebe standartlarının

düzenlenmesini sağlamak için muhasebe direktiflerini kullanmıştır. 2000 yılında, her üye ülkenin UFRS'ye uygun olarak 2005 yılında finansal raporlar hazırlamasının zorunlu olduğunu ilan eden ilk muhasebe standardı belgesi olan “Avrupa Birliği Finansal Raporlama Stratejisi” yayınlanmıştır. Avrupa Birliği Genel Merkezi, üye ülkelerin borsaya kote olmayan şirketlerinin UFRS'ye uygun finansal raporlar hazırlayıp hazırlamama konusunda serbest olduğunu bildirmiştir. Bu durum göz önünde bulundurulursa, her üye ülke ulusal koşullara göre farklı muhasebe modelleri oluşturabilir, farklılıkları korurken ortak payda arama bağlamında muhasebe standartlarını mümkün olduğunca uluslararası standartlara uygun şekilde belirleyebilir. BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler muhasebe standartlarının uyum sürecini ilerletirken, AB muhasebe standartlarının gelişim süreci deneyiminden faydalanılabilir, böylelikle yol üzerindeki ülkelerin, ilgili UFRS standartlarına ve ulusal koşullarının muhasebe standartlarının uyumuna kademeli olarak yaklaşması sağlanabilecektir (Wang, 2020, s. 121).

Bir diğer seçenek olarak, iletişimi, denetimi ve yönergelerin uygulanmasını güçlendirmek gerekir. Ulusal ekonomik gelişmeyi teşvik etmek için, BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler birbirleriyle iletişimi güçlendirmeli, daha makul bir muhasebe sistemi geliştirmek için yüksek kaliteli muhasebe personelinin yetiştirilmesine dikkat etmelidir. Devletler çeşitli akademik konferanslar, zirve forumları, seminerler vb. gibi etkinlikler düzenleyerek, düzenli veya düzensiz deneyim alışverişi ve akademik tartışmalar yürütmelidir. Okullar ve diğer eğitim kurumları, muhasebecilere uluslararası muhasebeyi, uluslararası vergilendirmeyi ve uluslararası finansmanı öğrenme konusunda fırsatlar sunmalı, muhasebe yeteneklerini geliştirme ve değerlendirme sisteminde de yenilikler yapmalıdır (He ve Xia, 2020, s. 36).

Dördüncü olarak, muhasebe bilişiminin uygulanmasının teşvik edilmesi ve sağlam bir iç denetim sisteminin kurulması gerekmektedir. Bu aynı zamanda modern çağda, sahip olunan muhasebe bilgisi, muhasebe denetimi ve yönetimi düzeyini daha iyi yansıtabilir. Muhasebe bilişimi, yüksek seviye bilgi teknolojisini geleneksel muhasebe çalışmalarıyla bütünleştirme sürecidir. Bu nedenle, tüm ülkeler muhasebe

bilişim araştırmalarını güçlendirmeli, bilişim risk sistemini sürekli iyileştirmeli, her ülkenin muhasebe bilgi ağındaki güvenliğini ve güvenilirliğini kapsamlı bir şekilde analiz etmeli ve değerlendirmeli, özgünlük ve güvenilirliği sağlamak için ERP ve diğer bilgi sistemleri ile birleştirmelidir. Sermaye ve lojistik gibi çeşitli finansal bilgilerin daha iyi özetlenmesi ve düzenlenmesi, işletmenin finansal bilgilerinin bütünsel bir görünümünün oluşturulması, muhasebe bilgilerinin daha iyi yönetilebilir ve denetlenebilir bir seviyeye ulaşmasını sağlamak açısından önemlidir (Zhao ve Qu, 2019, s. 28-29).

Profesyonel muhasebe kurumları, üyelerinin mesleki yeterliliklerini geliştirmek ve uluslararası muhasebe uyumlamasına rehberlik etmek için düzenli bir şekilde çalışma ortamı organize etmelidir. Ülkeler muhasebe standartlarının denetim ve yönetim mekanizmasını iyileştirmelidir. Dış çevrenin standart düzenlemenin bağımsızlığı üzerindeki etkisini azaltmak gerekir. Öte yandan, ilgili yasa ve yönetmelikler iyileştirilmeli, muhasebe standartlarının uygulanması yasal olarak bağlayıcı olmalıdır (Chen vd., 2019, s. 123).

Son olarak, BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler birleşip kilit alanlardan girerek, tarafların muhasebe standartlarına uyumu sağlaması için muhasebe standartlarını ve sistemlerini birbirine entegre etmeli ve ardından eşdeğer muhasebe standartlarına dayalı projeler yürütmelidir. Ülkeler arasında karşılıklı iş birliğinden taviz verilmemeli, farklı normlar arasındaki farklılıklar kabul edilmeli ve tanınmalıdır. Küçükten büyüğe, uzaktan yakına, rota üzerindeki ülkeler arasında ticaretin gelişmesini sağlamak ve ikili iş birliğini teşvik etmek için muhasebe uyumu sağlanmalı ve birbirine eşdeğer stratejiler uygulanmalıdır (Zhao ve Qu, 2019, s. 27).

SONUÇ

BKBY projesi, 2013 yılında geliştirilmesinden bu yana, güzergâhındaki ülkelerin ekonomik kalkınmasını teşvik etmede güçlü bir rol oynamış ve ticaret, yatırım ve diğer alanlarda kayda değer başarılar elde etmiştir. Aynı zamanda Çin'in yükselişinin ve küresel arenada artan gücünün bir yansımasıdır. Projenin mevcut dünya ekonomisinin arka planına göre anlaşılması gerekmektedir. Çin, dünyanın en büyük ikinci ekonomisi konumuna yükselmiştir. Ekonomik gücü, devasa pazar potansiyeli ve devasa finansal kapasitesi, Çin'in gelişmekte olan ülkelerle olan ekonomik ilişkilerinde destek sağlamaktadır. Bu proje Çin'i gelişmekte olan ülkelere gelen malları değerlendirme ve onlara gerekli sermayeyi sağlama açısından yeri doldurulamaz bir konuma yükseltmekte, pazar ve sermaye akışı için önemli bir kaynak haline getirmektedir.

Günümüzde, gelişmekte olan ülkeler toplu olarak küresel arenada yükselen bir güçtür. Bu ülkeler toplam ekonomik çıktı açısından, yerleşik güce sahip ülkelerle karşılaştırılabilirler. Bu durum dünya ekonomi modelinin çok kutupluluğunu göstermektedir. Bununla birlikte, küresel ekonomik yönetim söyleminde yükselen ekonomilerin sesi nadiren duyulmaktadır. Mevcut dünya ekonomi yapısı ve yönetim sistemi, ABD liderliğinde kurulmuş ve böylece ABD ve Avrupa ekonomilerinin egemenliğine girmiştir.

Proje Avrasya kıtasının en doğudaki ve en batıdaki en gelişmiş uçlarını, yani bir uçta Çin'in Doğu kıyısını, diğer uçta Batı Avrupa ülkelerini birbirine bağlayarak, yeni oluşturulan bağlantılar boyunca ekonomik faaliyetleri ve ticareti geliştirecek iddialı, cesur ve karmaşık bir stratejiye sahiptir. Bu proje, 21. yüzyıl için güncellenen antik İpek Yolu'nun modern bir versiyonla yeniden canlandırılmasıdır. BKBY projesi, ekonomik, politik, kültürel ve stratejik alanlarda önemli bir potansiyel güç göstermektedir. Ancak, bunun yanında birçok belirsizlik ve ihtiyaç duyulan potansiyel endişeleri de beraberinde getirmektedir. Katılan ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri, projenin getirebileceği fırsatları ve riskleri genel olarak değerlendirmeleri gerekmektedir.

Türkiye ve Çin, dünyada benzer kalkınma hedefleri olan yükselen ekonomilerdir. BKBY projesi, ortak bir refah geleceği inşa etmek için iki ülkeyi bir araya getirebilir. Çin'in önerdiği BKBY projesi ile Türkiye'nin Orta Koridor planı stratejik önem kazanmıştır. İki ülkenin tamamlayıcı ihtiyaçları ve avantajları, stratejik kenetlenme sağlamaktadır. Kuşkusuz üç kıtayı birbirine bağlayan önemli bir bölgesel güç olan Türkiye'nin BKBY projesinde çeşitli fırsatlara sahip olduğu görülmektedir. Birincisi, komşu ülkeler, ticaret ve bağlantı yolları ile Türkiye'ye daha bağımlı hale geleceğinden, Türkiye daha uzlaştırıcı bir role sahip olabilir ve BKBY projesi ile bölgesel rolünü geliştirme fırsatı elde edebilir. İkincisi, BKBY projesinin kritik bir üyesi olarak Türkiye, sürekli büyüyen kalkınma bankalarından ve projeye ilişkili fonlardan faydalanabilir ve böylece altyapısının önemli kısımlarını iyileştirmesine ve daha fazla doğrudan yabancı yatırım almasına olanak sağlayabilir. Özellikle altyapı açısından demiryolu ağının iyileştirilmesi ve lojistik verimliliğinin iyileştirilmesiyle nakliye maliyeti düşecek, bu da Türkiye'nin Orta Asya'ya ve hatta doğu ihracat pazarına girme kabiliyetini büyük ölçüde teşvik edebilecektir. Son olarak, bu projenin siyasi olarak Doğu ile daha yakın ilişkiler getirmesi ve terörle mücadelede işbirliği imkânlarını artırması beklenmektedir.

Ancak, BKBY projesi çeşitli şekillerde fırsatları sağlarken ortaya çıkabilecek sorunları ve riskleri göz ardı edilemez. Artan ticaret açığı Türkiye'nin endişelerinden biridir. Türkiye'nin Çin'e ihraç edilen ürün yelpazesini genişletmesi, Çin pazarına odaklanması ve Çin'den daha fazla yabancı yatırım çekmek için ilgili stratejileri formüle etmesi gerekmektedir. Türkiye, Çin'den gelen yatırımı memnuniyetle karşılarken kendi iç sorunlarını ve olası riskleri de göz önünde bulundurmalı ve olumsuz sonuçları en aza indirecek önlemleri almalıdır. BKBY projesinin coğrafi kapsamı açısından Türkiye, İpek Yolu'nun uzun yıllar eşya taşımacılığındaki tarihi önemini korumak için çeşitli lojistik seçenekler sunmalıdır. Tarih, coğrafya, din ve diğer etkenlerdeki farklılıklar nedeniyle, Türkiye ve Çin halklarının birbirlerini derinden anlamaması, hatta birbirlerine önyargılı olması, iki ülke arasındaki derin işbirliği konusunda da bazı endişelere yol açmaktadır. Bu nedenle iki halk arasındaki bağları güçlendirerek hem hükümetin hem de halkın birbirini daha iyi anlaması

büyük önem taşımaktadır. Genel olarak, Türkiye ile Çin arasında temel bir çıkar çatışması yoktur. Mevcut iş birliği riskleri, iki ülke arasındaki politik ilişkiler ve sivil çalışmalar ile çözülebilir.

BKBY projesi güzergâhındaki ülkeler arasında artan ekonomik alışverişlerle birlikte, uluslararası bir dil olan muhasebe, ticari ilişkilerde önemli bir temel teşkil etmektedir. Ayrıca günümüzün küreselleşen ekonomik ortamında, muhasebe standartlarında uluslararası uyumlaştırma genel bir eğilim haline gelmiştir. Ancak, çeşitli ülkelerin politika, ekonomi, kültür vb. gibi farklılıkları ve kendi çıkarları nedeniyle, muhasebe standartlarının uluslararası uyumlaştırma süreci değişiklik göstermekte, bu da muhasebe bilgilerinin karşılaştırılabilirliğini ve şeffaflığını olumsuz yönde etkilemekte ve daha fazla ilerlemeyi engellemektedir. Bu çalışmada BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerde UFRS'nin benimsenmesinin mevcut durumu ve ortak zorlukları incelenerek, muhasebe standartlarına uyum süreci tartışılmış ve muhasebe standartlarına uyumun artırılmasına yönelik makul önerilerde bulunulmuştur.

BKBY projesi güzergâhındaki bölgeler açısından bakıldığında, UFRS'yi benimseyen ilk bölgesel ekonomi olan Avrupa Birliği, muhasebe standartlarında uyumlaştırmada başı çekmektedir. AB, UFRS ile koordineli olarak iç sermaye piyasası likiditesini iyileştirmeyi ve böylece uluslararası operasyonel verimliliği artırmayı amaçlamaktadır.

Bununla beraber yabancı yatırımları çekme ihtiyacı, şirketlerin güvenilirliğini artırma ihtiyacı ve AB üyeliği başvurusu nedeniyle Türkiye, düzenleyici uygulamalarını AB'de mevcut olanlarla uyumlu hale getirmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda TMSK oluşturulmuş ve UFRS'nin Türkiye muhasebe çerçevesine uyarlanmasıyla görevlendirilmiştir. UFRS'nin tamamı Türkçe'ye çevrilmiş ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları olarak kabul edilmiştir. Bu standartlar, 2005 yılı başından itibaren İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketler için zorunlu hale gelmiştir. Türkiye için muhasebe standartlarına uyum sürecinde bazı zorluklar ortaya çıkmasına rağmen, Türkiye'nin UFRS'yi benimseme

durumunun, BKBY proje güzergâhındaki diğer bölgelere göre daha uyumlu olduğu görülmektedir.

BKBY projesinin başlatıcısı olarak Çin’de, 2007’den beri borsaya kayıtlı şirketler, yeni Çin muhasebe standartlarını uygulamaya başlamıştır. Yeni yayınlanan CAS, uluslararası muhasebe standartlarına uyum yolunda önemli bir adım olarak görülmektedir. Çin’de Muhasebe standartlarının hâlihazırda UFRS ile büyük ölçüde uyumlu olduğu ve ulusal standartların UFRS ile daha da uyumlu hale getirilme eğiliminde olduğu görülmektedir. Çin’de UFRS’nin uyumlaştırılması, devam eden sosyo-ekonomik reformların, iç ve dış faktörlerin çapraz gübrelediği gelişmelerin bir sonucu olmuştur.

Proje güzergâhının güneydoğusuna bakıldığında en önemli uluslararası hükümet kuruluşu olan ASEAN, BKBY projesi işbirliği belgesini imzalamıştır. ASEAN ülkelerinde muhasebe standartlarının uygulanma sürecinin oldukça farklı olduğu görülmüştür. Singapur, ASEAN ülkelerindeki en gelişmiş ve aynı zamanda uluslararası finansal raporlama standartlarının güçlü bir şekilde uygulandığı ülkedir. Diğer ASEAN ülkelerinin ekonomik gücü nispeten zayıftır ve uyum süreci hâlâ emekleme aşamasındadır. Görünüşte, birçok ülke uluslararası muhasebe standartlarına yakınlık elde etmiştir. Ancak fiili durumda birçok olduğu görülmektedir.

BKBY projesi güzergâhında Güney Asya’da yer alan 8 önemli ülkede, hem de dünyanın en fakir yerlerinden olan bu bölgede muhasebe standartlarına uyum süreci ekonomik sebeplerden dolayı yavaş ilerlemektedir. Muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar, uluslararası finansal raporlama standartlarının yerel yasal statüsünü daha da etkilemektedir. Hindistan, Nepal ve Butan gibi ülkelerde, UFRS yasal sistem kısıtlamalarından yoksundur ve uygulama sürecinde sorunlarla karşılaşmaktadır.

Projedeki Çin-Rusya-Moğolistan Ekonomi Koridoru’nda, Rusya ve Moğolistan’da UFRS’yi benimseme durumu gittikçe daha iyi hale gelmiştir. Ulusal ekonomik kalkınmanın ihtiyaçlarına uyum sağlama temelinde, Uluslararası

Muhasebe Standartlarının ilgili politikaları çekincelerle özümsemiştir. Kademeli muhasebe reform modeli, işletmelerin yeni standartlara uyum sağlamaları ve ulusal muhasebe sistemini iyileştirmeleri için yeterli geçiş süresi ayırmıştır. Aynı zamanda, uluslararası finansman ihtiyacı olan borsaya kayıtlı şirketler için daha fazla fırsat yaratmakta ve ülke ekonomisinin gelişimini desteklemektedir.

BKBY projesinin hinterlandında Orta Asya ülkeleri de bulunmaktadır. Orta Asya ülkeleri de UFRS'ye yakınlaşma sağlasa da bu ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi daha geri, ekonomik yapıları daha basit, sermaye piyasaları daha az gelişmiş ve uluslararası ekonomik faaliyetlere katılımları da düşüktür. Bu nedenle, UFRS'ye uyum talebi daha düşük, motivasyon olarak daha zayıftır. UFRS'ye uyum sağlamak için büyük bir maliyet ödense bile, küçük ölçekli uluslararası ticaret ve kusurlu sermaye piyasaları nispeten düşük getiriler sağlayabilmektedir. Ayrıca Orta Asya ülkelerindeki muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar esas olarak Maliye Bakanlığı'na bağlıdır. Maliye Bakanlığı'nın UFRS'ye dayalı standartlara geçiş için attığı temeller daha sağlam görünmektedir. Ancak bu, standartların uygulanacağı anlamına gelmemektedir.

Muhasebe standartlarını belirleyen kurumların niteliği, standartların yetki ve etkinliğini etkilemektedir. Bunlar arasındaki devlet kurumları ve profesyonel muhasebe kuruluşlarının ortak kuruluşları arasındaki farklar, yetki, bağımsızlık ve düzenleme verimliliğine yansımaktadır.

Özetle, BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin muhasebe standartlarının nispeten yüksek bir genel uyumlaştırma derecesine sahip olduğu ancak farklı ülkelerdeki farklı ekonomik gelişme düzeyleri ve sosyal ortam farklılıkları, UFRS'nin uygulanmasının kapsamı ve yoğunluğundaki ve UFRS'nin bazı özel hükümlerinin anlaşılmasındaki ve uygulama yöntemlerindeki tutarsızlıklar nedeniyle, bölgesel uyum süreçlerinin farklı olduğu görülmektedir.

Bunlarla birlikte BKBY projesi güzergâhındaki bölgelerin muhasebe standartlarına uyum sürecinde bir takım zorluklarla karşılaşılabilir. İlk olarak, güçlü ekonomik güce sahip ülkeler, kendi ekonomik özelliklerini kendi çıkarlarının

talepleriyle birleştirmekte, değiştirilmiş UFRS'yi uygulamakta ve ulusal koşulların temelinde kullanıma sokmaktadırlar. Zayıf ekonomik kalkınmaya sahip ülkelere gelince, genellikle doğrudan uluslararası muhasebe standartlarını kullanmaktadırlar. Fakat bu durum uluslararası standartların eksikliğine yol açmakta ve yerel ekonomik kalkınmanın karşılaştırmalı analizi aşamasında çok fazla soruna neden olmaktadır. UFRS'nin Bir Kuşak Bir Yol projesi güzergâhındaki ülkelerin ekonomik farklılığını ve özelliklerini yansıtması zordur. UFRS'nin doğrudan uygulanması, yanlış raporlamaya neden olabilir. Aynı zamanda BKBY projesi güzergâhındaki ülkelere muhasebe gelişmişliğinin düzeyi çok farklıdır. Yerleşik muhasebe sistemlerine ve kanunlarına sahip gelişmiş kapitalist ülkeler olduğu gibi, henüz tam bir muhasebe sistemi kurmamış olan tarımsal ekonomilerin hâkim olduğu ülkeler de bulunmaktadır. Son olarak dil sorunu farklı ülkeler arasındaki iletişimi kısıtlayan bir diğer önemli engeldir. BKBY projesi güzergâhındaki ülkelere kullanılan 50 farklı resmi dil vardır. Mevcut aşama açısından bakıldığında, muhasebe uzmanları kısa bir süre içinde yeni dönem muhasebe gerekliliklerine uyum sağlayamamaktadırlar.

BKBY projesi muhasebe koordinasyonunun geliştirilmesine yardımcı olsa da muhasebe koordinasyonunun uygulanmasında hâlâ birçok engel vardır. Gelecekteki kalkınma sürecinde, BKBY projesi güzergâhındaki ülkelerin kendi ulusal koşullarına dayalı olarak muhasebe standartlarını formüle etmeleri, daha üst düzey muhasebe yönetimi yeteneklerini eğitmeleri, BKBY projesi güzergâhındaki diğer ülkelerle muhasebe standartları konusunda iş birliğini güçlendirmeleri gerekmektedir. Güzergâh üzerindeki ülkelerin ulusal muhasebe standartları oluşturma kurumları, iletişimi geliştirmek ve muhasebe standartlarının düzenlemesinde deneyim paylaşmak için birden fazla kanal kullanmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmada, BKBY projesinin Türkiye'ye muhtemel etkileri değerlendirilmiş, ortak bir dil olarak bölgelerin muhasebe standartlarına uyum durumları incelenmiş ve gelecekte BKBY projesi kapsamında daha uyumlu iş birliği için bazı önerilerde bulunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akçay, N. (2017). Turkey-china relations within the concept of the new silk road project. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 73-96.
- Aktaş, S. (2019). *Bir kuşak bir yol projesi özelinde çin'in yeni süper güç olabilme kapasitesi*. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Alp, A., & Ustundag, S. (2009). Financial reporting transformation: The experience of turkey. *Critical perspectives on Accounting*, 20(5), 680-699.
- Amighini, A. (2017). *China's belt and road: A game changer?* : Edizioni Epoké.
- Aoyama, R. (2016). “One belt, one road”: China's new global strategy. *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 5(2), 3-22.
- Aysan, M. A. (2008). Uluslararası finansal raporlama standartlarına ulusal uyum: Türkiye örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(40), 44-53.
- Azer, ö. a., Ulker, y., & Wei, m. (2021). The strategic importance of the “belt and road initiative” connectivity with the “middle corridor” program in turkey. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 10(2), 543-566.
- Bahadır, O., Demir, V., & Öncel, A. G. (2016). Ifrs implementation in turkey: Benefits and challenges. *Accounting and Management Information Systems*, 15(1), 5-26.
- Balsari, C. K., & Varan, S. (2014). Ifrs implementation and studies in turkey. *Accounting and Management Information Systems*, 13(2), 373.
- Bocutoğlu, E. (2017). *Çin'in “bir kuşak-bir yol” projesinin ekonomik ve jeopolitik sonuçları üzerine düşünceler considerations on the economic and geopolitical consequences of china's “one belt-one road” project*. Paper presented at the Proceedings of the International Conference on Eurasian Economies.
- Cai, K. G. (2018). The one belt one road and the asian infrastructure investment bank: Beijing's new strategy of geoeconomics and geopolitics. *Journal of Contemporary China*, 27(114), 831-847.
- CAREC Institute. (2019). China-central asia accounting elites exchange program. <https://www.carecinstitute.org/events/china-central-asia-accounting-elites-exchange-program/>, Erişim Tarihi: 25 Nisan 2021
- Chen, H., Weng, X., & Bao, Y. (2019). *On accounting coordination among countries along the one belt and one road*. Paper presented at the 6th International Conference on Management Science and Management Innovation (MSMI 2019).

- Contessi, N. P. (2019). Turkey and the shanghai cooperation organization: Common values, economics or pure geopolitics? In *Turkey's pivot to eurasia* (pp. 93-110): Routledge.
- Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. (2019). "Bir kuşak bir yol girişimi" çin ve türkiye halklarına yararlar getiriyor. <http://tr.china-embassy.org/tur/xwtd/t1660067.htm>, Erişim Tarihi: 3 Mart 2021
- Doğan, A. (2019). Hegemony in chinese characteristics: From tributary system to belt and road initiative.
- Du, M. M. (2016). China's "one belt, one road" initiative: Context, focus, institutions, and implications. *The Chinese Journal of Global Governance*, 2(1), 30-43.
- Duara, P. (2010). Asia redux: Conceptualizing a region for our times. *The Journal of Asian Studies*, 69(4), 963-983.
- Durdular, A. (2016). Çin'in "kuşak-yol" projesi ve türkiye-çin ilişkilerine etkisi. *Avrasya Etüdleri*, 49(1), 77-97.
- Ergenc, C. (2015). Can two ends of asia meet? An overview of contemporary turkey-china relations. *East Asia*, 32(3), 289-308.
- Ersoy, E. (2008). Türkiye-çin askerî ilişkileri: Yeni bir analitik çerçeve içinde değerlendirme.
- Ferdinand, P. (2016). Westward ho—the china dream and 'one belt, one road': Chinese foreign policy under xi jinping. *International Affairs*, 92(4), 941-957.
- Foreign Affairs Office of Beijing Municipal Government. (2019). Initiative on promoting accounting standards cooperation among participating countries of the belt and road initiative. http://wb.beijing.gov.cn/home/dwhz/zczx/ydyl/201912/t20191217_1248915.html, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2021
- Fund, I. M., & Bank, W. (2004). Financial sector assessment program update : Republic of kazakhstan - bank profitability and competition. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/16064>, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2021
- Generalova, N., Soboleva, G., & Sokolova, N. (2016). Adoption of ifrss in russia: 22 years of accounting reforms. *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*, 2016, 1-10.
- Günay, E., Çetiner, S., Sevinç, S., & Kütükçü, E. (2019). Tarihi İpek yolundan modern İpek yolu projesine: Türkiye-çin ekonomik işbirliği çerçevesinde orta

- koridor ile kuşak ve yol girişimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 157-175.
- Güneş, R., Durmuş, A. F., & Solak, B. (2012). Küreselleşmenin muhasebe uygulamalarına etkisi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 57-66.
- Habibi, N. (2021). China's economic and strategic relations with the levant region.
- Hastürk, V. (2019). *Çin ekonomisindeki dönüşümün küresel ekonomi üzerine etkileri: Bir kuşak bir yol projesi*. Marmara Üniversitesi (Turkey),
- He, Y., & Xia, Y. (2020). Research on accounting coordination of countries along the "one belt and one road". *Journal of Xi'an University of Finance and Economics*, 33(06), 30-38.
- Hong, Z. (2016). China's one belt one road: An overview of the debate. https://eng.vidaiyilu.gov.cn/info/iList.jsp?cat_id=10076 Erişim Tarihi: 10 Şubat 2021
- <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021
- <https://www.statista.com/statistics/804307/gross-domestic-product-gdp-per-capita-in-the-asean-countries/> Erişim Tarihi: 10 Mart 2021
- <https://www.worldbank.org/en/topic/regional-integration/brief/belt-and-road-initiative> Erişim Tarihi: 10 Şubat 2021
- Huang, Y. (2016). Understanding china's belt & road initiative: Motivation, framework and assessment. *China Economic Review*, 40, 314-321.
- Hussey, R., & Ong, A. (2005). International financial reporting standards desk reference: Overview, guide, and dictionary.
- İkiz, A. (2019). Tek kuşak tek yol projesi ve türkiye'ye olası etkileri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 18(72).
- International Financial Reporting Standards (2021). Who uses ifrs standards? <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/>, Erişim Tarihi: 05 Nisan 2021
- Jargalsaikhan, N. (2014). Moğolistan'da ufrs'ye geçiş süreci ve ufrs uygulamalarına yönelik bir araştırma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Jun, W., & Tweedie, D. (2006). Joint statement of the secretary-general of the china accounting standards committee and the chairman of the international accounting standards board. In: Beijing.

- Kaczmariski, M. (2015). The new silk road: A versatile instrument in china's policy. *OSW Centre for Eastern Studies*, 161, 89.
- Kadılar, R., & Ergüney, E. (2017). One belt one road initiative: Perks and challenges for turkey. *Turkish Policy Quarterly*, 16(2), 87.
- Kadılar, R., & Leung, A. K. (2013). Possible turkish-chinese partnership on a new silk road renaissance by 2023. *Turkish Policy Quarterly*, 12(2), 125-137.
- Kalkınma ve Reform Komisyonu, Ç. H. C. U. (2015). İpek yolu ekonomi kuşağı ile 21. Yüzyıl deniz İpek yolunun ortaklaşa İnşa edilmesini teşvik üzerine vizyon ve faaliyetler. In: Dışişleri Bakanlığı Ticaret Bakanlığı. Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu
- Kong, L. (2018). Convergence of accounting standards and international financial reporting standards in countries along the belt and road. *Finance and Accounting*(14), 17-18.
- Kopuk, E., & Bayraç, H. N. (2021). Bir kuşak bir yol projesi ve ekonomik etkileri. *Alanya Akademik Bakış*, 5(3), 1353-1374.
- Kulaksız, S. (2019). Financial integration via belt and road initiative: China–turkey cooperation. *Global Journal of Emerging Market Economies*, 11(1-2), 48-64.
- Kutluay-Tutar, F., & Bahsi-Koçer, F. Ş. (2019). Çin'in yeni ipek yolu projesi: Bir kuşak bir yol. *Sciences*, 5(17), 618-626.
- Li, S., Huang, S., Jian, W., Chen, Z., Jiang, Y., & Liu, P. (2020). Comparison and equivalence study of chinese and russian accounting standards under the "one belt and one road" initiative. *Finance and Accounting*(16), 32-34.
- Li, Y., & Li, Y. (2019). Review of the convergence of international accounting standards and its enlightenment to my country——take the european union, the united states, japan and russia as examples. *Accounting Research*.
- Lim, T. W., Lim, W. X., Chan, H. H. L., & Tseng, K. H.-y. (2016). *China's one belt one road initiative*: World Scientific.
- Liu, J. (2018). *Countermeasures for cross-cultural communication in commercial activities based on obor*. Paper presented at the 8th International Conference on Education, Management, Information and Management Society (EMIM 2018).
- Liu, W., & Dunford, M. (2016). Inclusive globalization: Unpacking china's belt and road initiative. *Area Development and Policy*, 1(3), 323-340.
- McGee, R. W. (2006). Adopting and implementing international financial reporting standards in transition economies. *International Accounting*, 199.

- Ministry Of Commerce, P. R. C. (2020a). Report on development of china's outward investment and economic cooperation.
- Ministry of Commerce, P. R. C. (2020b). Report on development of china's outward investment and economic cooperation. <http://images.mofcom.gov.cn/fec/202102/20210202162924888.pdf>, Erişim Tarihi: 03 Nisan 2021
- Ministry of Finance of the People's Republic of China. (2019). The first "belt and road" national accounting standards cooperation forum was successfully held in xiamen. http://kjs.mof.gov.cn/gongzuodongtai/201911/t20191126_3429330.htm, Erişim Tarihi: 20 Nisan 2021
- Ntousas, V. (2016). Back to the future: China's onbe belt one road initiative. *Fundation for European Progressive Studies, FEPS Policy Brief, March*.
- OBOR Europe. <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>, Erişim Tarihi: 10 Şubat 2021
- Okur, M. A. (2017). "BİR kuşak, BİR yol" projesi'nin jeopolitiği, türk kuşağı ve uyurlar. *Akademik Hassasiyetler*, 4(8), 45-55.
- Pacter, P. (2014). Global accounting standards-from vision to reality. *Professional Accountant*, 2014(1), 26-27.
- Pencea, S. (2017). A look into the complexities of the one belt, one road strategy. *Global Economic Observer*, 5(1), 142.
- Peng, S., & van der Laan Smith, J. (2010). Chinese gaap and ifrs: An analysis of the convergence process. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 19(1), 16-34.
- Pu, X. (2016). One belt, one road: Visions and challenges of china's geoeconomic strategy. *Mainland China Studies*, 59(3), 111-132.
- Rippa, A. (2020). Mapping the margins of china's global ambitions: Economic corridors, silk roads, and the end of proximity in the borderlands. *Eurasian Geography and Economics*, 61(1), 55-76. doi:10.1080/15387216.2020.1717363
- Satybaldieva, J. (2010). *Uluslararası muhasebe standartları ile kırgızistan muhasebe standartlarının karşılaştırılması ve muhasebeleştirilmesi*. Marmara Üniversitesi (Turkey),
- Shang, s. (2018). Analysis on accounting coordination strategies of countries along the belt and road. *Accounting Monthly*, 23.

- Sheng, J. (2018). *Analyzing the risks of china's 'one belt, one road' initiative*. Paper presented at the Proceedings of the 8th International NASD Conference on Economic and Legal Challenge, L'viv, Ukraine.
- Sheng, L., & Nascimento, D. F. d. (2021). The bri and its economic corridors: Opportunities for development. In *The belt and road initiative in south-south cooperation* (pp. 83-149): Springer.
- Song, H., Hu, B., & Guo, r. (2016). Research on the equivalent mechanism of accounting standards adapted to the development of "one belt one road". *Friends of Accounting*(13), 15-17.
- Swaine, M. D. (2015). Chinese views and commentary on the 'one belt, one road' initiative. *China Leadership Monitor*, 47(2), 3.
- T.C. Adana Valiliği. (2019). Vali demirtaş, hunutlu termik santrali üst yapı başlama etkinliğine katıldı. [ttp://www.adana.gov.tr/ms-854663](http://www.adana.gov.tr/ms-854663), Erişim Tarihi: 20 Mart 2021
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2017). "A new era will be heralded in our region based on stability and prosperity". <https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/75199/a-new-era-will-be-heralded-in-our-region-based-on-stability-and-prosperity>, Erişim Tarihi: 05 Mart 2021
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi Başarı hikayeleri <https://www.invest.gov.tr/tr/whyturkey/SuccessStories/Sayfalar/icbc.aspx>, Erişim Tarihi: 25 Mart 2021
- T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2016). Bakan albayrak "geleceğin gücü girişimciler g3" forumuna katıldı. <https://enerji.gov.tr/haber-detay?id=206>, Erişim Tarihi: 15 Mart 2021
- T.C. Kamu Gözetimi Kurumu. Ums/ufrs nedir? <https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/6649/UMS/UFRS-nedir?>, Erişim Tarihi: 28 Mart 2021
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). Dış ticaret verileri. <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/bakanlik-istatistikleri/gumruk-istatistikleri/dis-ticaret-verileri> Erişim Tarihi: 15 Şubat 2021
- The State Council Information Office of the People's Republic of China. (2020). What are six economic corridors under belt and road initiative? http://english.scio.gov.cn/beltandroad/2020-08/04/content_76345602.htm, Erişim Tarihi: 14 Şubat 2021
- Tian, G., Chen, H., Zhang, R., & Guo, Y. (2020). Comparative study on accounting standards for business enterprises of countries along the "belt and road" with

international financial reporting standards and chinese accounting standards for business enterprises. *Accounting Research*(10), 13-30.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2020). Çin yuanı fonlaması kullandırılmalarının gerçekleştirilmesine ilişkin basın duyurusu. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2020/DUY2020-33>, Erişim Tarihi: 28 Mart 2021

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210>, Erişim Tarihi: 15 Şubat 2021

Tyrrall, D., Woodward, D., & Rakhimbekova, A. (2007). The relevance of international financial reporting standards to a developing country: Evidence from kazakhstan. *The international Journal of accounting*, 42(1), 82-110.

Van der Putten, F.-P., Montesano, F. S., van de Ven, J., & Ham, P. (2016). *The geopolitical relevance of piraesus and china's new silk road for southeast europe and turkey*: Clingendael, Netherlands Institute of International Relations.

Wang, Y. (2020). Research on countermeasures for convergence of accounting standards of countries along the belt and road initiative. *National Circulation Economy*(22), 118-121.

Wei, M. (2016). Turkey's perception of the "belt and road" initiative and countermeasures. *International Economic Cooperation*(5), 18-22.

Winter, T. (2016). One belt, one road, one heritage: Cultural diplomacy and the silk road. *The Diplomat*, 29, 1-5.

Wong, E., Kin-Chi, L., Tsui, S., & Tiejun, W. (2017). One belt, one road: China's strategy for a new global financial order. In.

Xia, H., & Gu, X. (2017). Research on the convergence and exchange of accounting standards between china and asean countries from the strategic perspective of "one belt one road". *Modern Commerce*(35), 125-126.

Xinhua. (2015). Xi: China seeks trade, investment facilitation with turkey. http://www.china.org.cn/world/2015-11/15/content_37067257.htm, Erişim Tarihi: 20 Mart 2021

Yalkın, Y. K., Demir, V., & Demir, L. D. (2008). International financial reporting standards (ifrs) and the development of financial reporting standards in turkey. *Research in Accounting Regulation*, 20, 279-294.

Yazıcı, M. (2003). Muhasebe standardının tanımı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(18), 33-37.

- Yılmaz, B. (2007). Muhasebe standartlarının oluşumu ve uygulanma alanı. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 139-153.
- Yu, H. (2017). Motivation behind china's 'one belt, one road' initiatives and establishment of the asian infrastructure investment bank. *Journal of Contemporary China*, 26(105), 353-368.
- Yuan, R. (2018). *Research on international influence of chinese accounting standards in the context of "belt and road"*. Capital University of International Business and Economics,
- Yunling, Z. (2015). One belt, one road: A chinese view. *Global Asia*, 10(3), 8-12.
- Zan, T. (2016). "Turkey dream" and the china-turkish cooperation under "one belt and one road" initiative. *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)*, 10(3), 50-72. doi:10.1080/19370679.2016.12023287
- Zeng, J., & Wu, Z. (2017). International convergence of accounting standards under the "one belt and one road" strategy: A study on the status quo of countries along the road and my country's strategies. *Accounting Communications*(22), 114-117.
- Zeng, L. (2021). Conceptual analysis of china's belt and road initiative: A road towards a regional community of common destiny. In *Contemporary international law and china's peaceful development* (pp. 305-331): Springer.
- Zhang, Y., Andrew, J., & Collier, H. W. (2007). The convergence of ifrs in china: A view on the influence of political ideology on chinese accounting profession.
- Zhao, S., & Qu, X. (2019). Accounting innovation under the belt and road initiative. *Journal of Xi'an University of Finance and Economics*, 3.
- Zheng, X., Zhou, S., & An, Y. (2019). A cross-country study of financial reporting quality: Insights and practical implications for 13" one belt one road" countries. *Transformations in Business & Economics*, 18.